

Suomalaisuuden rakentuminen Riku Rantalan kolumneissa

**Maisterintutkielma
Ira Perenkari
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos,
Jyväskylän yliopisto
2017**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Ira Perenkari	
Työn nimi – Title Suomalaisuuden rakentuminen Riku Rantalan kolumneissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 69
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan suomalaisuuden rakentumista Riku Rantalan matkailukolumneissa vuodelta 2016. Tavoitteena on selvittää, millaisia representaatioita kolumneissa luodaan suomalaisista ja suomalaisesta yhteiskunnasta ja millaisin kielellisin keinoin näitä representaatioita rakennetaan. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat: 1) Millä tavoin Riku Rantalan kolumneissa representoidaan suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisuutta? 2) Millaisin kielellisin keinoin näitä representaatioita rakennetaan?</p> <p>Tutkielma perustuu kriittisen diskurssianalyysin teoreettiselle viitekehykselle, joka puolestaan pohjaa ajatukselle yhteiskunnan valtarakenteista ja kielestä näiden valtarakenteiden luojana ja ylläpitäjänä. Metodina tutkielmassa toimii systeemis-funktionaalinen kielioppi, jonka avulla tarkastellaan aineiston kieliopillisia rakenteita ja leksikaalisia valintoja. Näiden kautta pyritään havaitsemaan erilaisia representaatioita tekstistä.</p> <p>Aineisto koostuu 15 Riku Rantalan kirjoittamasta kolumnista, jotka ovat ilmestyneet Helsingin Sanomien Matka-osiossa vuonna 2016. Rantala on Madventures-ohjelmasta tunnettu ammattimatkaaja, ja hän on Suomessa hyvin tunnettu ja näkyvä mediapersoonaa.</p> <p>Aineistosta erottuu yhteensä yhdeksän representaatiota, jotka kuvaavat Suomea, suomalaista politiikkaa ja suomalaisia. Suomea kuvataan sekä hyvänä että vääränlaisena maana sekä idyllisenä luontokohteena. Suomalaista politiikkaa kuvataan hyvinvointivaltion näkökulmasta sekä älyttömänä ja vääränlaisena. Suomalaisia puolestaan representoidaan sivistymättöminä, tiukkapipoisina ja kiittämättöminä. Kolumneissa erottuu kirjoittajan luoma oikean ja väärän diskurssi, poliittinen ja uskonnollinen diskurssi sekä luontodiskurssi, joiden kautta representaatioita on luotu.</p>	
Asiasanat – Keywords kriittinen diskurssianalyysi, representaatio, systeemis-funktionaalinen kielioppi, suomalaisuus, kansallinen identiteetti	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, suomen kielen oppiaine	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 DISKURSSINTUTKIMUS TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ	5
2.1 Diskurssi ja diskurssit	6
2.2 Kriittinen diskurssianalyysi	9
2.3 Representaatio	12
2.4 Kieli ja identiteetti	13
2.5 Systemis-funktionaalinen kielioppi teoreettisena viitekehyksenä.....	15
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	19
3.1 Aineiston esittely.....	19
3.2 Systemis-funktionaalinen kielioppi metodina	20
3.2.1 Metafunktiot	20
3.2.2 Prosessityypit	21
4 MILLAINEN SUOMI ON?	25
4.1 Hyvä Suomi.....	25
4.2 Idyllinen luontokohde -Suomi	30
4.3 Minun Suomeni	35
5 MILLAISTA ON SUOMALAINEN POLITIIKKA?	38
5.1 Suomi hyvinvointiyhteiskuntana	38
5.2 Suomalaisen politiikan älyttömyys	42
5.3 Vääränlaisen politiikan Suomi	46
6 MILLAISIA SUOMALAISET OVAT?	50
6.1 Sivistymättömät suomalaiset	50
6.2 Tiukkapiipoiset suomalaiset	54
6.3 Kiittämättömät suomalaiset	58
7 PÄÄTÄNTÖ	61
7.1 Pohdintaa tuloksista	61
7.2 Tutkimuksen onnistumisen arviointi ja jatkotutkimus	65
LÄHTEET	67

1 JOHDANTO

Kun mietin, millainen tai kuka olen, määrittelen itseni sukupuolen, iän, opiskelemani alan – ja kansalaisuuden kautta: olen 24-vuotias nainen, opiskelen suomen kieltä Jyväskylän yliopistossa – ja olen suomalainen. Mutta mitä suomalaisuus oikeastaan tarkoittaa, ja mitä se kertoo minusta? Se kertoo, minkä valtion rajojen sisäpuolella elän. Syntyminen Suomeen oli minusta täysin riippumaton tapahtuma, joten on kiinnostavaa, miten paljon sattumanvarainen syntyminen jonkin tietyn kansallisvaltion rajojen sisälle määrittää identiteettini muodostumista. Koen kollektiivista yhteenkuuluvuutta muiden Suomen kansallisvaltion asukkaiden kanssa, ja huomaan usein ajattelevani meitä suomalaisia yhtenä joukkona, jonka jäseniä yhdistää samankaltaiset luonteenpiirteet ja ominaisuudet – vaikka mikrotasolla huomaan, että kaikki tapaamani suomalaiset ovat keskenään hyvin erilaisia ja toisistaan poikkeavia yksilöitä.

Kansallinen identiteetti on monisyinen ja moniulotteinen käsite: sitä voidaan tarkastella kansallisen identiteetin, kulttuurisen identiteetin, nationalismien tai globalisaation näkökulmista. Kansallinen identiteetti, kuten suomalaisuus, määrittyy eri tavalla riippuen määrittelijän sukupuolesta, koulutuksesta, etnisestä taustasta, ekonomisesta asemasta, seksuaalisuudesta, arvojärjestelmistä ja ideologioista. Viime vuosien aikana käsitystä Suomesta ja suomalaisuudesta on täytynyt pohtia ja muodostaa uudelleen juuri globalisaation, uusien etnisyyksien ja uskontojen myötä (Lehtonen, Löytty & Ruuska 2004: 11). Internet, ylikansallinen yhteistyö ja globaalistuneet markkinat ovat häivyttäneet valtioiden ja kulttuurien rajoja. Sodat ja konfliktit sekä ilmastonmuutos ovat puolestaan ajaneet miljoonia ihmisiä pois kotimaastaan. Muuttuvassa maailmassa myös kansallista identiteettiä ja siihen liittyviä piirteitä, ominaisuuksia ja normeja saatetaan joutua pohtimaan uudelleen ja kyseenalaistamaan – millaista on suomalaisuus maahanmuuttajan, seksuaalivähemmistöön kuuluvan, maalaisen tai kaupunkilaisen näkökulmasta?

Kansallisuutta voidaankin lähestyä intersektionaalisesta näkökulmasta (Rossi 2010: 35): saman maan kansalaisuus ei tarkoita samaa kokemusta maasta, vaan yhdistävä piirre, kuten tässä tapauksessa kansalaisuus, ikään kuin leikkaa kaikkien eroavaisuuksien läpi koko Suomen kansakuntaa yhteiskuntaluokasta, sukupuolesta tai uskonnosta riippumatta. Jokainen Suomen kansalainen on oma yksilönsä omine persoonallisine ominaisuuksineen, ja näitä kaikkia yksilöitä yhdistää suomalaisuus. Kaikki suomalaiset eivät suinkaan ole samanlaisia, eikä yksilöiden samankaltaisuus ole välttämättä kollektiivisen identiteetin perustana ollenkaan (Kaunismaa 1997: 3). Usein kansallisen identiteetin kautta suomalaiseksi itsensä identifioiva

yksilö luo kollektiivisen identiteetin kautta käsitystä tai tulkintoja itsestään. Määrittelemme itseämme siis hyvin abstraktin me-kokemuksen perusteella. Toisaalta kansa on toki ympäristöstään eroava ihmisjoukko, jota yhdistää esimerkiksi kieli, historialliset vaiheet ja tavat ja jotka mieltävät kuuluvansa samaan kansaan (Anttila 2007: 11–12). Huolimatta siitä, että kansa muodostuu keskenään erilaisista yksilöistä, sille luodaan identiteettiä ja yleistyksiä sen oletetuista kollektiivisista ominaisuuksista tai piirteistä. Kansallisen identiteetin voidaankin ajatella perustuvan eräänlaisille myyteille oman kansakunnan oletetusti tyypillisistä käyttäytymistavoista tai ominaisuuksista (Kaunismaa 1997: 5).

Lehtosen ym. (2004: 15) mukaan kansallinen identiteetti, kuten suomalaisuus, määrittyy jatkuvasti sen kautta, miten siitä puhutaan. Suomalaisuus tai muu kansallinen identiteetti ei ole synnynnäinen ominaisuus, joka jokaisella vastasyntyneellä on automaattisesti, vaan se omaksutaan sosiaalistumisprosessissa ja sitä luodaan jatkuvasti diskursiivisten prosessien ja valintojen kautta. Tämä tutkielma käsittelee suomalaisuuden ja Suomen yhteiskunnan representaatioita Riku Rantalan kolumneissa. Aineistona tutkielmassani toimii Madventures-matkailuohjelmasta tutun mediapersoonan Riku Rantalan kolumnit, joita hän on kirjoittanut Helsingin Sanomien Matka-osioon. Analysoin aineistoa kriittisen diskurssianalyysin ja systeemis-funktionaalisen kieliopin teoreettisten viitekehyksien ja metodien kautta. Tavoitteenani on selvittää, millaisia representaatioita suomalaisuudesta ja Suomen yhteiskunnasta Rantalan kolumneissa rakennetaan. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Millä tavoin Riku Rantalan kolumneissa representoidaan suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisuutta? 2) Millaisin kielellisin keinoin näitä representaatioita rakennetaan?

Riku Rantala on suomalainen toimittaja ja tuottaja. Rantalaa voidaan hyvin perustellusti kutsua näkyväksi mediapersoonaksi, merkittäväksi mielipidevaikuttajaksi ja yhteiskunnalliseksi aktiiviksi Suomessa. Hän on yhdessä kollegansa Tuomas Milonoffin kanssa luotsannut muun muassa matkailuohjelma Madventuresia sekä dokumenttiohjelma Docventuresia, minkä lisäksi kaksikko on kirjoittanut useita kirjoja ja ollut tekemässä esimerkiksi lyhytelokuvaa (Gimme Ya Wallet 2017). Lisäksi he ovat tehneet radio-ohjelmaa Bassoradiolle (Basso 2016) sekä olleet mukana monissa yhteiskuntakriittisissä ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen rohkaisevissa kampanjoissa tai produksioissa, kuten Jani Leinosen Tottelemattomuuskoulussa (Tottelemattomuuskoulu 2017) sekä Rantalan ja Milonoffin perustamassa Hyvinvointivaltion kummit -yhdistyksessä (Hyvinvointivaltion Kummit Ltd. 2016).

Rantalan ja Milonoffin yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistaa se, että Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö palkitsi Rantalan ja Milonoffin vuonna 2012 tiedonjulkistamisen

valtionpalkinnon Madventures-ohjelmasta. Heitä kiitellään “maantieteen ja maailman tuntemuksen edistämisestä erityisesti nuorisoa kiinnostavalla tavalla” (OKM 2012). Lisäksi he saivat kutsun vuoden 2016 presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotolle, mikä tekee Rantalasta hyvin ajankohtaisen hahmon Suomessa. Myös se, että hän on päässyt kirjoittamaan kolumneja Suomen suurimmalle sanomalehdelle, kertoo siitä, että hän on yhteiskunnallisesti näkyvä ja merkittävä hahmo.

Olen seurannut Rantalan ja Milonoffin edesottamuksia tiiviisti jo vuosien ajan. Siksi olen myös lukenut Rantalan kolumneja mielenkiinnolla. Kolumneissaan Rantala muun muassa kertoo ammattimatkailijana ulkomailla kokemistaan ja näkemistään asioista ja peilaa niitä usein suomalaiseen tai länsimaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Käsitystä suomalaisuudesta tai länsimaisuudesta luodaan niissä usein vertailun kautta. Monet kolumnit ovat sävyiltään melko provokatiivisia, ja niissä saatetaan kritisoida suomalaista yhteiskuntaa tai elämäntapaa. Verkossa kolumnit keräävät parhaimmillaan satoja kommentteja, mikä kertoo siitä, että ne herättävät lukijoissa paljon tunteita. Kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti ajattelen, että kielenkäyttö vaikuttaa sosiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin ja tuottaa niitä (mm. Fairclough 1992), ja Rantalan kolumneja lukiessani kiinnostuin siitä, millä tavalla niiden kielelliset valinnat rakentavat ja tuottavat sosiaalista todellisuutta.

Kriittinen diskurssianalyysi perustuu myös käsitykselle yhteiskunnan valtarakenteista. Diskursiivista valtaa on niillä, jotka saavat äänensä kuuluviin. Medialla ja joukkotiedotusvälineillä on valtaa lukijoihinsa erilaisten mielipiteiden, arvojen ja uskomusten tuottajana ja muokkaajana (Fairclough 1997: 10), ja Rantala on hyvin näkyvä mediavaikuttaja Suomessa. Voidaan ajatella, että Rantalalla on paljon diskursiivista valtaa yhteiskunnassamme. Lisäksi foorumi, jossa Rantalan kolumnit julkaistaan on hyvin vaikutusvaltainen: Helsingin Sanomia lukee viikossa yli miljoona ihmistä (Sanoma 2016), joten lehdessä ilmestyneillä teksteillä on laaja lukijakunta. Koska lehden lukijakunta on niin laaja, on hyvin perusteltua ja relevanttia tutkia sen sisältöä. Siksi on tärkeää tutkia, millaisia representaatioita maailmasta mediatekstit luovat, sillä samalla ne omalta osaltaan luovat yhteiskuntaa, jossa elämme. Representaatiot syntyvät diskursiivisten valintojen ja kielellisen toiminnan kautta, ja representaatioita pääsen hahmottamaan tutkimalla kolumnien kieltä. Kriittisen diskurssianalyysin mukaan kieli on resurssi ja vallankäytön väline sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keino, jolla rakennetaan ja merkityksellistetään todellisuutta (Pietikäinen 2000: 193, 197). Niinpä kriittinen lähestymistapa mahdollistaa piilossa olevia tai piilotettuja asenteita ja diskursseja.

Tutkielmassani tarkastelen suomalaisuutta kansallisen identiteetin näkökulmasta.

Kansallista identiteettiä ja sen muodostumista sekä suomalaisuuden olemusta on tutkittu aiemmin paljon. Stuart Hall (2002) on pohtinut identiteetin käsitettä yhteiskuntatieteellisestä ja kulttuurintutkimuksen näkökulmasta. Ihmisryhmien muodostumista diskursiivisesti on puolestaan tutkinut Pälli (2003) väitöskirjassaan. Molemmat ovat tarkastelleet eräänlaista me ja muut -näkökulmaa identiteettien muodostumisessa. Tätä näkökulmaa hyödynnän myös omassa tutkielmassani. Kansallista identiteettiä ja sen muodostumista on pohtinut muun muassa Smith (1991), ja kollektiivista identiteettiä on tutkinut puolestaan Kaunismaa (1997). Myös suomalaisuutta on tutkittu paljon. Lehtonen ym. (2004) määrittelevät suomalaisuutta nyky-yhteiskunnassa. Anttila (2007) tutkii väitöskirjassaan suomalaiseksi samastumista ja kansallista identiteettiä. Suomalaisuuden representaatioita kotimaisissa televisiomainoksissa on puolestaan tutkinut Aarni (2016) mediakulttuurin pro gradu -tutkielmassa. Suomalaisuuden kielellistä rakentumista ei ole kuitenkaan juurikaan tutkittu, joten oma tutkielmani täyttää tutkimusaukon luontevasti.

Tutkielma jakautuu seitsemään päälukuun. Luvussa 2 esittelen tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Käyn läpi diskurssintutkimuksen taustaa ja tutkielmani kannalta olennaisia käsitteitä sekä kriittistä diskurssianalyysiä. Lisäksi valotan kielen ja identiteetin välistä suhdetta. Esittelen myös systeemis-funktionaalisen kieliopin teoreettista taustaa. Luvussa 3 esittelen tutkielmani aineiston. Käsittelen myös systeemis-funktionaalista kielioppia, joka toimii tutkielmani metodina. Luvut 4–6 ovat analyysilukuja, joissa erittelen ja esittelen havaitsemiani representaatioita. Viimeinen luku eli luku 7 on pohdintaluku, jossa teen johtopäätöksiä analyysistä, arvioin tutkielmaani ja ehdotan jatkotutkimusaiheita.

2 DISKURSSINTUTKIMUS TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ

Diskurssintutkimus on monitieteistä kielen tutkimusta, jonka lähtökohtana on käsitys siitä, että kielellä on useita merkityksiä, jotka voivat vaihdella eri kontekstien eli käyttötilanteiden mukaan. Diskurssintutkimus-nimistä tutkimusta on tehty monilla eri tieteenaloilla (Jokinen ym. 1993: 10). Diskurssintutkimus ammentaa näkökulmia niin yhteiskuntatieteistä, antropologiasta kuin esimerkiksi psykologiasta (Luukka 2000: 134). Tässä luvussa esittelen diskurssintutkimusta kielitieteellisessä tutkimuksessa. Kerron ensin diskurssintutkimuksen taustaa ja teoreettista viitekehystä, sitten käyn alaluvuissa läpi representaation ja identiteetin käsitteet ja lopuksi esittelen systeemis-funktionaalisen kieliopin teoreettista taustaa.

Kielen eli puheen ja tekstien merkityksestä käydään jatkuvasti eräänlaisia neuvotteluja vuorovaikutustilanteen osallistujien kesken. Diskurssintutkimus keskittyy tarkastelemaan niitä sosiaalisia normeja ja käytänteitä sekä ehtoja ja seurauksia, jotka vaikuttavat näihin merkitysneuvotteluihin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–12.) Kieli on diskurssintutkimuksen näkökulmasta sosiaalista toimintaa, joka sijoittuu aina johonkin sosiaaliseen ja historialliseen kontekstiin (Fairclough 1993: 134). Kielen sisältämät merkitykset ovat joustavia ja vaihtelevia. Merkitykset rakentuvat ennen kaikkea sosiaalisesti riippuen siitä, kuka kieltä käyttää ja kenen kanssa, missä kieltä käytetään ja millaisia ovat yhteiskunnan tai yhteisön arvojärjestelmät ja ilmapiiri. Diskurssintutkimuksen näkökulmasta kieli on siis hyvin kontekstisidonnaista – kontekstin vaikutus käsitetään diskursiiviseen toimintaan kuuluvana luontaisena ominaisuutena (Jokinen ym. 1993: 29). Kontekstia ei ole mielekästä tutkia irrallaan kielestä ja toisin päin – kielen muodot ja rakenne ovat aina sidoksissa kontekstiin, jossa sitä käytetään (Luukka 2000: 140).

Yksi merkittävistä diskurssintutkimuksen alullepanijoista oli Michel Foucault. Hän ei tutkimuksessaan painottanut vielä diskurssien kielellistä analyysiä, mutta Foucaultin ajatukset tekstien ja kielen diskursiivisuudesta ja yhteiskunnallisesta merkittävydestä ja kielestä sosiaalisen toiminnan muotona oli merkittävä diskurssintutkimuksen kannalta: tekstit vaikuttavat toisiinsa, ne ovat poliittisen ja yhteiskunnallisen vallankäytön välineitä ja ne vaikuttavat sosiaaliseen muutokseen. (Fairclough 1992: 55–56.) Nämä ajatukset yhteiskunnan diskursiivisuudesta toimivat myöhemmin innoittajana myös lingvistiselle diskurssintutkimukselle.

Diskurssintutkimuksen taustalla on ajatus sosiaalisesta konstruktivismista, jonka mukaan todellisuus ja sen merkitykset rakentuvat sosiaalisesti – kielen ei ajatella kuvaavan

todellisuutta, vaan pikemminkin rakentavan sitä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12; Jokinen ym. 1993: 9). Diskurssianalyysi perustuu juuri tälle ajatukselle: kieli ei ole objektiivinen kuvaamisen väline, vaan sen avulla rakennetaan subjektiivisia merkityskokonaisuuksia, joiden merkitys riippuu monesta tekijästä. Kielenkäyttö on sosiaalista toimintaa ja valintojen tekemistä, ja näillä valinnoilla rakennetaan sosiaalista todellisuutta. Valintojen kautta luodaan merkityksiä: valitsemalla tietty ilmaus jätetään muut ilmaukset valitsematta. Merkityksiä rakennetaan siis suhteessa toisiinsa ja toistensa kautta, ja niiden kautta voidaan myös luokitella ja määritellä. (Jokinen ym. 1993: 18–20.)

Diskurssintutkimus tarkastelee kieltä siitä näkökulmasta, että kielenkäyttö on paljon muutakin kuin pelkästään kielen käyttämistä. Kielellä merkityksellistetään ja luodaan todellisuutta, ajatuksia, mielipiteitä, ideologioita ja arvomaailmoja. Faircloughin (1992: 3) mukaan Michel Foucault määrittelee kielen diskursiivisuuden erilaisiksi tavoiksi jäsentää ja tuottaa tietoa ja sosiaalista toimintaa. Tämä tarkoittaa sitä, että samaa asiaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta ja puhua siitä ikään kuin eri kielellä, joka riippuu diskurssista. Esimerkiksi terveydenhuollosta voidaan puhua lääketieteellisestä, vaihtoehtolääketieteellisestä, taloudellisesta tai hyvinvoinnin diskurssista. Jokaisessa diskurssissa lähestymistapa ja representaatiot ovat erilaisia. Tarkoitus on tutkia, miten nämä diskurssit tuotetaan (Jokinen ym. 1993: 21).

Diskurssintutkimuksen kielikäsitys on funktionaalinen. Funktionaalinen lähestymistapa kieleen tarkoittaa sitä, että kieli käsitetään sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä. Funktionaalisen kielikäsitteen vastakohta on formalistinen kielikäsitys, jonka näkökulmasta kieltä tutkitaan koodien ja rakenteiden kautta. (Luukka 2000: 135.) Kielen sosiaalinen puoli ja diskurssit toteutuvat kolmella eri funktionaalisella tasolla: siinä, miten kielellä representoidaan, miten luodaan rooleja eli ja identiteettejä ja millaisia kielellisiä ja tekstuaalisia valintoja kielellä tehdään (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 69). Näin kieltä voidaan analysoida usealla eri tasolla. Tämä kolmijako perustuu M. A. K. Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kielioppiin, johon palaan hieman myöhemmin tässä tutkielmassa.

2.1 Diskurssi ja diskurssit

Diskurssin käsite voidaan määritellä monella eri tapaa. Käsite voidaan määritellä niin kutsutusti perinteisillä tai funktionaalisilla tavoilla (Luukka 2000: 143–144): Perinteisestä näkökulmasta katsottuna diskurssilla voidaan viitata esimerkiksi puhuttuun tai kirjoitettuun kieleen ja sen käyttöön. Funktionaalisen näkökulman mukaan diskurssi on enemmän kuin kirjoitettua tai

puhuttua kieltä – se on sosiaalisen toiminnan muoto tai sosiologinen ilmiö. Esimerkiksi Fairclough (esim. 1993) liittyy diskurssin käsitteeseen myös semioottista toimintaa, kuten valokuvia, mikä kertoo laajasta tekstikäsitteestä ja kielen kontekstisidonnaisuudesta.

Fairclough (1993: 3) määrittelee diskurssin sen kautta, että kieltä käytetään eri tavalla riippuen tilanteesta. Kieli ymmärretään sosiaalisena toimintana, ja sitä käytetään eri tavalla erilaisissa tilanteissa. Näin kielellä luodaan sosiaalisia todellisuuksia ja koheesiota niihin kuuluvien välille. Diskurssi voidaan käsittää kielen sosiaalisten merkitysten rakentajana: se on kielenkäyttöä osana normittuneita sosiaalisia käytänteitä (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50). Nämä sosiaaliset käytänteet käsitetään ikään kuin prosessina (Jokinen ym. 1993: 22), jossa ne muokkautuvat, uusiutuvat ja toisintuvat jatkuvasti. Diskurssintutkimuksen käsitys kielestä sosiaalisen todellisuuden ja sen sisältämien merkitysten rakentajana pitää sisällään ajatuksen, että myös kieli muokkautuu sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden kautta. Kielen kautta voidaan siis oppia myös siitä yhteiskunnasta tai yhteisöstä, jossa sitä käytetään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13.) Kieli ei siis yksinään muokkaa tai luo merkityksiä, normeja tai kulttuuria, vaan nämä seikat muokkaavat samalla kieltä.

Diskurssi ja diskurssit voidaan erottaa kahtena eri käsitteenä (Pietikäinen & Mäntynen 2009). Kuten edellä olen esittänyt, yksikkömuotoinen *diskurssi* on eräänlainen teoreettinen lähestymistapa tai lähtökohta diskurssintutkimukselle. Se tarkoittaa sitä, että kieli ymmärretään sosiaalisena toimintana puhtaasti lingvistisen käsityksen lisäksi. *Diskurssit* monikossa ovat puolestaan vakiintuneita, kiteytyneitä merkityksellistämisen ja representoinnin keinoja. (mts. 50, 77.) Ne ovat eräänlaisia näkökulmia tai puhumisen tapoja asioista tai ilmiöistä. Diskurssit ovat hyvin kulttuurikohtaisia – jokaisessa yhteisössä on omat tapansa puhua ja merkityksellistää asioita ja ilmiöitä. Luukka (2000: 134) puolestaan määrittelee diskurssin käsitteen suhteessa *tekstin* käsitteeseen: laajan tekstikäsitteksen mukaan tekstillä voidaan tarkoittaa puhuttua tai kirjoitettua kieltä, jossa diskurssit ilmenevät.

Diskurssin ja diskurssien käsitteet voidaan ymmärtää suhteessa toisiinsa myös niin, että tietyt yksittäiset diskurssit toimivat diskurssin puitteissa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50.) Yksittäiset diskurssit luovat toisistaan poikkeavia ja keskenään kilpailevia merkityksellistämisen tapoja, joiden kautta sama asia voi saada useita erilaisia merkityksiä (Jokinen ym. 1993: 24–25, 26). Nämä erilaiset diskurssit ovat olemassa yhteiskunnissa ja yhteisöissä, joissa ne ikään kuin ”nostavat päätään” riippuen kontekstista. Diskurssi tai diskurssit ovat siis ikään kuin tiettyjen merkityksellistämisen tapojen kiteytymiä ja vakiintuneita merkityksiä. Tämä vakiintuminen on sosiaalinen prosessi, ja merkitysten muuttuminen tapahtuu myös sosiaalisesti. Yksi ihminen ei voi yksin päättää merkitysten

muuttumisesta. (Jokinen ym. 1993: 21.)

Diskurssit liittävätkin yhteiskunnan mikro- ja makrotason toisiinsa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49). Voidaan ajatella, että diskurssit ilmentyvät ikään kuin suurten mittakaavojen ja ruohonjuuritason risteämäkohdassa: ne näkyvät niin laajoissa yhteiskunnallisissa ilmiöissä kuin yksittäisissä kielellisissä valinnoissa. Nämä tasot vaikuttavat toinen toisiinsa, sillä kieli vaikuttaa yhteiskuntaan ja yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa kieleen. Tätä kutsutaan diskurssin kaksoiskierteeksi. (mts. 49.) Diskurssit muodostuvat yhteiskunnallisessa ja yksilöiden välisessä käydyssä keskustelussa ja kielenkäytössä, ja toisaalta tähän kielenkäyttöön vaikuttaa yhteiskunnan ja yhteisöjen tavat jäsentää maailmaa. Kieli on tässä vuoropuhelussa avainasemassa. Se on työkalu, jolla ajattelua muokataan ja konstruoidaan.

Diskurssit konstruoivat myös rooleja ja rakentuvat muiden diskurssien päälle (Fairclough 1992: 4). Vanhan aineksen päälle ikään kuin rakennetaan uusia kerroksia ja näistä uusista ja vanhoista kerroksista rakentuu diskursseja. Esimerkkinä tästä voi olla esimerkiksi tämän tutkielman aihe eli erilaiset diskurssit, joiden kautta voidaan tarkastella suomalaisuutta. Suomalaista yhteiskuntaa voidaan tarkastella esimerkiksi hyvinvointivaltion, tasa-arvon tai vastaavasti esimerkiksi nationalismien tai tehokkuuden diskursseista. Nämä diskurssit vaikuttavat siihen, millaisesta näkökulmasta suomalaista yhteiskuntaa katsotaan ja millä tavalla sitä representoidaan. Sosialistisesta diskurssista tarkasteltuna viimeaikaiset poliittiset päätökset saattavat näyttää uusliberalistisilta, kun taas tehokkuuden diskurssista tarkasteltuna Suomen hallitus on toiminut oikein. Kielellisillä valinnoilla luodaan diskursseja, eli se, miten asioista puhutaan vaikuttaa siihen, millä tavalla ne näyttäytyvät yhteisöissä. Tässä tutkielmassa lähestytäänkin diskurssin käsitettä *konstruktionalistisesta* näkökulmasta – kielen merkitys syntyy vasta sen käyttökontekstissa. (Luukka 2000: 151–153.)

Muutokset kielenkäytössä näyttelevät merkittävää roolia laajemmissa kulttuurisissa muutoksissa. Se, millaista nimitystä jostakin asiasta tai ilmiöstä käytetään, vaikuttaa siihen, miten se nähdään tai miten siihen suhtaudutaan. (Fairclough 1992: 5–6.) Esimerkiksi valtion nimittäminen yritykseksi liittää valtion toimintaan yrityksen piirteitä ja näin vaikuttaa siihen, millä tavalla jotkut tahot olettavat valtion toimivan. Kieli on mukana muokkaamassa, tuottamassa, merkityksellistämässä ja rakentamassa todellisuutta samalla kun ympäröivä todellisuus muokkaa myös kieltä. Kielenkäyttö ja erilaiset diskursiiviset valinnat vaikuttavat siihen, millä tavalla diskurssiyhteisön jäsenet kokevat itsensä ryhmän jäsenenä ja mitä he ajattelevat heiltä odotettavan. Nämä kielivalinnat näin ollen myös sitouttavat yksilöitä toimimaan tietyllä, ehkä odotetulla tavalla. Siksi kielellisillä valinnoilla on väliä, ja siksi niitä

on tärkeä tutkia. Rantalan kolumneissaan luomat Suomi-representaatiot voivat vaikuttaa monellakin tapaa siihen, millaisina suomalaiset profiloivat itseään ja näin ollen toimia myös itseään toteuttavana ennustuksena.

2.2 Kriittinen diskurssianalyysi

Kielellä on valtaa: sen avulla voidaan neuvotella, puolustaa, hyökätä ja uudistaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 14). Kielen avulla luodaan ja pidetään yllä sosiaalisia suhteita, yhteisöjä ja kokonaisia yhteiskuntia. Diskursiiviset käytännöt toimivat sekä yhteiskunnan ja yhteisön ylläpitäjinä että muokkaajina (Fairclough 1992: 65; Fairclough 1993: 134). Diskursiiviset käytännöt ja normit siis pitävät samaan aikaan yllä ja uusintavat yhteiskuntaa ja samaan aikaan muokkaavat sitä. Kielenkäyttö muokkaa myös diskursseja ja diskursiivisia käytänteitä. Kun kieli muuttuu, muuttuvat myös yhteiskunta ja sen normit, arvojärjestelmät ja uskomukset. Kieli onkin resurssi, josta kielenkäyttäjät ammentavat muutosvoimaa ja valtaa. Kielenkäyttömme kautta kuvaamme niin itseämme kuin toisiamme, kulttuuriamme, aikaamme ja normeja (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53). Kielen voimalla rakennamme ympäröivää todellisuutta ja näin ollen käytämme myös kielellistä valtaa luodessamme, noudattaessamme ja uudistaessamme näitä normeja ja rakenteita.

Kielen valtaa voidaan havainnollistaa kielen ja kontekstin välisellä suhteella. Kielen valta ja voima riippuu käyttötilanteesta, ja voima ilmenee kielellisten valintojen seurauksissa. Diskurssintutkimus perustuu funktionaaliselle kielikäsitteelle, johon perehdyn hieman myöhemmin tässä tutkielmassa. Perusajatus funktionalistisessa kielikäsitteessä on kuitenkin seuraava: kielellä ajatellaan olevan kolme funktiota. Ensinnäkin se kuvaa ja määrittää maailmaa ja sen ilmiöitä, toiseksi se luo rooleja ja kolmanneksi se järjestää itse kielellisiä resursseja ja toimintaa. Kielellisiksi ja diskursiivisiksi vallanpaikoiksi voidaan kutsua näiden funktioiden ilmentymiskohtia, sillä silloin luodaan merkityksiä ja tämän takia myös arvojärjestelmiä. Näiden funktioiden avulla luodaan tietoa ja uskomuksia, yksilöiden ja ryhmien välisiä suhteita ja sosiaalisia identiteettejä (Pietikäinen 2000: 197; Fairclough 1992: 64). Kielellä on siis voimaa representoida eli kuvata maailmaa, konstruoida identiteettejä ja järjestää myös itse kieltä resurssina. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 52–53.) Kieli ja kielelliset valinnat toimivat näiden funktioiden myötä merkityksiä, rakenteita, asenteita, normeja, representaatioita ja ajattelun malleja luovana ja ylläpitävänä resurssina. Valintojen systemaattisuus luo laajempia diskursseja, joiden luomia valtarakenteita voidaan tutkia kriittisesti. Tämän tutkielman aineiston yhden kolumnin kielelliset valinnat eivät välttämättä

ole merkittäviä laajemmalla tasolla, mutta useaa kolumnia tarkasteltaessa voidaan havaita tiettyjen valintojen systemaattista esiintymistä.

Kriittinen diskurssianalyysi yhdistää lingvistisen ja yhteiskuntatieteellisen näkökulman diskurssin käsitteeseen (Pietikäinen 2000: 192). Voidaan ajatella, että diskurssi on poliittista ja ideologista kielenkäyttöä ja vaikuttamista kielen kautta. Diskurssi on kielenkäyttöä sosiaalisena toimintana, ja se on näin ollen myös yhteiskunnallista, poliittista ja ideologista toimintaa. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna kielen avulla luodaan, ylläpidetään ja muutetaan yhteiskunnan valtasuhteita ja sosiaalisia rakenteita ja instituutioita, kuten luokkia, ryhmiä ja yhteisöjä. (Fairclough 1992: 67.) Kriittisen diskurssianalyysin mukaan kielellisillä valinnoilla siis rakennetaan sosiaalisia identiteettejä, suhteita sekä uskomusjärjestelmiä (Fairclough 1993: 134), ja näitä rakenteita kriittisen diskurssianalyysin avulla pyritään ymmärtämään, tuomaan esille ja purkamaan.

Kriittinen diskurssianalyysi käsittää yhteiskunnan diskurssien, valtasuhteiden ja ideologioiden yhteenkietoutumana (Pietikäinen 2000: 193) – diskurssien taustalla nähdään vaikuttavan ideologioita, ja ideologioiden puolestaan ajatellaan muodostuvan diskursseissa. Ideologiat ja diskurssit taas järjestäytyvät keskenään hierarkkisesti, mikä luo valtasuhteita yhteiskuntaan. Valtaa on niillä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen puheeseen ja kielenkäyttöön, sillä viime kädessä kielen avulla luodaan normeja, arvojärjestelmiä ja ajattelumalleja. Tarkastelun kohde kriittisessä diskurssianalyysissä on siinä, miten kielen sosiaalinen käyttö ja valtasuhteet ovat yhteydessä toisiinsa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 194). Yhteiskunnassa käydään ikään kuin kilpailua siitä, mikä diskurssi on kulloinkin vallalla. Kriittinen diskurssianalyysi tuo näitä valtarakenteita ja ideologioita näkyväksi ja pyrkii tarjoamaan vaihtoehtoisia sosiaalisia todellisuuksia vanhojen, mahdollisesti haitalliseksi todettujen tilalle. Kriittisyys tarkoittaa siis sitä, että kaikkea ei hyväksytä. (Jokinen ym. 1993: 44.)

Diskurssien hierarkkista järjestäytymistä kutsutaan diskurssijärjestykseksi (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 58). Diskurssijärjestys tarkoittaa johonkin sosiaaliseen tilanteeseen kuuluvia sosiaalisia käytänteitä ja niiden suhdetta toisiinsa: ne voivat kilpailla vallasta keskenään (Fairclough 1993: 135). Järjestys on sidoksissa kontekstiin: koulussa arvostetaan kouludiskurssia, mutta vapaa-ajalla sen merkitystä ei arvosteta niin paljo. Diskurssijärjestys sisältää myös valtajärjestelmiä, sillä diskurssijärjestys perustuu vallitseviin diskursseihin, jotka implisiittisesti viestivät, minkälainen tieto on arvostettavaa ja hyvää ja millainen tieto puolestaan ei. Lisäksi valtaa sisältyy siihen, miten eri diskurssit määrittävät siihen liittyvien toimijoiden asemaa suhteessa toisiinsa. Tätä voi konkretisoida esimerkiksi

kysymällä, kenellä on oikeus osallistua diskurssiin tai kenellä oikeus puhua diskurssin sisällä. (Jokinen ym. 1993: 87.) Kouludiskurssin sisällä esimerkiksi arvostetaan akateemista tietoa, ja suurin diskursiivinen valta on opettajalla. Diskurssijärjestykseen liittyy myös valinnan käsite: kun jotkin diskurssit ovat vallalla, jotkin toiset jäävät taka-alalle. Valtaa on niillä, jotka pääsevät vaikuttamaan siihen, mitkä diskurssit ovat relevantteja ja arvostettuja, ja niillä, jotka saavat äänensä kuuluviin muiden äänien kustannuksella. Kriittinen diskurssianalyysi pureutuu näihin valtasuhteisiin ja ideologisiin kamppailuihin (Pietikäinen 2000: 193). Se pyrkii etsimään yhteiskunnallisia valtarakenteita ja tarkastelemaan niitä kriittisesti.

Diskurssien ja vallan lisäksi ideologia on keskeinen käsite kriittisessä diskurssianalyysissä. Diskurssin ja ideologian suhdetta voidaan kuvata seuraavalla tavalla: tietyt diskurssit kuvaavat ja rakentavat aina tiettyjä uskomus-, tieto- ja arvojärjestelmiä eli ideologioita. Toisaalta mikrotason diskurssit syntyvät makrotason ideologioiden kautta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 59.) Diskurssit ovat ikään kuin yhteiskunnallisten ideologioiden tuottamien kielellisten valintojen tulosta. Sosiaalisten käytänteiden ja laajempien sosiaalisten rakenteiden voidaan ajatella järjestäytyvän ideologisesti yhteiskunnan valtasuhteissa (Fairclough 1993: 135). Ideologian käsitettä voidaan lähestyä kahdesta näkökulmasta: Se käsitetään yhtäältä melko neutraalisti ajattelun, uskomusten tai käytänteiden systeemeinä, jotka liittyvät esimerkiksi poliittiseen toimintaan. Toisaalta ideologia voidaan määritellä myös kriittisestä näkökulmasta epäsymmetristen valtasuhteiden ylläpitämisen välineenä. (Thompson 1984: 4, 130–131.) Niinpä myös diskurssien taustalla vaikuttaa ideologioita (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 59). Ideologiat ilmenevät kielellisissä valinnoissa, jotka puolestaan luovat diskursseja. Kielenkäytöllä voikin olla makrotason ideologisia seurauksia (Jokinen ym. 1993: 43).

Kieli on olennaisessa osassa ideologioiden muodostumisessa (Thompson 1984: 131), sillä kieli luo merkityksiä ja näin ollen myös ylläpitää oletettuja valtasuhteita, jotka heijastuvat ideologioihin ja näin ollen myös diskursseihin. Kielelliset valinnat voivat pitää yllä ja jopa vahvistaa yhteiskunnan erilaisia hierarkioita. Siksi kriittisen diskurssintutkimuksen näkökulmasta myös diskurssit ovat ideologisesti värittyneitä. Ideologioihin liittyy valtasuhteita ja arvojärjestyksiä, joissa toiset ideologiat ovat arvostetumpia kuin toiset.

Kriittisen diskurssianalyysin avulla on mahdollista kyseenalaistaa hyvin kiteytyneitä, normalisoituneita diskursseja ja niiden synnyttämiä representaatioita. Voidaan puhua valta- ja vastadiskursseista (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 62) ja niiden käymästä dialogista yhteiskunnassa: miten ne asettuvat suhteessa toisiinsa ja voivatko asemat vaihtua? Yhteiskunnassa vallalla olevia ajattelun ja merkityksellistämisen tapoja on tärkeää tarkastella

ja jopa kyseenalaistaa, sillä tiedostaminen on ensimmäinen askel muutokseen – jos sellaista tarvitaan. Tiedostamattomat tai piilossa olevat diskurssit mahdollistavat esimerkiksi sorron ja valtasuhteiden olemassaolon ilman, että niiden edes välttämättä ymmärretään olevan olemassa. Tasa-arvoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi on ymmärrettävä, kuinka meihin vaikutetaan ja kuinka yhteiskunta järjestäytyy. Kieltä ja tekstejä tutkimalla, vastakarvaan lukemalla on mahdollista saada selville ja ymmärtää, kenellä keskuudessamme on valtaa ja mihin sitä käytetään.

2.3 Representaatio

Diskurssintutkimuksen ajattelun mukaan kielellä representoidaan eli kuvataan ja merkityksellistetään maailmaa. Diskursiivinen voima perustuu ajatukselle diskurssien representationaalisesta voimasta. Tämä tarkoittaa sitä, että diskursseilla on kyky kuvata ympäröivää maailmaa ja sen sisältämää tietoa ikään kuin totena. Kun asiaa tai ilmiötä kuvataan tietyn diskurssin näkökulmasta, on tuloksena tietyllä tavalla jäsentynyt tapa merkityksellistää tätä asiaa tai ilmiötä. Representaatiolla voidaankin tarkoittaa sitä, että jokin asia tai ilmiö näyttäytyy eri tavalla riippuen siitä, mistä diskurssista sitä kuvataan. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53–54.) Representaatio voi ilmentyä nimeämisenä (mts. 71), mikä puolestaan mahdollistaa luokittelun ja kategorisoinnin, ja näiden kautta voidaan luoda myös esimerkiksi identiteettejä. Nimeäminen tapahtuu mikrotasolla yksittäisissä sananvalinnoissa, mutta se luo myös makrotason ilmiöitä. Nimeämällä voidaan luoda sosiokulttuurisesta ja historiallisesta kontekstista riippuen loukkaavia, ylistäviä, halventavia, alistavia tai epäoikeudenmukaisia representaatioita yksilöistä tai yhteisöistä.

Diskurssit ja siten myös representaatiot rakentuvatkin valinnoille: jokainen lause, ilmaus, virke tai puheenvuoro on kielellisiä valintoja, jossa jokin ilmaus valitaan muiden ilmausten kustannuksella. Nämä valinnat konstruoivat diskurssien ja representaatioiden syntymistä ja ennen kaikkea tekevät eroa muihin diskursseihin. Samaa asiaa voidaan kuvata hyvinkin eri tavalla riippuen siitä, millaisia diskursseja, asenteita ja muita kielenkäyttäjiä kontekstiin liittyy. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 56.) Representaation käsite liittyykin kiinteästi diskurssintutkimuksen periaatteisiin, kuten kielen sosiaaliseen puoleen ja kielellisten valintojen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden yhteyteen. Representaatioiden kautta vaikutetaan yhteiskuntaan ja sen normeihin samalla kun nämä normit muokkaavat representoinnin tapoja.

Representaatiot liittyvät yhteiskunnan valtasuhteisiin: kuka saa representoida ja ketä, mitä representoidaan ja mitä jätetään pimentoon? Representaatiot eivät myöskään ole

irrallaan esimerkiksi sosiohistoriallisesta ja poliittisesta kontekstista ja ilmapiiristä, vaan ne ovat luonteeltaan ikään kuin kumulatiivisia. Aivan kuin diskurssit, myös representaatiot rakentuvat aiempien päälle. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 57.) Se, millaisin sananvalinnoin esimerkiksi sodasta puhutaan, vaikuttaa representaatioiden syntymiseen ja näin ollen tuo esille erilaisia diskursseja ja diskurssien taustalla vaikuttavia ideologioita. Ei ole yhdentekevää, puhutaanko Suomen vuoden 1918 sodasta sisällissotana, itsenäisyysotana, vapaussotana vai punakapinana. Nämä kaikki ilmaukset luovat vuoden 1918 sodasta jonkinlaista representaatiota, joiden taustalla vaikuttavat erilaiset diskurssit ja ideologiat. Esimerkiksi punakapina-ilmaus representoi sotaa hieman halventavasti punaisten eli kommunistien kapinana, joka ei koskaan päässyt vallankumouksen asteelle. Taustalla on oikeistolainen diskurssi ja ideologia.

2.4 Kieli ja identiteetti

Representaatioiden lisäksi kielellä luodaan myös rooleja ja identiteettejä. Aivan kuin representaatiot, myös yksilöiden ja ryhmien identiteetit muodostuvat kielenkäytössä ja diskursseissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 63). Diskurssintutkimuksen mukaan yksilön tai yhteisön identiteetin ei ajatella olevan stabiili tai muuttumaton ominaisuus, vaan se määrittyy ja siitä neuvotellaan kielenkäyttötilanteissa uudelleen. Identiteetti käsitetään prosessina, joka määrittyy kielenkäytössä ja aina vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 64). Identiteetin käsite voidaan ymmärtää myös siitä näkökulmasta, että sen avulla yksilö tunnistaa oman yksilöllisyytensä ja jatkuvuutensa. Kyse on itsensä tunnistamisesta – minuutta rakennetaan suhteessa erilaisiin symboleihin, kielellisiin ilmauksiin, representaatioihin, myytteihin tai muihin narratiiveihin. Identiteetin rakentaminen on siis refleksiivistä toimintaa. (Anttila 2007: 7.) Kokemusta itsestä rakennetaan suhteessa kulttuuriin ja ympäristöön.

On olemassa sekä yksilöllisiä että kollektiivisia identiteettejä. Kaunismaan mukaan (1997: 1) kollektiivinen identiteetti tarkoittaa kahden tai useamman yksilön me-kokemusta tai identifioitumista. Tällä perusteella on siis luontevaa pitää myös kansallista identiteettiä kollektiivisena identiteettinä: kansallinen identiteetti on valtiollisen ryhmän kokema me-identiteetti. Yksilö ei kuitenkaan ole syntyessään varustettu kansallisella identiteetillä, vaan se muodostuu representaatioiden kautta – kansakuntaa ja kansallista identiteettiä voidaan pitää kulttuurisena representaatiojärjestelmänä. Kansakunnassa on kyse symbolisesta yhteisöstä, jonka jäsenet sekä toisintavat että uusintavat sen representaatioita.

(Hall 2002: 46.) Näitä representaatioita tutkimalla voidaan ymmärtää, mistä kansalliset identiteetit muodostuvat: luodaanko niitä esimerkiksi erojen vai yhtenäisyyden kautta? Yhteenkuuluvuus, kulttuurinen identiteetti syntyy yhtä aikaa sisäisestä koheesiosta ja yhteenotoista sekä vertailusta muun maailman kanssa (Hall 2002: 96). Näin yhteisön raameja määritellään ja luodaan muiden yhteisöjen raamien kautta: suomalaiset ovat sitä, mitä ruotsalaiset eivät ole, suomalaisuus ei ole sitä mitä venäläisyys on. Kansallinen identiteetti ei siis synny pelkästään kansallisvaltiosta itsestään, vaan suhteista muihin ryhmiin (Lehtonen ym. 2004: 13). Me ja muut -diskurssi (Hall 2002) on läsnä, kun puhutaan kulttuurisista ja kansallisista identiteeteistä ja niiden välisistä eroista.

Kulttuurisen ja kansallisen identiteetin syntymisen taustalla on kokemus johonkin ryhmään kuulumisesta eli ryhmäidentiteetistä – ryhmä muodostuu, kun sen jäsenet kokevat olevansa sen jäseniä. Tämä tapahtuu sosiaalisen identifikaation kautta, kun ryhmän jäsenet identifioivat itsensä ja muut jäsenet ryhmään kuuluviksi. (Pälli 2003: 34.) Identifioituminen ja identiteettien rakentuminen tapahtuu kielellisissä akteissa ja diskursiivisissa valinnoissa (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 64). Myös Pälli (2003: 35) käsittää ryhmän diskursiiviseksi ja kielelliseksi toiminnaksi tai teoksi: kielenkäytön kautta rakennetaan ryhmiä, niiden ominaisuuksia ja toimintaa. Yksilöiden luomat ryhmät ja ryhmäidentiteetit syntyvät siis viime kädessä kielestä. Esimerkiksi meistä ja muista puhuminen rakentaa kollektiivista identiteettiä ja tekee konkreettiseksi kokemuksen siitä, että *me* olemme erillisiä ja erilaisia kuin *muut*. Näin muodostuu kollektiivinen kokemus meidän yhteneväisistä ominaisuuksista ja toisaalta on kokemus erosta muihin (Kaunismaa 1997: 6). Näitä kokemuksia luodaan kielen avulla – Suomalaisuuskin määrittyy jatkuvasti sen kautta, miten siitä puhutaan (Lehtonen ym. 2004: 15).

Hallin (2002: 80) mukaan kulttuurista identiteettiä ja sen muodostumista voidaan lähestyä myös länsimaisuuden ja ei-länsimaisuuden kautta. Länsimaisuus on Hallin mukaan myös yksi suuri representaatiojärjestelmä, jonka taustalla vaikuttaa me ja muut -diskurssi. Länsimaisuus ja länsimaihin kuuluminen leimaa voimakkaasti Eurooppaa ja sen maita, mukaan lukien Suomea. Länsimaisuuteen liitetään ominaisuuksia, kuten kapitalismi, demokratia, koulutus ja pitkälle viety erikoistuminen, ja länsimainen diskurssi luo representaatioita maailman maista siitä näkökulmasta, liitetäänkö johonkin maahan näitä ominaisuuksia vai ei. Jako länteen ja ei-länteen luo vertailumallin eri yhteiskuntien välille: Onko yhteiskunta läntinen vai ei-läntinen? Onko se lähelläkään läntistä vai hyvin kaukana siitä? Käsitteen kautta selitetään eroa. Toisaalta se luo myös arviointimalleja ja -järjestyksiä. (Hall 2002: 79–80.) Käsitteen kautta rakennetaan toiseutta siinä mielessä, että länsimaista yhteiskuntamallia pidetään tavoiteltavana ja toivottavana ja ikään kuin oikeana ja muita yhteiskuntia vertaillaan suhteessa

siihen.

Sisä- ja ulkoryhmät ovat yksilön kokemusten perusteella luomia ryhmiä, joihin joko kokee tai ei koe kuuluvansa. Sisäryhmään yksilö samastuu, ulkoryhmään ei. (Pälli 2003: 41.) Sisä- ja ulkoryhmistä puhuttaessa luodaan jälleen me ja muut -diskurssia. *Me* representoi sisäryhmää, *muut* puolestaan ulkoryhmää. Yhdestä yhteisöstä voi löytyä useita erillisiä ryhmiä, joihin yksilö joko identifioi tai ei identifioi itseään. Näin muodostuu suuri sisä- ja ulkoryhmien verkosto, jossa yksilö luo kategorioita, vertailee ja luo identiteettejä. Suomalaiseksi itsensä mieltävä voi kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta kansallisella makrotasolla tasolla muiden suomalaisten kanssa, mutta mikrotasolla luo omanlaisensa sosiaalisen identiteetin riippuen tämän arvomaailmasta, sosiaalisesta statuksesta, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta ja monista muista asioista. Myöhemmin analyysissä huomaamme, että Rantala esimerkiksi identifioi itsensä kolumneissaan niin suomalaiseksi kuin pohjoismaalaiseksikin, mutta luo poliittisia sisä- ja ulkoryhmiä puhuttelemalla tiettyjä poliittisia toimijoita monikon toisessa persoonassa, *teinä*. Näin kielellisellä valinnalla voidaan luoda ryhmiä ja identiteettejä.

2.5 Systemis-funktionaalinen kielioppi teoreettisena viitekehyksenä

Tutkielmani teoreettisena ja menetelmällisenä viitekehyksenä toimii kriittisen diskurssianalyysin lisäksi myös systemis-funktionaalinen kielioppi. Tässä alaluvussa esittelen systemis-funktionaalisen kieliopin teoreettista taustaa. Luvussa 3.2 esittelen puolestani systemis-funktionaalista kielioppia menetelmänä.

Systemis-funktionaalinen kielioppi perustuu diskurssintutkimuksen periaatteiden mukaisesti käsitykselle siitä, että kieli on sosiaalista toimintaa ja sillä on erilaisia funktioita. Kieli ymmärretään systemis-funktionaalisen kieliopin mukaan enemmän sosiaalisesti toiminnaksi kuin pelkästään yksilön mentaaliseksi ilmiöksi (Luukka 2000: 89). *Funktionaalinen* kielioppi tarkoittaa sitä, että kieli perustuu merkityksille. *Kielioppi* puolestaan tarkoittaa puolestaan sitä, että kieli on kielellisten mallien tulkintaa. Jokainen eroavaisuus kieliopillisissa muodoissa vaikuttaa jollakin tavalla sanamuotojen valintaan. (Halliday 1994: xx.) Kielioppi ja kielen sisältämät merkitykset ovat siis yhteydessä toisiinsa. Merkitykset syntyvät kielellisissä valinnoissa. Näin ollen kielisysteemiä ja kielenkäyttöä ei voi luontevasti erottaa toisistaan, ja siksi systemis-funktionaalinen kielioppi pohtii näiden välistä aluetta (Shore 2012a: 131; Hasan 2009: 170). Tästä syystä systemis-funktionaalista kielioppia voi sanoa teoreettis-menetelmälliseksi viitekehykseksi – se on sekä teoreettinen lähestymistapa että menetelmä tutkia kieltä.

Systemis-funktionaalinen kielioppi käsittää kielen siis systeeminä, jolla luodaan erilaisia merkityksiä (Halliday 1994: xvii). Tämän systeemin avulla tai sen luomissa kehyksissä kielen käyttäjät toimivat, tekevät valintoja ja luovat merkityksiä (Luukka 2000: 98). Tämän ajattelun mukaan kieli käsitetään kokonaisuudeksi, jonka eri merkityksiä voidaan tutkia hajottamalla se eri tasoihin ja tutkimalla näitä tasoja tarkemmin. Merkityksiä tuotetaan näillä kaikilla tasoilla. (Shore 2012a: 133.) Näiden erilaisten tasojen kautta kieltä on mahdollista tarkastella hyvinkin yksityiskohtaisesti ja tutkia kielellisten valintojen merkityksiä ja funktioita. Lähtökohta systemis-funktionaalille kieliopille on siis se, että kielessä toteutuu yhtä aikaa monta erilaista funktioita eli tarkoitusta.

Diskurssintutkimuksen mukaisesti myös systemis-funktionaalinen kielioppi käsittää kielen ja sen luomien merkitysten syntymisen sosiaalisena toimintana. Merkityksiä luodaan tekemällä valintoja kielen muodostamasta systeemistä eli merkityspotentiaalista. (Shore 2012a: 140.) Tämä tarkoittaa sitä, että kieli käsitetään merkityssystemiksi, eräänlaiseksi joustavaksi järjestelmäksi, joka mahdollistaa merkitysten muuttumisen ja tuottamisen (mts. 139). Kieli ei ole jäykkä kokoelma erilaisia merkityksiä, vaan maailman ja ihmisten muuttuessa myös kielen merkitykset voivat muuttua. Kieli on resurssi. Systemis-funktionaalinen kielioppi tarkastelee sitä, miten kielen resurssit ja merkityspotentiaali mahdollistavat erilaisten funktioiden toteuttamisen ja miten tämä funktionaalisuus on osa kielen systeemiä (Luukka 2000: 90).

Merkityspotentiaali tarkoittaa siis sitä, että kieli on resurssi, josta ammennetaan ja jota muokataan. Kielenkäyttäjät käyttävät kieltä kulloisenkin tarpeensa mukaan: he kehittävät uusia sanoja ja sanamuotoja ja hyödyntävät jo olemassa olevia rakenteita ja sanoja. (Halliday 1994: xxi.) Merkitykset sisältyvät niin kielen semanttisiin kuin rakenteellisiin piirteisiin. Kielioppia ja kielen muotoja analysoimalla voidaan analysoida myös näiden muotojen luomia merkityksiä. Voidaankin ajatella, että diskurssianalyysi ilman kieliopin analyysiä ei ole analyysiä, vaan pikemminkin tekstin kommentointia (Halliday 1994: xvi). Kieliopin analyysi tuo analyysille uskottavuutta, tieteellistä vakuuttavuutta ja sisältöä.

Valinnan ja tilannekontekstin käsitteet ovat keskeisiä systemis-funktionaalissa kieliopissa. Sanamuotojen valinnoilla koodataan merkityksiä, ja sanamuotoja koodataan puolestaan kirjoituksella tai puheella (Halliday 1994: xx). Näiden suhde on monisuuntainen, eikä voida sanoa, kumpi ohjaa kumpaa. Merkitykset ohjaavat sananvalintoja, ja sanavalinnat ohjaavat kirjoitusta tai puhetta. Tilannekonteksti puolestaan voi vaikuttaa näihin valintoihin. Systemis-funktionaalisen kieliteorian mukaan kielenkäyttöön vaikuttaa niin tilanne- kuin kulttuurinen konteksti. Kieli ja konteksti toteuttavat yhdessä merkityksiä. (Hasan 2009: 169.)

Luukan (2002: 99) mukaan vasta ympäristö, jossa kieltä käytetään eli konteksti tekee kielen todelliseksi, sillä kieltä käytetään ja tulkitaan aina suhteessa kielenkäyttötilanteeseen. Merkitykset syntyvät ja resonoivat kontekstin kanssa: eri konteksteissa samat kielelliset ilmaukset voivat saada hyvinkin erilaisia merkityksiä. Kontekstin voi ajatella vaikuttavan jokaisen kielenkäyttäjän tekemiin valintoihin ja niillä luomiin merkityksiin (Hasan 2009: 170). Tilannekonteksti voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin: ala (*field*), osallistujaroolit (*tenor*) sekä kielen ilmenemismuoto (*mode*) (Hasan 2009: 166–168; Shore 2012b: 135).

Ala tarkoittaa sitä sosiaalisesti tunnistettavaa toimintaa tai tilannetta, jossa teksti on osana. Se viittaa sosiaalisen toiminnan luonteeseen (Hasan 2009: 172). Tilanne voi olla esimerkiksi luento, kaupassa asioiminen, ravintola-annoksen tilaaminen tai puhelinkeskustelu. Nämä tilanteet rakentuvat kielen avulla, ja kussakin tilanteessa on oma, tunnistettava sosiaalisen toiminnan muotonsa. Tilanteet voidaan jakaa toiminnan ja sisällön aloihin.

Osallistujaroleilla tarkoitetaan niitä sosiaalisia rooleja, joita kussakin tilanteessa esiintyy ja jotka ovat tilanteen kannalta olennaisia sekä näihin liittyvät muuttujat. Tämä tarkoittaa sosiaalisten suhteiden luonnetta – miten yksilöt asemoivat itsensä sosiaalisesti suhteessa toisiinsa (Hasan 2009: 172). Tällaisia rooleja voivat olla esimerkiksi luennolla luennoitsija ja opiskelijat, kaupassa asiakas ja kassatyöntekijä, ravintolassa asiakas ja tarjoilija ja puhelinkeskustelussa puhelun osallistujat. Muuttujia tilanteissa voi olla esimerkiksi se, tavataanko ensimmäistä kertaa vai ollaanko jo ennestään tuttuja, kuinka monta osallistujaa tilanteessa on, onko tilanne miellyttävä vai epämiellyttävä. Roolit voidaan jakaa sosiaalisiin ja puhtaasti kielellisiin.

Ilmenemismuodot ovat niitä tapoja, joilla kieli toimii eri tilanteissa. Eri tilanteissa kieli on erilaista. Se voi olla puhuttua, kirjoitettua, kirjoitettua puhuttavaksi, puhuttua kirjoitettavaksi ja niin edelleen. Ilmenemismuoto on siis se muoto, jolla kieli kussakin tilannekontekstissa toimii. Kieli toteutuu eri tavalla riippuen siitä, mikä on tilannekontekstin luonne. Kieltä käytetään eri tavalla myös riippuen siitä, millainen vuorovaikutustilanne on: onko vuorovaikutus yksipuolista vai vastavuoroista (Hasan 2009: 172). Kieli on vuorovaikutuksellisempaa esimerkiksi kasvokkaisessa kanssakäymisessä kuin kirjaa lukiessa. Lisäksi ilmenemismuoto vaihtelee sen mukaan, mikä on kielen funktio kontekstissa: onko kielen tarkoitus olla argumentoivaa, käskevää, vaikuttavaa, selittävää ja niin edelleen?

Kontekstin käsitteeseen liittyvät olennaisesti myös *realisaation* ja *instantiaation* käsitteet. *Realisaatio* tarkoittaa kielisysteemin sisäisten kerrostumien keskinäisiä suhteita. Käsitteen avulla voidaan kuvata kontekstin ja kielen välistä suhdetta: Hasanin mukaan (2009: 169) kieli ja konteksti *realisoituvat* eli ikään kuin toteutuvat toistensa kautta. Kulttuurinen ja

tilannekonteksti siis realisoituvat kielenkäytössä. Realisaatio tarkoittaa myös kielisysteemin ja foneettisen aineksen välistä suhdetta. (Shore 2012a: 141.) Kieli on kerrostunut abstraktista aineksesta foneettiseen ja graafiseen ainekseen. Abstrakteja aineksia voivat olla esimerkiksi semantiikka. Kerrostuminen voidaan käsittää maatuska-metaforan kautta: uloimmat kerrokset sisältävät myös sisimmät kerrokset. Kerrokset voivat mennä joko abstraktista konkreettiseen tai toisin päin. Joka tapauksessa nämä kerrostumat sulkevat sisäänsä sisimmät kerrostumat.

Instantiaatio tarkoittaa tekstin esiintymää (Shore 2012a: 143). Instantiaationa voidaan pitää esimerkiksi kokonaista puhetta, ei vain yhtä sanaa tai lausetta puheesta. Instantiaatio on erilaisten ulottuvuuksien jatkumo, jos realisaatio on kerrostuma. Ajatellaan, että kielisysteemi merkityspotentialina ei ilmene yhtenä möykkynä, vaan osapotentialeina rekistereissä ja tekstilajeissa. Kielisysteemi merkityspotentialina koostuu siis osapotentialeista, joista ammennetaan merkityksiä. Esimerkiksi rekisteri ilmenee konkreettisesti tekstissä ja luo näin merkityksiä. Jatkumo systeemin ja instanssin eli tapauksen (Luukka 2002: 106) välillä tarkoittaa sitä, että kulttuurinen konteksti tai kielisysteemi muovautuvat kielen tai kulttuurin instanssien kautta ja toisin päin. Kulttuurikonteksti ei muovaudu kaikkien siihen kuuluvien tilannekontekstien kautta, mutta niistä ikään kuin “tislautuu” olennaisimmat. (Hasan 2009: 169.)

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa esittelen tutkielmani aineiston sekä esittelen systeemis-funktionaalista kielioppia analyysin menetelmänä. Aiemmin luvussa 2.4 olen käsitellyt systeemis-funktionaalisen kieliopin teoreettista viitekehystä, ja tässä luvussa esittelen, miten aion soveltaa sitä metodina. Esittelen metafunktioiden ja prosessityyppien käsitteet ja analyysini periaatteet näiden käsitteiden kautta.

3.1 Aineiston esittely

Tutkielmani aineisto koostuu 15 Riku Rantalan kirjoittamasta kolumnista, jotka on julkaistu Helsingin Sanomissa vuonna 2016. Rantala on kirjoittanut kolumneja Helsingin Sanomille jo vuodesta 2013, mutta päätin valita analyysini kohteeksi aineiston rajauksen hetkellä tuoreimmat tekstit niiden ajankohtaisuuden vuoksi. Rantalan kolumnit ilmestyvät Helsingin Sanomien Matka-osiossa noin kahden viikon välein.

Aineiston kolumnit käsittelevät esimerkiksi Suomea ja suomalaisia, yhteiskunnallisia epäkohtia, erilaisia kulttuureja ja matkailua. Kolumneissa Rantala kertoo kokemuksistaan ulkomailla ja vertaa usein näitä kokemuksia Suomeen. Lisäksi kolumneissa esitetään melko kriittisiä huomioita ja esitetään parannus- tai korjausehdotuksia yhteiskunnalliseen toimintaan. Rantala saattaa esimerkiksi kommentoida suomalaista ja kansainvälistä politiikkaa, suomalaisten alkoholinkäyttöä, suomalaisia matkailukohteita, matkoilla havaitsemiaan kulttuurieroja tai yhtäläisyyksiä eri kulttuurien välillä ja niin edelleen.

Kolumni on nykyään hyvin yleinen tekstilaji lehdissä. Pietilän mukaan (2008: 84) kolumneille on nykyään hyvin tyypillistä se, että kirjoittaja on julkaisun toimituksen ulkopuolinen kirjoittaja ja että palstaa julkaistaan säännöllisesti. Lisäksi eriytyminen on tyypillistä nykykolumneille (mts. 82). Tämän määritelmän valossa Rantalan tekstit täyttävät hyvin tyhjentävästi kolumnin tekstilajin määritelmän. Rantala kirjoittaa ikään kuin toimituksen ulkopuolisena toimijana asiantuntija-asemasta matkailuun ja matkusteluun liittyviä kolumneja, joissa tuo omakohtaisia kokemuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä esille. Kolumnien tiedot löytyvät lähdeluettelosta. Analyysiluvuissa ilmaisen esimerkkien yhteydessä kolumnin julkaisupäivämäärän.

3.2 Systeemis-funktionaalinen kielioppi metodina

Systeemis-funktionaalinen kielioppi toimii tutkielmani teoreettis-menetelmällisenä viitekehyksenä. Tässä alaluvussa esittelen systeemis-funktionaalisen kieliopin menetelmiä, joiden avulla analysoin edellä esittelemääni aineistoa. Systeemis-funktionaalisen kieliopin avulla on mahdollista tarkastella järjestelmällisesti niitä kielellisiä keinoja, joilla diskursseja luodaan. Systeemis-funktionaalinen kielioppi onkin perusteltu metodi tässä tutkielmassa, sillä kielelliset valinnat luovat merkityksiä ja merkityksistä muodostuvat representaatiot ja diskurssit. Sanaston ja kielellisten rakenteiden ja valintojen järjestelmällinen, metodologinen analysointi mahdollistaa tarkan ja systemaattisen analyysin, josta on mahdollista tehdä perusteltuja päätelmiä. Seuraavaksi esittelen systeemis-funktionaalista kielioppia diskurssianalyysin metodina. Kerron ensin metafunktiosta, joita hyödyntämällä analysoin aineiston leksikaalisia valintoja, ja sen jälkeen kerron prosessityypeistä, joiden myötä analyysini on myös kieliopin analyysiä.

3.2.1 Metafunktiot

Systeemis-funktionaalisen kieliopin mukaan kieli voidaan jakaa erilaisiin funktioihin. Kun kieltä ja kielellisiä valintoja, kuten sananvalintoja, tarkastellaan näiden funktioiden kautta, voidaan systemaattisesti löytää erilaisia diskursseja, ja nämä löydöt on faktuaalisesti perusteltavissa. Systeemis-funktionaalinen kielioppi jakaa kielen kolmeen erilaiseen *metafunktioon* eli ikään kuin kolmeen tasoon, joilla kieli toimii ja joilla sitä voidaan tarkastella. Nämä metafunktiot ovat *ideationaalinen* metafunktio, *interpersoonainen* metafunktio sekä *tekstuaalinen* metafunktio. Ideationaalisen metafunktion avulla voidaan tarkastella sitä, millä tavalla kielen avulla kuvataan ja luodaan ympäröivää maailmaa. Interpersoonaisen metafunktion avulla voidaan puolestaan hahmottaa sitä, miten kielen avulla luodaan rooleja ja sosiaalisia suhteita. Tekstuaalinen metafunktion tarkastelussa puolestaan keskitytään siihen, millä tavalla teksti itsessään rakentuu. Metafunktiot realisoituvat kielellisissä valinnoissa, eli metafunktioita voidaan analysoida esimerkiksi sana- ja lausetyyppien valintojen kautta. (Shore 2012a: 146–147; Luukka 2002: 102–103.)

Tutkielmassani kiinnitän erityisesti huomiota ideationaaliseen metafunktioon, sillä sen avulla on mahdollista tarkastella sitä, millä tavoin teksteissä representoidaan asioita. Se antaa resursseja kuvata, nimetä, jäsentää ja luokitella maailmaa ja sen ilmiöitä (Luukka

2002: 102). Ideationaalinen metafunktio voidaan jakaa vielä kahteen osaan, *eksperientiaaliseen* ja *loogiseen* metafunktoon, joista ensimmäinen on tämän tutkielman tutkimuskysymysten kannalta relevantti, sillä se keskittyy tarkastelemaan sitä, millaisena todellisuus rakentuu tekstissä ja millaisia tekstissä esitetyt asiat ja oliot ovat ja miten ne luokitellaan. Eksperientiaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna kieltä analysoidaan sen leksikaalisten valintojen perusteella. (Shore 2012a: 147.)

Leksikaalisten valintojen tarkastelun lisäksi tarkastelen myös aineiston kieliopillisia rakenteita. Kieliopillisten rakenteiden analyysissä hyödynnän muun muassa Shoren esittelemää mallia prosessityyppien analyysistä (2012b). Prosessityyppien avulla voidaan määritellä tekemisen luonne: onko toiminta materiaalista, mentaalista vai luonnehtivaa tai identifioivaa? Näitä prosesseja analysoimalla saadaan käsitys siitä, millaisia merkityksiä, diskursseja ja representaatioita tekstissä luodaan. Seuraavaksi esittelen prosessityyppien analyysiä.

3.2.2 Prosessityypit

Prosessityypit kuvaavat erilaista toimintaa lausekkeissa ja lauseissa (Halliday 1994: 107). Prosessityyppien analyysi tapahtuu lauseiden predikaattimuotoisten verbien analyysin kautta. Tarkastelemalla sitä, mitä tekstissä tapahtuu voidaan analysoida sitä, miten kokemusta ilmaistaan: mitä tapahtuu, tehdään, aistitaan, tarkoitetaan, miten ollaan ja niin edelleen. Kaikki nämä on selvitettävissä lausekkeen kieliopista. Lauseiden transitiivisuussysteemit konstruoivat kokemuksia ja tekemistä prosessityyppihin. (mts. 106.) Prosessi on lausekkeen tai lauseen ydin. Sen ympärille muodostuu muu lause: tekijä ja tekemisen olosuhteet. (mts. 108–109.) Analyysissä tämä tarkoittaa siis sitä, että etsin Rantalan kolumneista ensin predikaattimuotoiset verbit ja lajittelevat ne joko materiaaliin, mentaaliin tai relationaaliin prosessityyppihin. Sitten etsin tekijän eli subjektin. Tämän jälkeen etsin olosuhteita kuvaavat sanat eli esimerkiksi toimintaa kuvaavat ja paikan määreet. Lauseet muodostuvat predikaattien ympärille, ja niitä tarkastelemalla saadaan selville, minkälaista toimintaa lauseissa tapahtuu.

Olellainen erottelu predikaattien välillä tapahtuu erottamalla sisäinen ja ulkoinen kokemusmaailma toisistaan – materiaallinen ja mentaalinen prosessityyppi. Materiaallinen prosessityyppi kuvaa toimintaa ja tapahtumista: asioita tapahtuu, toimijat tekevät asioita tai saavat aikaan asioita. Mentaalinen prosessityyppi puolestaan kuvaa sellaisia toimintoja, jotka eivät ole materiaalisia, vaan toimijan sisäisiä kokemuksia: ulkoiseen toimintaan tai tapahtumiseen reagoimista, taltiointia tai reflektointia. Näiden kahden prosessityypin lisäksi on

olemassa vielä kolmas pääprosessityyppi, joka kuvaa yleistämistä, suhteuttamista, määrittelyä ja kategorisointia. Tätä prosessityyppiä kutsutaan relationaaliseksi, ja sen avulla asioita, ilmiöitä ja kokemuksia suhteutetaan toisiinsa. (Halliday 1994: 106–107.)

Näiden kolmen pääprosessityypin lisäksi Halliday on erotellut niiden niin kutsuttuja välimuotoja: behavioraalinen, verbaalinen ja eksistentiaalinen prosessityyppi. Halliday käsittää prosessityyppien välisen suhteen ikään kuin jatkumona niin, että prosessityyppien rajat eivät ole selviä ja tiukkoja, vaan liukuvia, ja jatkumon päät ovat yhdessä niin, että lopulta siitä muodostuu ympyrä. (Halliday 1994: 107.) Tässä tutkielmassa aion keskittyä kuitenkin kolmeen pääprosessityyppiin eli materiaaliseen, mentaaliseen ja relationaaliseen prosessityyppiin.

Materiaalisia prosessityyppejä ovat ne, jotka konstruoivat konkreettisia tekoja ja tapahtumia (Shore 2012b: 164). Materiaalinen prosessi kuvaa tekemistä: jokin toimija tai asia tekee jotakin, ja tätä toimintaa voidaan tehdä jollekin toiselle toimijalle tai asialle. Materiaalista toimintaa voi määritellä seuraavan laisten kysymysten kautta: Mitä joku teki? Mitä joku teki jollekin toiselle? Toisaalta voidaan kysyä myös, mitä tapahtui: Mitä jollekin tapahtui? (Halliday 1994: 110.) Materiaalisen prosessityypin analysoimiseen liittyy kiinteästä transitiivisuuden ja intransitiivisuuden käsitteet: Perinteinen malli transitiivisuudesta on se, että prosessilla eli toiminnalla on tekijä, ja joskus myös kohde tai tarkoitus. (mts.109). Transitiiviverbi on niin sanotusti kaksipaikkainen, eli toiminnalla on sekä tekijä että kohde, intransitiiviverbi on yksipaikkainen eli toiminnalla on vain tekijä, ei selkeää kohdetta (mts. 110). Seuraava lause on hyvä esimerkki materiaalisesta prosessilauseesta, jonka tekemisellä ei ole kohdetta. Lause on siis tyypiltään materiaallinen intransitiivilause:

- 1) **Olen hiihtänyt** jouluaattona Sokostin huipulle. (HS 16.7.2016)

Lauseen keskiössä tekemisenä on itse *hiihtäminen*, tekemistä ei ole ohjattu tai kohdennettu mihinkään kohteeseen (Halliday 1994: 109). Prosessiverbi on siis yksipaikkainen, sillä verbi ei tarvitse vierelleen muuta kuin tekijän ollakseen toimiva: minä hiihdän.

Seuraava esimerkki on materiaallinen prosessilause, joka on kaksipaikkainen eli transitiivinen. Kyseessä on siis materiaallinen transitiivilause:

- 2) **Olen nostanut** lohen Tenajoesta. (HS 16.7.2016)

Lauseen prosessi on tyypiltään kaksipaikkainen, sillä se tarvitsee tekijän lisäksi kohteen ollakseen järkevä. Tekeminen, *nostaminen*, tarvitsee kohteen. Tekeminen siis suuntautuu johonkin tiettyyn kohteeseen (Halliday 1994: 109), tässä tapauksessa loheen.

Materiaalisen prosessityypin lisäksi on olemassa ihmisen tietoisuutta ilmentävät kommunikaatioprosessi ja mentaalinen prosessi. Kommunikaatioprosessi ilmentää ihmisten välistä kommunikaatiota (*kerroin hänelle, vastasin hänelle*) ja mentaalinen prosessi ihmisten mentaalisia ja abstrakteja toimintoja (*ajattelin häntä, pelkään häntä, näen hänet*). Kommunikaatio- ja mentaaliset prosessit eroavat materiaalisista prosesseista siinä, että ne eivät fyysisesti tai konkreettisesti vaikuta toiseen osapuoleen. Ei voida suoraan kysyä, mitä lapsi teki tarinalle. Kun verrataan esimerkiksi lauseita *lapsi kumitti tarinan* ja *lapsi kertoi tarinan*, voidaan huomata, että kertomisesta ei tule tarinalle fyysisiä seurauksia, toisin kuin kumittamisesta.

Lisäksi kommunikaatio- ja mentaaliset prosessit kaipaavat usein täydennykseksi projektiota ilmaisevan lauseen tai rakenteen: *Näin, kuinka hän raivostui. Ajattelin, että haluan lomalle. Hän kertoi, että aikoo muuttaa.* (Shore 2012b: 164–165.) Mentaalinen prosessi kuvaa siis tuntemista, ajattelua ja havaitsemista (Halliday 1994: 112). Esimerkki mentaalisestä prosessityypistä on seuraava lause:

- 3) Joskus **tuntuu**, että kärkeäimpiä kotimaan matkailun aliarvostajia ovat suomalaiset itse. (HS 16.7.2016)

Näissä kahdessa esimerkissä ilmennetään mentaalista, ihmisen pään sisäistä toimintaa, jolla ei ole konkreettisia vaikutuksia ympäristöönsä. Esimerkkilauseessa verbiä täydentää projektiota ilmaiseva lause, jonka funktio on kertoa, miltä kirjoittajasta tuntuu. Mentaalinen prosessiverbi *tuntuu* vaatii täydennyksen ollakseen järkevä. Mentaaliset prosessiverbit ovat hyvin usein kaksipaikkaisia.

Esimerkkejä kommunikaatioverbistä ovat seuraavat lauseet:

- 4) **Kerron**, että meillä moni ajattelee maanmiehistään samoin. (HS 6.2.2016)
5) **Kysyn**, ovatko rakennusmiehet Isanista. (HS 6.2.2016)

Kommunikaatioprosessin, kuten myös mentaalisen prosessin, voi ajatella eroavan materiaalisesta prosessista siinä, että kommunikaatioprosessin toiminta ei jätä konkreettista jälkeä tai muokkaa toiminnan kohdetta. Kysymykseen *mitä teit hänelle* ei voida vastata *kerroin hänelle* tai *vihasin häntä* (Halliday 1994: 117).

Kolmas prosessityyppi on relationaalinen eli suhdeprosessityyppi. Se kuvaa olioiden välisiä suhteita. Relationaaliset prosessit luovat suhteen olioiden tai olioiden ja olosuhteiden välille. Relationaalinen prosessi ilmentyy *olla*-verbissä tai sitä vastaavissa suhdetta ilmentävissä verbeissä, kuten *sisältää* tai *koostua*. Relationaaliset prosessit voivat identifioida tai luonnehtia: *Minä olen opettaja. Minä olen kaunis*. Ne voivat ilmaista myös olosuhteita, kuten olemista tai omistamista: *Minä olen pihalla. Pihalla on kissa. Minulla on kissa*. (Shore 2012b: 165; Halliday 1994: 119.) Relationaalinen prosessiverbi yhdistää kaksi erillistä entiteettiä keskenään. (Halliday 1994: 119.) Se siis luo suhteita ja määritelmiä teksteissä esiintyvien asioiden ja ilmiöiden välille. Seuraavat esimerkit ovat relationaalisia kaksipaikkaisia identifioivia kopulalauseita:

- 6) Suomikin **oli** kehitysmaa – – (HS 18.6.2016)
- 7) Brasilian yhteiskunta **on** avoimen rasistinen – – (HS 6.8.2016)

Seuraavat esimerkit ovat puolestaan olosuhdetta kuvaavia relationaalisia kaksipaikkaisia kopulalauseita. Se kuvaa olosuhdetta eli tässä tapauksessa määrittää, missä jokin on.

- 8) Suomalaiset **ovat** täysin pihalla matkavakuutuksista – – (HS 16.4.2016)
- 9) Näinkö kaukana **on** vallanpitäjältä reaali maailma? (HS 27.2.2016)

Seuraava relationaalinen esimerkki ilmaisee omistusta.

- 10) Mutta paljon **on** meilläkin maailmalta vielä opittavaa. (HS 16.1.2016)
- 11) Kerron, että meilläkin palkat **ovat** työnantajien mielestä liian suuret. (HS 6.2.2016)

Esimerkit kuvaavat, mitä jollakin tai joillakin on. Näin luodaan relationaalisella prosessilauseella suhdetta omistajan ja omistettavan välille.

4 MILLAINEN SUOMI ON?

Tässä ensimmäisessä analyysiluvussa erittelen Suomen representaatioita, joita kolumneissa esiintyy. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen *hyvä Suomi* -representaatiota, jossa Suomea representoidaan nimensä mukaisesti hyvänä maana ja onnistuneena yhteiskuntana. Toisessa alaluvussa käsittelem *idyllinen luonto-Suomi* -representaatiota, jossa Suomea representoidaan luonnon kautta. Kolmannessa alaluvussa esittelen representaatiota, jonka olen nimennyt *minun Suomeni* -representaatioksi, sillä tämän alaluvun esimerkeissä kirjoittaja esittää voimakkaita näkemyksiä siitä, millä tavalla hänen Suomessa tulisi toimia tai olisi toivottavaa toimia.

4.1 Hyvä Suomi

Kolumneissa luodaan representaatiota Suomesta onnistuneena yhteiskuntana, kuten seuraavista esimerkeistä voi huomata:

- 12) Suomalaiset **ovat** yksi maailman koulutetuimmista kansoista – – (HS 8.10.2016)
- 13) Yhteiskuntammehan **on** useimmilla mittareilla poikkeuksellisen onnistunut – – (HS 7.5.2016)

Esimerkeissä 12 ja 13 identifioidaan suomalaisia ja suomalaista yhteiskuntaa relationaalisen kopulalauseen avulla. Kopulalauseilla luodaan tiloja (VISK § 1502), ja myös näissä esimerkkilauseissa luodaan olemisen tiloja: millaisia ovat suomalaiset tai Suomen yhteiskunta? Esimerkissä 12 lauseen predikatiivina toimii lauseke *yksi maailman koulutetuimmista kansoista*. Esimerkissä 13 predikatiivi on puolestaan ilmaus *poikkeuksellisen onnistunut*. Nämä molemmat predikatiivit, joilla määritellään suomalaisia tai suomalaista yhteiskuntaa, luovat positiivista representaatiota vertailun kautta. Esimerkin 13 ilmaus *poikkeuksellisen onnistunut* luo vertailua muiden yhteiskuntien kanssa – Suomi on tavallisesta poikkeavalla, epätavallisella tai harvinaisella tavalla onnistunut (KS s.v. *poikkeuksellinen*). Ilmaus implikoi sitä, että tavallinen asiantila yhteiskuntien onnistuneisuudessa on esimerkiksi kohtalainen onnistuminen, mutta Suomi on tällä mittapuulla onnistunut *poikkeuksellisen* hyvin. Myös esimerkki 12 luo vertailua muihin yhteiskuntiin. *Yksi maailman koulutetuimmista* tarkoittaa sitä, että kansainvälisessä vertailussa suomalaiset ovat hyvin koulutettuja. Näin luodaan positiivista puhetapaa Suomesta.

Esimerkit 14 ja 15 ovat myös relationaalisia. Näissä esimerkeissä relationaalinen kopulalause ilmaisee olosuhdetta eli tässä tapauksessa kertoo, mitä on jossakin:

- 14) **Suomessa on monta hienoa asiaa**, joiden soisi olevan suurempiakin vientituotteita – – (HS 16.1.2016)
- 15) **Suomessa on lukemattomia kohteita**, jotka sopivat bucket listille – – (HS 16.7.2016)

Esimerkeissä luodaan jossakin olemisen tiloja (VISK § 1502) eli kerrotaan, mitä Suomessa kirjoittajan mielestä on. Esimerkissä 14 olosuhdeprosessin eksistentiaalisubjektina (VISK § 910) toimii *monta hienoa asiaa*, ja Suomessa on lauseen paikkaa ilmaiseva adverbiaali. *Vientituote* on metaforinen tapa nimetä sellaisia suomalaisen yhteiskunnan piirteitä tai palveluita, joiden kirjoittaja soisi kulkeutuvan myös Suomen rajojen ulkopuolelle ja joista voitaisiin ottaa oppia muualla. Esimerkissä 15 Rantala puolestaan kertoo Suomessa olevan paljon kohteita, jotka sopivat bucket listille eli listalle asioista, jotka haluaa tehdä ennen kuolemaa. *Bucket list* -ilmauksesta tulee mieleen hieman mahtipontiset tavoitteet, jotka tulee saavuttaa ennen kuolemaa, ja hän haluaa tehdä oman listansa Suomesta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että Suomessa on kirjoittajan mielestä *lukemattomia* kiinnostavia kohteita, jotka tulisi nähdä tai kokea ennen kuolemaa.

Esimerkki 16 vahvistaa tätä diskurssia:

- 16) Suomessa emme aina itsekään ymmärrä, millaisia **maailmanluokan luontomatkailukohteita maassamme on** – – (HS 28.5.2016)

Toteamalla, että Suomesta löytyy *maailmanluokan matkailukohteita*, kirjoittaja luo positiivista kuvaa Suomesta. *Maailmanluokalla* tarkoitetaan jotakin, joka täyttää kansainväliset mitat (KS s.v. *maailmanluokka*). Suomalaiset luontokohteet rinnastetaan tässäkin esimerkissä kansainvälisiin kohteisiin. Esimerkkilauseessa hyödynnetään jälleen relationaalista prosessiverbiä, jolla ilmaistaan olosuhdetta. *Maassamme*-ilmaus viittaa tässä yhteydessä Suomeen, minkä lukija voi päätellä siitä, että kirjoittaja on suomalainen. *Maassamme*-sanon monikon kolmatta persoonaa ilmaiseva possessiivisuffiksi *-mme* luo kuvaa siitä, että kirjoittaja asemoi itsensä yhdeksi suomalaiseksi. Näin kirjoittaja luo sisäryhmän Suomesta, ja muun maailman ulkoryhmäksi (Pälli 2003: 41).

Esimerkissä 17 luodaan myös vertailuasetelmaa Suomen ja ulkomaisten välillä. Vertailun kautta luodaan positiivista representaatiota Suomen yhteiskunnasta:

- 17) – – **meikäläinen** neuvolajärjestelmä, peruskoulutus tai vaikkapa vankeinhoito **voisivat tehdä maailmasta paremman paikan** jopa miljardeille ihmisille. (HS 16.1.2016)

Esimerkissä kirjoittaja tekee elottomista ja abstrakteista asioista aktiivisia toimijoita materiaalsen konditionaalimuotoisen prosessilauseen avulla: *neuvolajärjestelmä* ja *peruskoulutus* ovat pikemminkin instituutioita kuin konkreettisia, toimivia asioita, jotka *voisivat tehdä* jotakin. Ne ovat nostoja suomalaisesta yhteiskunnasta, joka on näiden kolmen esimerkin kattokäsite. Esimerkissä hyödynnetään osa-kokonaisuussuhdetta: kehumalla

neuvolajärjestelmää, peruskoulutusta tai vankeinhoitoa Rantala kehuu todellisuudessa Suomen yhteiskuntajärjestelmää ja hyvinvointiyhteiskuntaa. Suomeen tässä esimerkissä viitataan ilmauksella *meikäläinen*. Ilmaukseen sisältyy monikon ensimmäinen persoona siinä mielessä, että puhuja mieltää olevansa osa ryhmää, jota kutsuu meikäläisiksi (vrt. teikäläiset). Kielitoimiston sanakirja määrittelee *meikäläisen* 'meihin, meidän maahamme, joukkoomme tms.' kuuluvaksi (KS s.v. *meikäläinen*). Tällä sanalla kirjoittaja jälleen asemoi itsensä *meihin* suomalaisiin. Sekä tässä että sitä edeltävässä esimerkissä meistä puhutaan positiivisessa asiayhteydessä.

Esimerkissä vahvistetaan myös esimerkin 14 luomaa puhetapaa siitä, että Suomessa on asiat paremmin kuin jossakin muualla. Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä voisi tehdä elämästä parempaa *jopa miljardeille ihmisille*. Valtavan suuri ihmisjoukko siis hyötyisi, jos Suomesta otettaisiin mallia. *Jopa* on inklusiivinen fokuspartikkeli (VISK § 839), joka ilmaisee sitä, että parhaimmillaan miljardien ihmisten elämä voisi parantua, jos he ottaisivat mallia Suomesta.

Seuraavissa esimerkeissä 18 ja 19 vahvistetaan positiivista representaatiota Suomesta:

18) – – suomalaiset **ovat aina saaneet nauttia** yllättävän korkeatasoisesta televisiosta. (HS 17.9.2016)

19) Suomalaisten **on saatava** vatedeskin laatua – – (HS 17.9.2016)

Esimerkissä 18 todetaan, että suomalaiset *ovat saaneet nauttia* korkeatasoisista televisio-ohjelmista. Kolumnissa kirjoittaja toteaa, että ulkomailla televisiosta tulee niin huonoja ohjelmia, että on katsottava maksukanavia. Esimerkin mentaalinen verbi on perfektimuodossa, mikä kertoo toiminnan pitkäkestoisuudesta ja myös sen jatkuvuudesta tulevaisuuteen. Verbimuoto *saada nauttia* ilmaisee deonttista modalisuutta ja tarkemmin luvallisuutta (VISK § 155). Verbivalinta kertoo toiminnan vapaaehtoisuudesta ja positiivisuudesta. Tässä lauseyhteydessä *ovat saaneet nauttia* -muoto luo mielikuvan siitä, että suomalaisille on suotu nautittavaksi hyviä televisio-ohjelmia – ne on jostakin ylhäältä annettu, jonkun muun tekemiä. Suomalaiset ovat lauseissa toimijoita. Esimerkissä 19 suomalaiset ovat myös toimijoita, ja materiaallinen nesessiivirakenteinen verbi *on saatava* ilmaisee vaatimusta tai mahdollisuutta (VISK § 1670; KS s.v. *saada*). *Vatedes* on puolestaan aikaa ilmaiseva adverbti (VISK § 649), ja liitepartikkeli *-kin* sanan yhteydessä viittaa jo meneillään olevan toiminnan jatkumiseen myös vastaisuudessa. Kirjoittaja siis esittää vaatimuksen, että tähän asti jatkunut laadusta nauttimisen etuoikeus jatkuisi edelleenkin.

Kolumneissa luodaan positiivista representaatiota vertailun kautta. Niissä vertaillaan Suomea usein kansainvälisellä mittapuulla. Suomelle haetaan ikään kuin uskottavuutta tai lisäarvoa kuvaamalla sitä kansainvälisesti vertailukelpoisena maana. Myös edellä käsitellyissä esimerkeissä tällaista kansainvälisyyden diskurssia on esiintynyt: *yksi maailman koulutetuimmista kansoista, suurempiakin vientituotteita, maailmanluokan luontomatkailukohteita, voisivat tehdä maailmasta paremman paikan*. Hyvä Suomi -representaatiota vahvistetaan tuomalla esiin Suomen kansainvälistä merkittävyyttä ja menestystä. Seuraavaksi käsittelen esimerkkien kautta tarkemmin tätä kansainvälistä lähestymistapaa Suomeen.

20) – – peruskoulun maantiedon opetussuunnitelmaan pitäisi lätkäistä tunti, jossa kaikki tekisivät oman unelmalistansa Suomesta, **maailman vähiten tunnetusta matkailuhelmestä** (HS 16.7.2016)

Esimerkin 20 *maailman vähiten tunnettu matkailuhelmi* ilmaisee sitä, että Suomi on matkailukohteena arvostettava, mutta ei tunnettu. *Helmellä* voidaankin viitata vertauskuvallisesti johonkin arvokkaaseen, korvaamattomaan tai kauniiseen asiaan (KS s.v. *helmi*), ja tämä luo mielikuvaa Suomesta eräänlaisena matkailualan helmenä, kauniina, arvokkaana matkailukohteena. Tämä vahvistaa hyvä Suomi -representaatiota. *Maailman vähiten tunnettu* -ilmaus viittaa Suomeen kansainvälisessä diskurssissa: Suomea ei tunneta maailmalla, vaikka kirjoittajan mukaan syytä olisi. Esimerkissä kirjoittaja esittää, että *kaikki [suomalaiset] tekisivät oman unelmalistansa Suomesta*, jossa konditionaalimuotoinen materiaallinen prosessiverbi rakentaa toimintaa kehotuksen muodossa. Kirjoittaja kokee, että *kaikkien* olisi hyvä tehdä lista, jotta *kaikki* ymmärtäisivät Suomen arvon.

Samanlainen representaatiotapa jatkuu myös seuraavassa esimerkissä:

21) Suomi on nostettu esiin **kansainvälisessä mediassa** kohteena, joka **on aiheetta aliarvostettu**. (HS 16.7.2016)

Esimerkissä 21 kerrotaan, että Suomi on noteerattu *kansainvälisessä mediassa*. Materiaalisen prosessilauseen keskiössä on passiivimuotoinen *nostaa*-verbi. Se on luonteeltaan metaforinen, ja se ilmaisee sitä, että Suomi on otettu esille kansainvälisessä mediassa (KS s.v. *nostaa*). Verbin passiivimuoto jättää tekijän taka-alalle, mutta lauseyhteydestä lukija voi päätellä, että toiminnan taustalla on median edustajia. Esimerkin sivulauseessa Suomea representoidaan relationaalisella *olla*-verbillä *kohteena, joka on aiheetta aliarvostettu*. Tämän ilmauksen leksikaaliset valinnat ovat keskenään ristiriidassa sävyiltään, sillä *aliarvostettu* on negatiivinen ilmaus, jonka negatiivista merkitystä *aiheetta*-ilmaus kuitenkin lieventää. Suomi on siis kansainvälisesti noteerattu, mutta turhaan aliarvostettu matkailukohde. Kansainvälisyyttä

voidaan mielestäni tässä yhteydessä pitää positiivista representaatiota rakentavana tekijänä – Suomi on ollut esillä kansainvälisissä tiedotusvälineissä, mikä tuo Suomelle lisäarvoa. Ikään kuin Suomen hyvät ominaisuudet tulisivat todeksi vasta kun joku muu ne mainitsee.

Kansainvälinen diskurssi ja vertailu Suomen hyväksi on nähtävissä myös seuraavasta esimerkistä:

- 22) Polynesian paratiisisaaret ja kymmenien metrien näkyvyys kirkkaassa vedessä. Pystyyn kuolleet ikivanhat puut vasten satoja metrejä korkeita hiekkadyynejä Namibian aavikolla. Auringonnousu Amazonilla, kun planeetan keuhkot heräävät täyteen kaikkeuteensa. **Näiden rinnallakin Kolin suomalainen kansallismaisema nousee kevyesti kärkikolmikkoon.** (HS 28.5.2016)

Kirjoittaja luettelee ulkomailla näkemiään ja kokemiaan maisemia. Lähes kaikista virkkeistä viimeistä sivulausetta lukuun ottamatta puuttuvat verbit. Listaus on tehokeino, jolla ikään kuin luodaan pysähtyneitä maisemia lukijan mieleen – olennaista ei ole tekeminen, vaan kokeminen. Esimerkin viimeisessä virkkeessä on materiaallinen prosessiverbi *nousta* jälleen metaforisessa käytössä. *Kolin suomalainen kansallismaisema* on lauseen subjekti. *Kansallismaisema*-ilmaus luo kansallisromanttista diskurssia, mitä on vahvistettu vielä *suomalainen*-määritteellä: lukijalle ei jää epäselväksi, että Kolin maisemat ovat kansallisesti merkittäviä. Esimerkin puhetapa on positiivinen: ulkomailla koettujen kokemusten *rinnallakin* Koli on kirjoittajan mielestä yksi upeimmista. Liitepartikkeli *-kin* implikoi käsitystä siitä, että vaikka kirjoittaja on nähnyt upeita maisemia matkaillessaan, on Kolin maisema silti yksi vaikuttavimmista. Kilpailun diskurssia luo ilmaus *kärkikolmikko*, joka viittaa esimerkiksi urheilukilpailuihin. Näin luodaan jälleen suomalaista ja kansainvälistä ainesta vertailevaa tai kilpailun puhetapaa, jossa Suomen Koli on lähtökohtaisesti altavastaajana.

Kansainvälinen vertailu ei käännykään aina puhtaasti Suomen eduksi. Edeltäviä esimerkkejä 21 ja 22 voidaan verrata seuraavaan esimerkkiin, jossa Suomen asemaa kansainvälisesti hieman väheksytään:

- 23) Suomalaiset ovat aina saaneet nauttia **yllättävän korkeatasoisesta televisiosta**. Siitäkin huolimatta, että kielialueemme ja tv-markkinamme **on** kansainvälisesti täysin mitätön. (HS 17.9.2016)

Esimerkissä 23 tunnustetaan suomalaisen televisiolaadun korkea taso, mikä luo positiivista representaatiota Suomesta. Kuitenkin *yllättävän*-ilmaus luo mielikuvan siitä, että oletus on se, että suomalainen ohjelma ei olisi korkeatasoista. On siis yllätys, että suomalainen tv-ohjelma on korkealaatuista. Esimerkin toisessa virkkeessä Suomen kielialuetta ja tv-markkinoita identifioidaan relationaalisen prosessilauseen avulla kansainvälisellä mittapuulla merkityksettömiksi. Väheksyvän sävyn esimerkkiin luo *siitä huolimatta* -ilmaus, joka luo kontrastiivisuutta lauseeseen (VISK § 696). Rakenteen kautta asetetaan siis kontrastiiviseen

asemaan se, että Suomessa on korkeatasoista televisiota ja se, että Suomen kielialue ja tv-markkinat ovat pienet. Ikään kuin Suomen kielialueen ja tv-markkinoiden pienuus olisivat laadun poissulkevia ominaisuuksia. Adjektiivi *mitätön* ja siihen liitetty adverbti *täysin*, joka ilmaisee ominaisuuden pätemistä kauttaaltaan (VISK § 660), vahvistavat negatiivista mielikuvaa. Ilmaus ei jätä tilaa millekään muulle vaihtoehdolle.

4.2 Idyllinen luontokohde -Suomi

Kolumneissa kuvataan Suomea luontodiskurssista käsin. Luonnon kautta Suomesta luodaan representaatiota ainutlaatuisena ja kokemuksellisenä matkailukohteena. Luontodiskurssin kautta Suomea representoidaan idyllisenä ja luonnonläheisenä maana, jossa voi kokea paljon erilaisia asioita.

Hyvin usein kolumneissa luontoaiheiseen toimintaa kuvataan materiaalisen prosessityypin avulla:

- 24) **Olen hiihtänyt** jouluaattona Sokostin huipulle Saariselällä ja nähnyt muutaman minuutin auringonsäteitä kaukana Korvatunturin ja taivaanrannan takana – näky, joka olisi lennättänyt John Goddardinkin perseelleen. Olen ajanut Suomen ympäri rämäautolla, **yöpynyt** lumikuopassa ja juonut erämaalammesta. **Olen nostonut** lohen Tenojoesta, laulanut karaokea niin saamelaisten, romanien kuin kontulalaistenkin kanssa ja katsonut Haukivedellä norppaa silmästä silmään. (HS 16.7.2016)

Materiaaliset prosessiverbit kuvaavat toiminnallisten kokemusten merkitystä suomalaisessa luonnossa: luonto on tärkeä osa Suomea, ja luonto täytyy kokea konkreettisen toiminnan kautta. Nämä esimerkin 24 luontoon liittyvät materiaaliset verbit ovat yksikön ensimmäisessä persoonassa eli ilmauksissa kuvataan tekstin kirjoittajan kokemuksia Suomen luonnossa. Verbit ovat aikamuodoltaan perfektimuotoisia, eli ne ilmaisevat toimintaa, jonka kirjoittaja on joskus tehnyt. Verbit ovat luonteeltaan hyvin konkreettisia. Tämä luo representaatiota Suomen luonnosta ennen kaikkea elämyksellisenä ja toiminnallisena asiana.

Seuraavassa esimerkissä olen lihavoanut saman katkelman mentaalista toimintaa kuvaavat verbit.

- 25) Olen hiihtänyt jouluaattona Sokostin huipulle Saariselällä ja **nähnyt** muutaman minuutin auringonsäteitä kaukana Korvatunturin ja taivaanrannan takana – näky, joka olisi lennättänyt John Goddardinkin perseelleen. Olen ajanut Suomen ympäri rämäautolla, yöpynyt lumikuopassa ja juonut erämaalammesta. Olen nostonut lohen Tenojoesta, laulanut karaokea niin saamelaisten, romanien kuin kontulalaistenkin kanssa ja **katsonut** Haukivedellä norppaa silmästä silmään. (HS 16.7.2016)

Mentaalinen prosessityyppi ilmaisee aistihavaintoihin perustuvaa toimintaa, ja esimerkin 25 molemmat mentaaliset verbit kuvaavat näköhavaintoihin perustuvaa toimintaa. Kuten edellisen esimerkin materiaaliset verbit, myös näissä verbeissä aikamuoto on perfekti. Mentaalista toimintaa ilmaisevien verbien yhteyteen on tässä esimerkissä luotu leksikaalisten valintojen

avulla runollista puhetapaa: *muutaman minuutin, kaukana Korvatunturin, taivaanrannan takana* sekä *silmästä silmään* ovat alkusoinnollisia ilmauksia eli lähellä toisiaan olevien sanojen alkuäänteiden yhtäläisyyttä. Alkusoinnut ovat yksi yleinen runouden piirre erityisesti kansanrunoudessa. (Kirjallisuuden sanakirja s.v. alkusointu.) Tämä kansanrunouden keinojen käyttäminen luonnon kuvailussa vahvistaa kansallisromanttista ja idyllistä representaatiota suomalaisesta luonnosta.

Seuraavissa esimerkeissä 26 ja 27 kirjoittaja kertoo, mitä häneltä on vielä tekemättä Suomen luonnossa:

26) Saariston Rengastie **on pyöräilemättä**, 150 kilometrin järvireitti Heinävedeltä Koloveden kansallispuistoon **soutamatta** – (HS 16.7.2016)

Kyseessä on kielteinen *mA*-infinitiivin abessiivimuoto (VISK § 1627), joka ilmaisee toiminnan toteutumattomuutta. Verbirakenne koostuu *-mA*-infinitiivin abessiivimuodon lisäksi *olla*-verbistä, joka on elliptisesti jätetty lauseista pois (VISK § 874). Tämä on keino tuoda ilmi mahdollisuuksia: vaikka hän ei ole tätä asiaa vielä tehnyt, se on mahdollista ja tässä tapauksessa myös aikomuksena tehdä.

Myös esimerkissä 27 on samanlainen rakenne:

27) – – karhu **katsomatta** ja Purnun kesänäyttely käymättä. (HS 16.7.2016)

Tässä esimerkissä verbi on kuitenkin mentaalinen, sillä se kuvaa aistihavaintoihin perustuvaa toimintaa. Sen semanttinen merkitys on kuitenkin sama kuin yllä: kirjoittaja ei ole vielä katsonut karhua, mutta se on toteutettavissa oleva ja mahdollinen tilanne. Molemmista esimerkeistä käy ilmi, mitä Suomessa voi ja on mahdollista tehdä tai kokea.

Esitellyissä esimerkeissä 24–27 on nimetty useita Suomessa sijaitsevia paikkoja ja eritelty suomalaiselle luonnolle tyypillistä sanastoa: *Saariston, karhu, järvireitti, lumikuoppa, erämaalammesta, lohen, Korvatunturin, norppaa* ovat sanoja, jotka liitetään niin kutsuttuun perinteiseen kuvaan suomalaisesta luonnosta. Mainitsemalla tällaisia pohjoisessa ja Suomessa esiintyviä tai täältä löytyviä asioita korostetaan suomalaisen luonnon erityisyyttä. Jo kansallisromantikot 1800-luvulla käyttivät luonnon kuvaamista ja sen erityislaatuisuuden korostamista keinona vahvistaa suomalaisten kansallista identiteettiä, ja tämä vaikutus näkyy yhä nykypäivänä romanttisena ja kaipaavana suhteena luontoon (Lehtonen ym. 2004: 64). Luonnossa nyky-yhteiskunnan urbaani ihminen voi ehkä päästä hetkeksi irti arkisista kokemuksista tai velvoitteista. Se on ikään kuin arkisen elämän vastakohta tai vastavoima, ja sen takia niin viehättävä. (Simula 2012: 115.) Nimeämällä suomalaisen erämaan ainutlaatuisia

asioita tai paikkoja luodaan Suomesta kuvaa ainutlaatuisena paikkana.

Kolumneissa elollistetaan Suomen luontoa ja siihen liittyviä asioita ja ilmiöitä.

Seuraavissa esimerkeissä subjekteiksi eli toimijoiksi on nostettu elottomia asioita:

28) –– Kolia **pukee keli** kuin keli (HS 28.5.2016)

29) Näiden rinnallakin Kolin suomalainen **kansallismaisema nousee** kevyesti kärkikolmikkoon. (HS 28.5.2016)

30) –– Suomessa vuodenaikojen **parhaat puolet näyttäytyvät** harmittavan pikaisesti –– (HS 28.5.2016)

Esimerkit eivät ole yksikön ensimmäisessä persoonassa, eli ne eivät kuvaa kirjoittajan kokemia tai tekemiä asioita, toisin kuin aiemmissa esimerkeissä. Näissä esimerkeissä elottomiin asioihin, kuten Suomen luontoon tai suomalaisiin paikkoihin, liitetään tekemistä. Niistä on siis tehty lauseiden subjekteja eli toimijoita: keli *pukee*, kansallismaisema *nousee*, vuodenaikojen parhaat puolet *näyttäytyvät*. Toiminta on ilmaistu preesensissä, mikä luo mielikuvaa sen jatkuvuudesta tai yleispätevyydestä (VISK § 1527). Tämä elottomien asioiden elollistaminen luo kuvaa suomalaisesta luonnosta ja sen osista omana itsellisenä ja toimivana yksikkönä – näin ehkä korostetaan suomalaisen luonnon mahtia tai voimaa.

Esimerkkien verbit kuvaavat materiaalista toimintaa, mutta ne ovat merkitykseltään kielikuvallisia. *Pukea*-verbi tarkoittaa tässä yhteydessä esimerkiksi sitä, että Koli näyttää kauniilta säällä kuin säällä (KS s.v. *pukea*), mikä luo hyvin positiivista kuvaa Kolistä. Kaikkien kolmen esimerkin luoma representaatio suomalaisesta luonnosta on positiivinen, minkä voi huomata tarkastelemalla leksikaalisia valintoja. Esimerkissä 29 subjektina on *Kolin suomalainen kansallismaisema*, mikä korostaa Kolin suomalaisuutta, ja adverbiaalina on *kärkikolmikkoon*, mikä viittaa kilpailussa pärjäämiseen. Lisäksi Kolin nimeäminen kansallismaisemaksi vahvistaa romanttista ja idyllistä representaatiota. Suomalainen kansallismaisema pärjää siis kansainvälisessä vertailussa kirjoittajan mukaan erinomaisesti. Esimerkissä 30 puolestaan mainitaan Suomen *vuodenaikojen parhaat puolet*, mikä implikoi sitä, että Suomen vuodenaajoilla on kirjoittajan mielestä hyviä puolia. *Harmittavan pikaisesti* -ilmaus puolestaan vahvistaa positiivista konnotaatiota, sillä ilmaus kertoo siitä, että kirjoittaja toivoisi näiden parhaiden puolien näyttäytyvän pidemmänkin aikaa

Seuraavissa esimerkeissä 31 ja 32 luodaan relationaalisen prosessityypin avulla positiivista representaatioita Suomen luonnosta.

31) Näkymä vaaran korkeimmalta huipulta, Ukko-Kolilta, **oli häikäisevä** –– (HS 28.5.2016)

32) Suomessa emme aina itsekään ymmärrä, millaisia **maailmanluokan luontomatkailukohteita** maassamme **on** –– (HS 28.5.2016)

Esimerkki 31 on luonteeltaan luonnehtiva, ja esimerkki 32 puolestaan on olosuhdetta kuvaava. Molemmat esimerkit ovat sävyiltään positiivisia, minkä voi huomata tarkastelemalla lauseiden sananvalintoja. Esimerkissä 31 näkymää Ukko-Kolilta kuvataan metaforisesti *häikäiseväksi*, mikä luo mielikuvan sokaisevan kauniista maisemista. Esimerkissä 32 puolestaan mainitaan *maailmanluokan* luontomatkailukohteet. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *maailmanluokka* tarkoittaa ‘kansainväliset mitat’ täyttävää (KS s.v. *maailmanluokka*), joten kirjoittaja vertaa jälleen Suomea ja sen ominaisuuksia kansainvälisesti. Tässä yhteydessä *maailmanluokan luontomatkailukohteita* -ilmaus on mielestäni selkeästi positiivinen. Esimerkissä viitataan Suomeen *maassamme*-ilmauksella, joka on taivutettu monikon ensimmäisen persoonan mukaan. Kirjoittaja asemoi siis jälleen itsensä suomalaiseksi. Esimerkki luo representaatiota Suomesta kansainvälisesti vartenotettavana luontokohteena.

Kun verrataan suomalaisen ja ulkomaisen luonnon kuvailua kolumneissa, voidaan huomata, että ulkomaiden luonnosta kertoviin esimerkkeihin liittyy paljon kuvailua materiaalisien toiminnan sijasta:

- 33) Juuri nyt **istun** Andamaanienmeren **rannalla** kalastajakylässä. **Trooppista yötaivasta** vasten **erottuu** Phang Ngan **lahden** upea **karstisaaristo**. **Kuuntelen aaltojen loisketta** ja nautin yömyssyä kuin kuka tahansa turisti. (HS 16.1.2016)

Esimerkissä 33 kirjoittaja kuvaa omia kokemuksiaan jossakin ulkomaan kohteessa. *Ranta, trooppinen yötaivas, lahti, saaristo ja aallot* ovat luontosanastoa, mutta tässä lauseyhteydessä ne maalailevat kuvaa hyvin erilaisesta luonnosta kuin Suomessa. Myös esimerkin toiminta on hyvin erilaista kuin suomalaista luontoa representoivissa esimerkeissä: se ei ilmaise yhtä paljon aktiivista tekemistä kuin aiemmin esitellyt luontoon liittyvät esimerkit. Ensimmäisessä lauseessa preesensmuotoinen *istua*-verbi on yksikön ensimmäisessä persoonassa, jossa tekijänä toimii kirjoittaja itse. Toisessa lauseessa puolestaan verbi on preesensmuotoinen yksikön kolmannessa persoonassa oleva *erottua*-verbi, jossa subjektina toimii *Phang Ngan lahden upea karstisaaristo*. *Erottua*-verbi ei mielestäni myöskään ilmaise kovinkaan aktiivista toimintaa vaan pikemminkin aistihavaintoa. Viimeisen lauseen *kuunnella*-verbi on mentaalinen eli ei ilmaise konkreettista tekemistä. Esimerkit ovat tilannekuvauksia siitä, mitä kirjoittaja tekee tai näkee.

Myös seuraavat esimerkit luovat ikään kuin pysähtyneitä (valo)kuvia lukijan mieleen:

- 34) **Polynesian paratiisisaaret** ja kymmenien metrien näkyvyys **kirkkaassa** vedessä. **Pystyyn kuolleet ikivanhat puut** vasten **satoja metrejä korkeita** hiekkadyynejä Namibian aavikolla. **Auringonnousu Amazonilla**, kun planeetan keuhkot heräävät täyteen kaikkeuteensa. (HS 28.5.2016)

- 35) Himalajan huiput lähes silmät **sokaisevilla, hohtavilla** lumihangilla. Andien alkuperäisasukkaiden vuorenrinteille raatamat pengerrysviljelmät, jotka laskevat Urubamba-joen laaksoon kuin heilimöivät portaat. (HS 28.5.2016)

Esimerkeissä 34 ja 35 predikaatti on useassa lauseessa jätetty tehokeinona pois. Sen sijaan on listattu erilaisia paikkoja, joissa Rantala on käynyt tai jotka hän on nähnyt. Nämä sisältävät kuitenkin elliptisesti mentaalista toimintaa: [olen nähnyt] *pystyyn kuolleet puut*. Esimerkeissä ulkomaailman luontokohteisiin liittyy kuvailua ja vähemmän aktiivista toimintaa, toisin kuin Suomen luontokohteista kertoessa – niihin liitetään paljon aktiivista materiaalista toimintaa. Esimerkeissä on paljon kuvailevaa sanastoa, kuten adjektiiveja (*kirkaassa, ikivanhat, satoja metrejä korkeita*) ja partisiippimuotoisia verbejä (*sokaisevilla, hohtavilla, pystyyn kuolleet*). Lisäksi vieraskielisten paikannimien avulla vahvistetaan mielikuvien eksoottisuutta. Tällaisella vertailulla vahvistetaan kansallisromanttista representaatiota suomalaisesta luonnosta, sillä kansallinen identiteetti muodostuu usein eroavaisuuksien kautta.

Luontosanastoon yhdistetään kolumneissa myös talouden ja yritysten sanastoa, mikä luo hieman ristiriitaa kansallisromanttiselle ja idylliselle puhetavalle suomalaisesta luonnosta. Talousdiskurssi vahvistaa representaatiota suomalaisesta luonnosta markkinoitavana matkailukohteena. Seuraavissa esimerkeissä talouden ja yritysdiskurssi ilmenee sekä prosessiverbeistä että muista leksikaalisista valinnoista:

- 36) Voi olla, että vasta lastenlastemme lasten sukupolvi **onnistuu markkinoimaan** niistä [suomalaisista luontokohteista] todellisen **ekomatkailuhitin**. (HS 28.5.2016)
 37) – – miten **muhkeita luontoarvoja kansalliseen taseeseemme on kirjattu**. (HS 28.5.2016)

Esimerkkien verbit *markkinoida* ja *kirjata* luovat kaupallisuuden diskurssia. Esimerkissä 36 luontoa representoidaan hyödykkeenä, jota voidaan markkinoida. Ilmaus *ekomatkailuhitti* vahvistaa kaupallista diskurssia, sillä *hitti* tarkoittaa Kielitoimiston sanakirjan mukaan myyntiartikkelia (KS s.v. *hitti*). Esimerkissä 37 luonnon *arvokkuutta* voidaan *kirjata* kansalliseen *taseeseen*. Leksikaaliset valinnat ovat metaforisia, mutta ne luovat yritysdiskurssia. Näiden metaforien kautta kirjoittaja kuvaa Suomen luontoa ikään kuin markkina-arvona. Tämä representaatio on hieman ristiriidassa idyllisen representaation kanssa, sillä idyllistä suomalaista luontoa voidaan pitää itseisarvona, kun taas taloudellinen diskurssi tekee siitä välinearvon matkailukohteena ja näin ollen taloudellisena hyödykkeenä. Toisaalta nykyään luontoon suhtaudutaan kaupallisena hyödykkeenä (Majuri 2016), ja idyllisyys on toisaalta hyvän matkailukohteen ehto. Kirjoittaja yhtäältä arvostaa luontoa sen tuomien kokemusten myötä ja toisaalta pitää sitä markkinoitavana asiana.

Myös seuraavassa esimerkissä 38 talousdiskurssi on havaittavissa, vaikka nyt suhtautuminen on kriittisempää kuin esimerkeissä 36 ja 37.

- 38) Kolilta katsottuna **talvivaarat** ja **maamme parturoiva tehometsätalous edustavat** samaa lyhytnäköisyyttä kuin Venäjän touhu – – (HS 28.5.2016)

Edustaa-verbi ja esimerkin subjekteina toimivat *talvivaarat* ja *tehometsätalous* voidaan myös liittää yritysmaailmaan ja talousdiskurssiin. Lauseessa viitataan Talvivaaran Kaivososakeyhtiöön melko negatiiviseen sävyyn. Osakeyhtiön nimi on kirjoitettu pienellä ja monikossa, eli erisnimestä on tehty yleisnimimäinen ja sävyltään geneerinen eli yleisluontoinen ja yleistävä (VISK § 597). Kirjoittaja siis toisaalta arvostaa Suomea matkailukohteena ja taloudellisena hyödykkeenä, mutta toisaalta kritisoi sitä.

4.3 Minun Suomi

Kolumneissa suhtaudutaan ajoittain melko kriittisesti Suomeen ja sen yhteiskuntaan. Kirjoittaja esittää usein toiveita tai vaatimuksia siitä, millä tavalla Suomessa pitäisi toimia, jotta maasta tulisi parempi. Olen nimennyt tämän representaation minun Suomi -representaatioksi, sillä kirjoittaja luo vaatimusten ja toiveiden kautta representaatiota *hänen Suomestaan* eli siitä, miten asiat pitäisi hoitaa, jotta hän voisi olla tyytyväinen. Minun Suomi -representaation mukaan kirjoittaja tekee arvottavaa analyysiä Suomesta ja sen hyvistä ja huonoista piirteistä. Tälle representaatiolle tyypillisiä ovat modaaliset verbit ja verbirakenteet, joiden kautta kirjoittaja esittää Suomen huonoja puolia suitsittavan ja hyviä puolia puolestaan vaalittavan ja vahvistettavan. Tarkastelenkin erityisesti esimerkkien toimintaa ja prosessityyppejä ja niiden rakenteita ja rakennan kirjoittajan luoman toiminnan kautta representaatiota Suomesta.

Esimerkissä 39 kirjoittaja käyttää imperatiivimuotoista predikaattia ilmaisemassa käskyä tai vaatimusta:

- 39) **Satosen ja Vanjoen työryhmille** lähetän tuliset terveiset maailman lokatelevisioiden ääreltä: tehostaminen voi olla tarpeen, mutta **pitäkää poliitikkojen ja bisnesmiesten näpit irti julkisen palvelun Yleisradiosta!** (HS 17.9.2016)

Esimerkissä 39 prosessiverbi *pitää* on ilmaistu imperatiivissa ja monikon toisessa persoonassa. Imperatiivimuoto on modus, joka ilmaisee käskemistä, kehotusta tai pyyntöä (VISK §889). Verbi ilmaisee materiaalista toimintaa, mutta on metaforinen: *pitää näpit irti jostakin* tarkoittaa tässä kontekstissa sitä, että poliitikot ja liikemiehet eivät kohdistaisi päätöksentekoaan Yleisradioon. Verbi on monikon toisessa persoonassa, joten tämä kehotus tai käsky on siis osoitettu jollekin ihmisryhmälle, tässä tapauksessa *Satosen ja Vanjoen työryhmille*, joilla viitataan Yleisradion rahoituspäätöksiin osallistuneisiin poliitikkoihin ja yhteiskunnallisiin vaikuttajiin ja heidän työryhmiinsä. Sanomaa vahvistaa myös virkkeen lopussa oleva huutomerkki. Kirjoittaja ilmaisee selkeän vaatimuksen, josta voi päätellä, miten hänen

Suomessaan ei ainakaan huononnetta Yleisradion asemaa.

Seuraavassa esimerkissä 40 kirjoittaja käyttää modaalista nesessiiviverbiä ilmaisemaan välttämättömyyttä ja vaatimusta. Nesessiiviä ilmaisevan verbirakenteen avulla ilmaistaan esitetyn toiminnan pakkoa tai velvoitetta (VISK s.v. *nesessiivinen verbiliitto*).

40) Reissussa tai yhtä lailla Suomessa homopelkoa ja -vihaa **ei tule hyväksyä** – (HS 8.10.2016)

Tulee tehdä jotakin -rakenne on tyypillinen ohjeistavissa tai säädösteksteissä (VISK § 1577), mikä tekee myös esimerkin virkkeestä sävyiltään neuvovan. Kirjoittaja asettaa itsensä tämän ilmauksen kautta ohjeistajan tai enemmän tietävän asemaan ja kertoo tästä asemasta käsin, mitä Suomessa ei tule tehdä. Kirjoittaja esittää ohjeen, jolla hänen Suomestaan tulisi parempi paikka. Kirjoittaja rinnastaa Suomen ja ulkomaat *reissussa tai yhtä lailla Suomessa* -ilmauksella: kyseessä on ikään kuin universaali ohjeistus, jossa *yhtä lailla* -ilmaus viestii siitä, että tämä ohjeistus koskee kirjoittajan mukaan samalla tavalla Suomea kuin kaikkia muitakin maita.

Myös esimerkissä 41 ilmaistaan nesessiivisyyttä nesessiivisen verbiliiton avulla. Kyseessä on hieman erilainen rakenne kuin edellisessä esimerkissä:

41) Suomalaisten **on saatava** vastedeskin laatua, mutta tiedonvälityksessä sitä eivät takaa markkinamekanismit. (HS 17.9.2016)

Esimerkkikolumnissa kirjoittaja kehuu suomalaisen televisiotarjonnan laatua kansainvälisellä mittapuulla. Kirjoittaja on tyytyväinen suomalaisen television laatuun ja vaatii, että laatu pysyy hyvänä tulevaisuudessakin. *On saatava* -ilmaus ilmaisee pakkoa tai velvoitetta (VISK § 1581). Kirjoittaja esittää vaatimuksen kaikkien suomalaisten ja heidän tulevaisuutensa puolesta. Kirjoittajalla on siis näkemys siitä, miten asiat Suomessa pysyisivät hyvinä. Esimerkkien 39–41 verbit ovat modaalisia eli ne ilmaisevat jotakin toimintaa, joka tulisi toteuttaa tai olla toteuttamatta: *pitäkää*, *ei tule hyväksyä* ja *on saatava*. Kirjoittaja asettaa itsensä ikään kuin käskynhaltijan tai asiantuntijan asemaan, jonka kautta hän luo hyvin selkeitä käskyjä tai vaatimuksia, joita noudattamalla luodaan hänen mielestään hyvää Suomea.

Seuraavan esimerkin ensimmäisessä virkkeessä on hyödynnetty modaalista konditionaalimuotoista predikaattia, joilla tuodaan ilmi kirjoittajan toivetta siitä, miten olisi hyvä tai toivottavaa toimia:

42) Suomessa on monta hienoa asiaa, joiden **soisi olevan** suurempiakin vientituotteita: meikäläinen neuvolajärjestelmä, peruskoulutus tai vaikkapa vankeinhoito voisivat tehdä maailmasta paremman paikan jopa miljardeille ihmisille. Mutta paljon **on** meilläkin maailmalta vielä opittavaa. (HS 16.1.2016)

Konditionaali on modus, joka ilmaisee ‘suunniteltua, ennustettua tai kuviteltua asiaintilaa’ (VISK § 1592). Konditionaali ei ole siis niin ehdoton modus kuin edellä käsitelty käskevä

modus imperatiivi, vaan ilmaisee pikemminkin ehtoa siinä missä imperatiivi ilmaisee pakkoa. Konditionaali jättää toimintaan enemmän vapaaehtoisuutta tai toiveen ilmaisemista kuin esimerkiksi indikatiivi. Esimerkin 42 *suoda*-verbin konditionaalimuoto ilmaisee tällaista ehdotusta tai toivottua tapaa toimia. *Suoda*-verbi tarkoittaa sitä, että jonkin asian toivotaan tai halutaan tapahtuvan tulevaisuudessa (KS s.v. *suoda*). Kirjoittaja näkee siis toivottavana, että omasta mielestään arvostettavat suomalaiset asiat leviäisivät maailmalle. Tämä vahvistaa minun Suomeni -representaatiota, sillä kirjoittaja nostaa esille ne asiat, joita itse arvostaa, ja luo osa-kokonaisuussuhdetta näiden asioiden ja koko Suomen välille. Kirjoittaja toivoisi itse arvokkaina pitämiensä asioiden nousevan jalustalle ja toimivan ikään kuin Suomen vientituotteina tai käyntikortteina.

Samanaikaisesti viimeisen lauseen indikatiivimuotoinen, relationaalista toimintaa ilmaiseva lause tuo esille kirjoittajan tyytymättömyyden Suomeen. Esimerkissä todetaan, että suomalaisilla on paljon opittavaa muista maista. Indikatiivimuoto on tunnuksen modus (VISK § 115) ja sillä voidaan ilmaista väitettä. Esimerkki edustaa relationaalista prosessityyppiä ja ilmaisee omistamista. Eksistentiaalisubjektina toimii *meilläkin*. *Paljon opittavaa* on lauseen predikatiivi. *Meilläkin*-ilmaus sisällyttää jälleen kirjoittajan kuulumaan *meistä* koostuvaan sisäryhmään, jonka olemassaolo edellyttää myös jonkinlaisen *muiden* ulkoryhmän (Pälli 2003). Tässä yhteydessä sisäryhmä suomalaiset ja ulkoryhmä muu maailma, kuten kirjoittajakin toteaa. *Maailmalla* on siis jotakin, jota suomalaisten tulisi tavoitella ja josta ottaa oppia.

5 MILLAISTA ON SUOMALAINEN POLITIIKKA?

Kolumneissa on havaittavissa yhteiskunnallinen ja poliittinen diskurssi, jota luodaan sananvalinnoilla ja aihepiireillä, joita kirjoituksissa käsitellään. Kolumnit käsittelevät paljon yhteiskunnallisia aiheita ja teemoja. Tässä luvussa esittelen suomalaisen yhteiskunnan ja poliittisen toiminnan representaatioita, joita kolumneista voi löytää. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen *Suomi hyvinvointiyhteiskuntana* -representaation, jossa Suomea representoidaan hyvinvointiyhteiskunnan diskurssista. Toisessa alaluvussa esittelen *suomalaisen politiikan älyttömyys* -representaation. Tässä representaatioissa suomalaista politiikkaa kuvataan kriittisestä näkökulmasta. Viimeisessä alaluvussa esittelen *vääränlaisen politiikan Suomi* -representaation, jossa suomalaisen politiikan oikeistolaisuutta ja konservatiivisuutta representoidaan väränlaisena. Kaikissa kolmessa representaatioissa yhdistävänä tekijänä on kirjoittajan kriittinen suhtautuminen Suomessa tapahtuvaan poliittiseen päätöksentekoon.

5.1 Suomi hyvinvointiyhteiskuntana

Kolumneissa representoidaan suomalaista yhteiskuntaa hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta. Tässä alaluvussa tarkastelen esimerkkien kautta, millä tavalla hyvinvointiyhteiskunnan representaatio muodostuu kolumneissa. Erityisesti kiinnitän huomiota tämän alaluvun esimerkkien leksikaalisiin valintoihin ja siihen, millä tavalla Suomea identifioidaan esimerkeissä.

Esimerkissä 43 kirjoittaja esittää vaatimuksen, jossa toivoo *julkisen palvelun* säilyvän poliittisten muutosten ulottumattomissa:

43) – – pitäkää poliitikkojen ja bisnesmiesten näpit irti **julkisen palvelun** Yleisradiosta! (HS 17.9.2016)

Esimerkissä luodaan kuvaa siitä, että poliitikkojen päätöksenteon tarkoituksena olisi vaikuttaa haitallisesti Yleisradion toimintaan. Lauseen verbi *pitää* ilmaisee materiaalista toimintaa ja on monikon toisessa persoonassa ja imperatiivimuodossa. Sanoma on kohdistettu siis joillekin henkilöille tai tahoille, joihin kirjoittaja ei koe kuuluvansa. Näin luodaan *me* vastaan *te* -asetelmaa sekä sisä- ja ulkoryhmiä ja vastakkainasettelua poliitikkojen ja liikemiesten ja julkisten palvelujen välille. Rinnastamalla poliitikot ja liikemiehet luodaan representaatiota poliittisesta toiminnasta yritystoimintana. Ilmaus *julkinen sektori* luo esimerkkiin hyvinvointiyhteiskunnan diskurssia, sillä julkinen sektori palvelujen tarjoajana on yksi hyvinvointiyhteiskunnan ja tasa-arvoisen yhteiskunnan kulmakivistä. Yrity maailma edustaa puolestaan yksityistä sektoria. Ilmaus *näpit irti* tarkoittaa sitä, että ollaan puuttumatta tai

osallistumatta johonkin (KS s.v. *näppi*). Ilmaus ei ole kovinkaan neutraali, vaan sillä on negatiivinen sävy – se luo kuvaa poliitikoista ja liikemiehistä uhkana julkisen sektorin toiminnalle. Jos julkista sektoria voidaan pitää yhtenä hyvinvointivaltion kulmakivistä, voidaan esimerkiksi päätellä, että uhkaamalla julkisia palveluita, kuten Yleisradiota, uhataan myös hyvinvointiyhteiskunnan ajamaa tasa-arvoista yhteiskuntaa. Tämä esimerkki luo myös kriittistä suhtautumista oikeistolaiseen uusliberalistiseen ajatteluun, jossa markkinoiden vapautta suositaan julkisten palveluiden kustannuksella. Tähän palataan luvussa 5.3.

Esimerkissä 44 luodaan myös hyvinvointiyhteiskunnan representaatiota leksikaalisten valintojen kautta:

- 44) Mietin tilastoja: mitä **tasa-arvoisempi yhteiskunta** ja mitä **pienemmät tuloerot**, sitä **onnellisempia** sen asukkaat ovat. Ja me tulimme juuri sellaisesta paikasta, **Pohjoismaista**. (HS 6.8.2016)

Pohjoismaat on esimerkissä kattokäsite, johon myös Suomi sisältyy. Esimerkissä pohditaan pohjoismaisia yhteiskuntia ja niiden asukkaiden onnellisuutta. Hyvinvointiyhteiskunnan representaatiota rakennetaan seuraavissa ilmauksissa: *tasa-arvoisempi, yhteiskunta, pienemmät tuloerot, onnellisempia*. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta pyrkii tasa-arvoisuuteen esimerkiksi peruskoulun ja sukupuolten välisten yhdenvertaisuuden kautta, Suomessa tuloerot ovat pienempiä kuin monessa muussa yhteiskunnassa, ja Suomi sijoittuu jatkuvasti onnellisuusmittausten kärkeen. Sananvalinnoilla luodaan hyvinvoivan yhteiskunnan representaatiota. Representoimalla koko Pohjoismaita representoidaan myös Suomea yksittäisenä maana.

Seuraavaksi analysoin esimerkin kieliopillisia piirteitä. Esimerkistä löytyy niin mentaalista (*mieltii*), relationaalista (*olla*) sekä materiaalista (*tulla*) toimintaa. Mentaalisen prosessityypin lause koostuu yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutetusta preesensmuotoisesta predikaatista, persoonamuodossa ilmipannusta subjektista sekä objektista, tilastoista. Kirjoittaja mieltii, mitä tilastot kertovat hyvinvoivan yhteiskunnan piirteistä. Tilastoihin vetoaminen on jälleen auktoriteettiin vetoamista, mikä on yleinen argumentaation keino (Ylikoski 2007: 163). Tilastot eli tilastotieto (KS s.v. *tilasto*) on jokin – ainakin näennäisen - puolueeton taho, joka voi antaa numeerista faktatietoa asioista. Tällaiseen tahoön vetoaminen tuo uskottavuutta argumentille.

Esimerkin seuraavassa lauseessa identifioidaan tasa-arvoisen ja pieniä tuloeroja omaavan yhteiskunnan asukkaita relationaalisen verbin avulla onnelliseksi. *Mitä-* ja *sitä-*pronominien partitiivimuodot muodostavat komparatiivin kanssa vertailevan yhdyslauseen (VISK § 635). Tämä yhdyslause ilmaisee riippuvuussuhdetta kahden eri asian tai ilmiön välillä.

Tässä tapauksessa nämä asiat ovat tasa-arvo ja onnellisuus sekä pienet tuloerot ja onnellisuus. Esimerkin viimeinen lause toteaa kirjoittajan ja tämän kollegan tulevan sellaisesta paikasta, jossa yhteiskunta on tasa-arvoinen ja tuloerot pieniä, eli Pohjoismaista. *Tulla*-verbi tarkoittaa saapumista tai johonkin ‘päämäärään kohdistuvaa liikkumista’ (KS s.v. *tulla*). Se tarkoittaa myös sitä, että he ovat kotoisin tai lähtöisin Pohjoismaista.

Myös seuraava esimerkki 45 vahvistaa representaatiota Suomesta hyvinvointiyhteiskuntana:

45) – – meikäläinen **neuvolajärjestelmä, peruskoulutus** tai vaikkapa **vankeinhoito** voisivat tehdä maailmasta paremman paikan jopa miljardeille ihmisille. (HS 16.1.2016)

Kuten edellisessä esimerkissä, myös tässä kirjoittajan sanavalinnat rakentavat representaatiota: *neuvolajärjestelmä, peruskoulutus* ja *vankeinhoito* luovat hyvinvoinnin diskurssia, jonka kautta suomalaista yhteiskuntaa representoidaan. Neuvolajärjestelmä ja peruskoulu ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluita, jotka luovat yhdenvertaisuutta kansalaisten välille. Myös vankeinhoito viittaa kansalaisista huolen pitämiseen. *Meikäläinen*-ilmaus viittaa *me suomalaiset* -sisäryhmään ja tuo esille järjestelmän suomalaisuutta. Esimerkin subjekteina toimivat edellä mainitut *meikäläinen neuvolajärjestelmä, peruskoulutus* ja *vankeinhoito*. Nämä elottomat järjestelmät tai instituutiot on lauseessa asetettu toimijan asemaan. *Voisivat tehdä* -rakenne on konditionaalimuotoinen materiaalista toimintaa ilmaiseva prosessi, joka viittaa puolestaan mahdolliseen tapahtumaan tulevaisuudessa. Näiden hyvinvointiyhteiskunnan tukipilareiden kirjoittaja soisi olevan vientituotteita ja ne voisivat tehdä maailmasta paremman paikan.

46) Näennäisuudistus tuo mieleen **huonon hallinnon kehitysmaat** – – (HS 27.2.2016)

Yllä olevassa esimerkissä kirjoittaja luo vertailua suomalaisen yhteiskunnan ja kehitysmaiden välille. Suomalaisten poliitikkojen tekemä *näennäisuudistus* tuo kirjoittajan mieleen kehitysmaat. Ilmaus viittaa vastaaviin uudistuksiin, joita joissakin kehitysmaissa on tehty. Predikaattina toimii materiaallinen *tuoda mieleen* -verbiliitto, joka on hyvin kiteytynyt ja toimii idiomina (VISK s.v. *idiomi*). Vaikka verbi *tuoda* on materiaallinen, on mielestäni *tuoda mieleen* -idiomi kuitenkin merkitykseltään mentaalinen, sillä se ilmaisee myös aiheuttamista (KS s.v. *tuoda*), tässä yhteydessä siis ajatuksen aiheuttamista eli ajattelua, mikä on mentaalista toimintaa. Lauseen toiminta luo yleistystä: *uudistus tuo [kaikkien] mieleen*. Lauseen subjekti, *näennäisuudistus* on ilmauksena sarkastinen tai vähättelevä: kirjoittajan mielestä suomalaisten poliitikkojen tekemä uudistus on ollut *näennäinen* eli ‘subjektiiviseen, pintapuoliseen

havaintoon erheellisesti perustuva, kuviteltu, luuloteltu, oletettu' (KS s.v. *näennäinen*). *Huonon hallinnon kehitysmaat* on lauseen objekti eli mieleen tuomisen kohde. Lauseen sanasto on sävyltään mielestäni negatiivinen: *huono* ja *kehitysmaat* eivät ole positiivisia ilmauksia. Kirjoittaja rinnastaa Suomessa tehdyt päätökset kehitysmaihiin, joissa hallinto ei kirjoittajan näkemyksen mukaan toimi tai se on huonoa. Näin kirjoittaja ilmaisee yhtäältä mielestäni tyytymättömyyttä suomalaiseen politiikkaan, mutta toisaalta se ilmaisee implisiittisesti, että Suomessa ei (vielä) ole yhtä huonoa hallintoa kuin kehitysmaissa. Kirjoittaja luo näin vastakohdan avulla representaatiota Suomesta hyvinvoivana yhteiskuntana.

Myös esimerkissä 47 verrataan Suomea kehitysmaihiin identifioivan prosessilauseen avulla:

47) **Suomikin oli kehitysmaa** eikä siitä ole pitkä aika -- (HS 18.6.2016)

Tässä esimerkissä kirjoittaja toteaa relationaalisen identifioivan imperfektimuotoisen verbin avulla, että Suomi oli joskus kehitysmaa. *Suomi* on lauseen subjekti ja *kehitysmaa* on lauseen predikaatiivi. Liitepartikkeli, tarkemmin sanottuna fokuspartikkeli *-kin*, isäntäsanana (VISK § 126) eli subjektin perässä implikoi sitä, että Suomi on joskus ollut kehitysmaa muiden samanlaisten joukossa. Imperfektimuoto kielii, että Suomi ei kirjoittajan mukaan enää ole kehitysmaa, vaan kuten muista esimerkeistä voi päätellä, länsimainen hyvinvointivaltio. Toisaalta kirjoittaja rinnastaa Suomen ja kehitysmaat keskenään, mutta toisaalta tekee eroa niiden välille imperfektimuotoisen predikaatin kautta.

48) Kun suhtaudumme ylimielisesti **maailman vähäosaisempiin**, olisi hyvä muistaa, että **Suomi oli ihan samanlainen** vain pari sukupolvea sitten -- (HS 18.6.2016)

Myös esimerkki 48 vahvistaa tätä representaatiota: siinäkin määritellään identifioivalla imperfektimuotoisella verbillä Suomea tai sitä, minkälainen se joskus oli. Tässä yhteydessä *ihan samanlainen* viittaa jälleen *maailman vähäosaisempiin*: Suomikin oli ihan kuin kehitysmaat vain vähän aikaa sitten, mutta ei ole enää. Molemmissa esimerkeissä 47 ja 48 kirjoittaja luo yhtäältä samankaltaisuutta Suomen ja kehitysmaiden välille, toisaalta taas identifioi Suomea tietynlaisena eroavaisuuksien kautta. Näin luodaan representaatiota Suomesta entisenä kehitysmaana, mutta joka nykyään voi niin hyvin, että sen jäsenet voivat suhtautua ylimielisesti tämän hetken vähäosaisiin.

5.2 Suomalaisen politiikan älyttömyys

Tässä alaluvussa käyn läpi sitä, miten kolumneissa representoidaan suomalaista politiikan ja päätöksenteon älyttömyyttä. Kolumneissa suhtautuminen suomalaiseen politiikkaan on melko kriittistä ja negatiivista. Negatiivista representaatiota luodaan muun muassa poliittiseen toimintaan liitetyillä sanavalinnoilla, kuten adjektiiveilla. Seuraavissa esimerkeissä tarkastelen poliittiseen tai yhteiskunnalliseen toimintaan liitettyjä kieliopillisia rakenteita ja leksikaalisia valintoja ja niiden luomia mielikuvia ja representaatioita.

Esimerkissä 49 luodaan negatiivista kuvaa suomalaisesta alkoholilainuudistuksesta:

- 49) Viime viikolla kuitenkin sai makeat naurut se, joka luki **epäsuositun hallituksemme kosiskelevan kansalaisia jonkinlaisella alkoholilainuudistuksella**. (HS 27.2.2016)

Esimerkissä predikaatin muodostaa persoonamuotoinen verbi *lukea*. Lauseen objektina eli lukemisen kohteena toimii lauseke *epäsuositun hallituksemme* kosiskelu. Suomen hallitusta kuvataan siis *epäsuosituksi*. Tämä tarkoittaa sitä, että ainakin kirjoittajalla on epäsuopea suhtautuminen (KS s.v. *epäsuosio*) hallitukseen ja sen toimintaan. Ilmaus on yleistävä, sillä kirjoittaja ei ole nimennyt tai määritellyt oletettua joukkoa, joka pitää hallitusta epäsuosittuna. Hän ei esimerkiksi totea, että *mielestäni* tai *joidenkin suomalaisten mielestä*. Myöskään *kosiskella* ei ole tässä yhteydessä kovinkaan positiivinen sananvalinta, sillä Kielitoimiston sanakirjan mukaan ilmaus tarkoittaa jonkin tahon suosin tavoittelua liehitellen (KS s.v. *kosiskella*). Kirjoittaja luo representaatiota kansalaisten epäsuosiosta nauttivasta hallituksesta, jonka täytyy liehittelyn keinoin saada heidän suosionsa. Ilmaus *jonkinlaisella alkoholilainuudistuksella* on myös vähättelevä, sillä määrittelemällä lainuudistusta *jonkinlaiseksi*, siihen luodaan epämääräisyyttä. Poliittista toimintaa representoidaan liehittelyksi ja alkoholilainuudistusta epämääräiseksi. Näin luodaan representaatiota poliittisen toiminnan älyttömyydestä.

- 50) Minultakin lensivät aasialaiset kaljat nettikahvilan näppäimistölle, kun perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (kesk) **maalaili ruusuista tulevaisuutta**: ”Annoskokojen sääntelyä voidaan väljentää esimerkiksi niin, että jos kaksi ihmistä on ravintolassa, yksi voi ostaa tiskiltä juomat molemmille.” (HS 27.2.2016)

Yllä oleva esimerkki 50 ilmaisee sarkasmin kautta kirjoittajan ivallista suhtautumista Suomen perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan toimintaan. Tässä sarkastisissa ilmauksissa nimetään yksi suomalainen poliitikko, ja hänen toimintansa kautta representoidaan suomalaisen politiikan älyttömyyttä. Jälleen kerran osa-kokonaisuussuhdetta hyödynnetään representaation luomisessa: yksi osa tai jäsen Suomen valtioneuvostosta eli hallituksesta kuvaa koko laitoksen toimintaa. Esimerkissä kuvataan materiaalisen verbin avulla metaforisesti, kuinka ministeri Juha Rehula kuvitteli mielessään hyvien asioiden tapahtuvan tulevaisuudessa. Ilmauksella *maalailta ruusuista tulevaisuutta* tarkoitetaan suurelisen tulevaisuuden kuvailua (KS s.v. *maalailta*). Tässä yhteydessä ilmauksella on humoristinen ja sarkastinen sävy, sillä ruusuisen tulevaisuuden maalailu kohdistuu siihen, kuinka monta annosta alkoholia yksi henkilö saa tilata ravintolassa. Siksi se, että perhe- ja peruspalveluministeri maalaa ruusuista tulevaisuutta alkoholilain tiimoilta asettaa suomalaisen politiikan naurunalaiseksi.

Tätä puhetapaa luovat myös seuraavien esimerkkien leksikaaliset valinnat:

- 51) – – toivoisi hallituksen tässä tilanteessa keskittyvän **ihan muihin asioihin kuin kaljan kanssa näpertelyyn** (HS 27.2.2016)
 52) **Suomen pöljyys** tiivistyy alkoholipykälissä – **politiikoilla olisi nyt tärkeämpääkin tekemistä** – (HS 27.2.2016)

Hallituksen toimintaa kuvataan esimerkissä 51 *näpertelyksi*, mikä luo vähättelevää ja ivallista kuvaa siitä, mitä Suomen hallitus tekee. Sananvalinta luo kuvaa siitä, että hallituksen alkoholipolitiikka on vähäpätöistä ja pientä (KS s.v. *näperrellä*) ja että päättäjien tulisi keskittyä kirjoittajan mielestä mahdollisesti tärkeämpiin asioihin. Esimerkin 52 ilmaus *Suomen pöljyys* viestittää myös hyvin suorasanaisesti, että Suomen toiminnassa olisi parannettavaa. Viittaus alkoholipykäliin sitoo esimerkin lakiin ja politiikkaan, mistä voidaan päätellä, että kirjoittaja pitää suomalaista päätöksentekoa pöljänä tai älyttömänä. Myös *ihan muut asiat ja tärkeämpääkin tekemistä* ovat ilmauksia, jotka vahvistavat representaatiota siitä, että suomalaiset poliitikot eivät keskity olennaiseen. Molemmissa esimerkeissä viitataan jollain tavalla tähän hetkeen: *tässä tilanteessa* ja *nyt* luovat kuvaa siitä, että tässä ajassa on jotakin poikkeuksellista, johon poliitikkojen tulisi keskittyä alkoholipolitiikan sijasta.

Esimerkissä 53 mainitaan myös Juha Rehula nimeltä.

- 53) Näinkö kaukana on **vallanpitäjältä reaali maailma**? En tiedä, **missä ravintoloissa Rehula on käynyt**, mutta muistaakseni olen yli kaksikymmentä vuotta kenenkään estämättä ostanut tiskiltä tuoppeja koko seurueelle. (HS 27.2.2016)

Kirjoittaja esittää esimerkin alussa retorisen kysymyksen, jossa pohtii sarkastisesti ja ivallisesti, missä ravintoloissa ministeri Rehula on käynyt, kun tämä ehdottaa, että tulevaisuudessa yksi henkilö voisi hakea alkoholiannoksia kahdelle ihmiselle. Kirjoittaja toteaa hakeneensa useampia alkoholiannoksia jo vaikka kuinka pitkään ilman, että kukaan on puuttunut asiaan. Esimerkkilause on kysyvä sivulause (VISK § 884), ja se luo retorista ihmettelyä esimerkkiin. Kysymyksen tarkoituksena ei ole oikeasti saada selville, missä kaikissa ravintoloissa Rehula on elämässään käynyt, vaan tuoda esille sitä, että ainakaan tämä ei ole käynyt samoissa paikoissa kuin kirjoittaja. Tämä luo jälleen negatiivista representaatiota suomalaisten poliitikkojen päätöksenteosta ja toiminnasta. Esimerkin funktio on mielestäni kritisoida sitä, että poliitikot eivät tiedä “oikeasta elämästä” tarpeeksi vaan keskittyvät kirjoittajan mielestä älyttömyyksiin päätöksenteossa.

Tämä käy ilmi myös esimerkin ensimmäisestä lauseesta, jossa ihmetellään, kuinka kaukana vallanpitäjältä eli Rehulalta on *reaalimaailma*, eli “oikea maailma”. Kyseessä on olosuhdelause ja jälleen retorinen kysymys ja sävyltään se on sarkastinen ja ivallinen. Liitepartikkeli *-kO* tekee lauseesta kysyvän (VISK § 126) ja sävyltään ihmettelevän. Mielestäni lause vahvistaa representaatiota siitä, että suomalaiset poliitikot ovat kirjoittajan mielestä älyttömiä ja heidän toimintansakin on älytöntä - ikään kuin nämä eivät ymmärtäisi, mitkä asiat ovat oikeasti tärkeitä.

- 54) Mutta politiikassa **viinahommat** ovat varma **katiska**, joka kaivetaan esiin, kun **kalamiehen taidot** eivät riitä monimutkaisempiin asioihin. Sillä saa saalista kaikista **lammikoista**: niistä, joissa kuppi maistuu, ja niistä, joissa halutaan kiertää korkki kaikilta kiinni. **Sen päivän kun näkisi, että vaikka perus- ja ihmisoikeuksille annettaisiin sama painoarvo.** (HS 27.2.2016)

Esimerkki 54 on sävyltään humoristinen ja ivallinen. Humoristisuutta esimerkissä luo sanavalinnat; alkoholipolitiikkaa verrataan metaforisesti katiskaan, poliitikkoja kalamiehiin ja äänestäjiä lammikoihin. Lisäksi alkoholipolitiikkaa nimitetään *viinahommiksi*, mikä on itsessään vähättelevä ilmaus. *Hommat* voivat olla puuhia, puuhastelua tai esimerkiksi hommeleita (KS s.v. *homma*), ja tällaisen ilmauksen liittäminen poliittiseen toimintaan luo ivallista suhtautumista.

Sen päivän kun näkisi on sanonnanomainen rakenne, joka on myös sävyltään ironinen tai ivallinen. Ilmauksen sanoja esittää toiveen, että jotakin tapahtuisi, mutta suhtautuu siihen epäillen. Mentaalista toimintaa ilmaiseva verbi *nähdä* on taivutettu yksikön kolmannessa persoonassa ja konditionaalissa. Tekijä on ilmipanematon, eli kyseessä on nollapersoonainen lause. Objektina eli näkemisen kohteena on kokonainen sivulause: *että vaikka perus- ja ihmisoikeuksille annettaisiin sama painoarvo*. Esimerkin sanoma on se, että kirjoittaja toivoisi

perus- ja ihmisoikeuksille annettavan enemmän painoarvoa poliittisessa päätöksenteossa, mutta ei usko tämän toteutuvan. Konditionaalimuotoiset verbit hieman pehmentävät muuten hyvin suoraa viestiä siitä, että suomalaiset poliitikot keskittyvät kirjoittajan mielestä epäolennaisiin asioihin.

Esimerkin viittaus perus- ja ihmisoikeuksiin vahvistaa representaatiota siitä, että kirjoittajan mielestä poliitikot ovat keskittyneet turhiin asioihin. Perus- ja ihmisoikeuksien voisi ajatella olevan perustavanlaatuisia elementtejä Suomen kaltaisen demokraattisen hyvinvointivaltion poliittisen toiminnan taustalla, ja nyt kirjoittaja kritisoi sitä, minkälaisille asioille politiikassa on annettu painoarvoa. Sivulauseen prosessiverbin passiivimuoto etäännyttää kirjoittajan ja lukijan siitä toimijasta, jonka toivottaisiin antavan painoarvoa perus- ja ihmisoikeuksille. Tämä toimija voi olla joko poliitikko tai yksittäinen Suomen kansalainen. Huomio onkin nyt toiminnassa, ei sen toteuttajassa – ei ole väliä, kuka antaa huomiota ihmisoikeuksille, kunhan ne huomioidaan.

Myös seuraavissa esimerkeissä luodaan kriittistä suhtautumista suomalaiseen politiikkaan ja lainsäädäntökulttuuriin:

55) Jokainen matkaileva maanmies kuitenkin tietää, miten **mielipuoliselta** alkoholisääntelymme **vaikuttaa**, kun sitä kauempaa tarkastelee. (HS 27.2.2016)

Suomalaista poliittista päätöksentekoa representoidaan hyvin kriittisestä näkökulmasta. Esimerkissä 55 kirjoittaja toteaa hyvin suoraan, että suomalainen alkoholipolitiikka vaikuttaa *mielipuoliselta*. Ilmaus on melko äärimmäinen ja hyvin tunnelatautunut. *Vaikuttaa*-verbi puolestaan luo virkkeeseen tunteen, että suomalaisten poliitikkojen toimintaa tarkasteltaisiin ulkopuolisin silmin: alkoholisääntelymme tuntuu tai näyttää mielipuoliselta, mutta ei voida varmaksi sanoa, onko se (KS s.v. *vaikuttaa*).

56) Todellisuudessa **alkoholi ei meistä suurimmalle osalle ole** lainkaan niin **tärkeää**, kuin sen **sääntelyinto** antaa ymmärtää. (HS 27.2.2016)

Esimerkin 56 sananvalinta *sääntelyinto* vahvistaa myös tätä negatiivista representaatiota suomalaisten päättäjien toiminnan älyttömyydestä. Esimerkissä kirjoittaja ikään kuin puhuu suomalaisten puolesta eli asemoi itsensä suomalaiseksi toteamalla, että *alkoholi ei meistä suurimmalle osalle ole – tärkeää*. Esimerkissä luodaan vastakkainasettelua “tavallisen suomalaisen” ja päättäjien välille: alkoholia identifioidaan relationaalisella kopulalauseella vähemmän tärkeäksi, kuin sääntelyintoisten päättäjien toimista voisi päätellä.

57) – – joissa **byrokraattisia normeja** – joita kukaan ei **todellisuudessa noudata** – **puidaan suurieleisesti**. (HS 27.2.2016)

Samalla byrokratiaa tehdään naurunalaiseksi esimerkissä 57 toteamalla, että byrokraattisia normeja ei kukaan *todellisuudessa noudata*. *Kukaan* on kieltohakuinen kvanttoripronomini eli se ilmaisee joukon paljouden puuttumista (VISK § 757). Tässä tapauksessa se ilmaisee äärimmäisyyttä, joka ei jätä minkäänlaista mahdollisuutta sille, että joku voisi noudattaa *byrokraattisia normeja*. Näin luodaan illuusio siitä, että kaikki suomalaiset pitävät byrokratiaa huonona asiana. Esimerkin materiaalisen prosessiverbin passiivimuodon (*puidaan*) kautta luodaan etäisyyttä poliittisen toiminnan ja niin kutsutun tavallisen kansalaisen välille. Poliittisen toiminnan kuvaaminen passiivissa luo etäisyyttä toimijoihin.

5.3 Vääränlaisen politiikan Suomi

Tässä luvussa esittelen sitä, millä tavalla kolumneissa representoidaan suomalaista oikeistolaista ja konservatiivista politiikkaa. Kolumneissa luodaan representaatiota suomalaisten konservatiivien ja oikeistolaisten harjoittamasta vääränlaisesta politiikasta, jota kritisoidaan. Kritiikin kautta ja negatiivisesti suhtautumalla oikeistolaisuuteen ja arvokonservatiivisuuteen luodaan tilaa vasta-aatteille, kuten arvoliberalismille ja vasemmistolaisuudelle. Tällaisia aatteita ei kuitenkaan ole tuotu suoraan tekstissä esille vaan ne ilmenevät vääränlaisen politiikan representaation kautta. Kirjoittaja kritisoi sellaisia puolueita, jotka kirjoitushetkellä ovat olleet hallituksessa päättämässä, joten kritisoimalla näitä puolueita ja niiden arvoja kritisoidaan myös Suomen politiikkaa.

Seuraavassa esimerkissä 58 luodaan negatiivista kuvaa Euroopan ja Suomen tämänhetkisestä poliittisesta tilasta:

58) Ei tarvita raketitieteilijää päättelemään, että juuri samat tekijät vaikuttavat **vihapuheen ja oikeistopopulismien nousuun** myös Euroopassa ja Suomessa. (HS 19.3.2016)

Esimerkin termi *oikeistopopulismi* on väritynyt ilmaus, jolla tarkoitetaan oikeistolaista politiikkaa, joka hyödyntää oikeistolaista ja jopa fasisista retoriikkaa, isänmaallista aatetta eli nationalismia ja suhtautuu kriittisesti maahanmuuttoon (Mattlar 2009: 26). Oikeistopopulismi rinnastetaan *vihapuhe*-termiin, joka tarkoittaa suvaitsemattomuutta vähemmistöjä kohtaan sekä siihen yllyttävää puhetta (KS s.v. *vihapuhe*). Tämä luo negatiivisia konnotaatioita; oikeistopopulismi, jota perussuomalaiset Suomessa edustavat, on kirjoittajan mukaan korrelaatiossa vihapuheen nousun kanssa. Lauseen materiaalista toimintaa ilmaiseva verbi *nousta* on metaforisessa käytössä, ja se tarkoittaa edellä mainittujen ilmiöiden vahvistumista tai kasvua. Vihapuheen ja oikeistopopulismien metaforinen nousu esitetään tapahtuneen niin Suomessa kuin laajemminkin Euroopassa. Tässä hyödynnetään taas osa-

kokonaisuussuhdetta: Suomessa on tapahtunut kirjoittajan mielestä negatiivista vihapuheen ja oikeistopopulismin nousua, mutta niin on muuallakin Euroopassa. Suomessa esiintyvä ilmiö esitetään osana laajempaa negatiivista ilmiötä. Näin luodaan vääränlaisen politiikan representaatiota niin Suomessa kuin koko Euroopassakin.

Esimerkissä 59 ilmenee sen sijaan vihreä ja luonnonsuojeludiskurssi, minkä kautta suomalaista päätöksentekoa ja poliittista toimintaa representoidaan negatiiviseen sävyyn. Representaatio ilmenee leksikaalisissa valinnoissa.

59) Kolilta katsottuna **talvivaarat** ja **maamme parturoiva tehometsätalous** edustavat samaa lyhytnäköisyyttä kuin **Venäjän touhu** – (HS 28.5.2016)

Talvivaarat-ilmaus viittaa Talvivaaran nikkelikaiivokseen. Monikkomuoto luo kuvaa siitä, että Talvivaaran kaltaisia hankkeita ja kaivoksia on maassamme jo useita. Sävy on vähättelevä ja yleistävä (ks. esimerkki 38) – sen eteen voisi laittaa pilkallisen ”kaiken maailman” -ilmauksen. *Maamme parturoiva tehometsätalous* on myös väritynyt ilmaus, jolla kuvataan Suomen metsätalouspolitiikkaa ja metsien hakkaamista (KS s.v. *parturoida*). Tehometsätalous ja talvivaarat ovat esimerkkejä kirjoittajan mielestä epäonnistuneesta luonnonsuojelusta. Lauseessa nämä elottomat asiat tai ilmiöt ovat toimijoina. Näin kirjoittaja rinnastaa jälleen Suomen osaksi laajempia ilmiöitä, jotka ilmeisesti kokee ongelmallisiksi. Myös *Venäjän touhu* on negatiivissävytteinen ilmaus. Touhuaminen on toimintaa ja tekemistä kuvaava sana, mutta se kuvaa tekemistä puuhailuna, hyörimisenä tai hääräämisenä (KS s.v. *touhuta*). Näin luodaan kuvaa Venäjän ympäristöpolitiikasta kuvaa lyhytnäköisenä ja harkitsemattona puuhasteluna, jota myös suomalainen politiikka kirjoittajan mukaan muistuttaa. Suomalainen ja ulkomainen tekeminen rinnastetaan relationaalisella *edustaa*-verbillä, joka luo esimerkkiin myös talouden tai markkinoinnin diskurssia (ks. esimerkki 38).

Myös esimerkissä 60 rinnastetaan suomalaiset ja ulkomaalaiset toimijat ja luodaan näin negatiivista kuvaa suomalaisesta politiikasta:

60) **Perussuomalaiset, kristilliset ja Afrikan homofobikot** ovat yhteisellä asialla - ja hyödyntävät taitavasti ihmisten pelkoja – (HS 8.10.2016)

Tässä esimerkissä kirjoittaja rinnastaa kaksi suomalaista eduskuntapuoluetta, perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit, sekä afrikkalaiset homofobikot keskenään. Sekä perussuomalaiset että kristillisdemokraatit voidaan laskea arvokonservatiivisiin puolueisiin, jotka ovat esimerkiksi vastustaneet samaa sukupuolta olevien ihmisten välisten avioliittojen laillistamista. Kirjoittaja rinnastaa näiden kahden puolueen kannattajat homofobikoiden eli homoseksuaaleja kohtaan pelkoa tuntevien kanssa olosuhdetta kuvaavalla relationaalisella verbillä. *Homofobia* on

negatiivinen sana, jolla luodaan negatiivisia konnotaatioita myös perussuomalaisiin ja kristillisdemokraatteihin. Negatiivista representaatiota luodaan myös esimerkin jälkimmäisessä lauseessa, jossa todetaan edellä mainittujen tahojen käyttävän ihmisten pelkoja hyväkseen (KS s.v. *hyödyntää*). Esimerkissä mainituista kahdesta suomalaisesta puolueesta ja sen toiminnasta ei anneta kovinkaan mairittelevaa kuvaa, mikä luo representaatiota kirjoittajan mielestä vääränlaisesta politiikasta tai vääristä arvoista.

61) He hyödyntävät taitavasti meistä **ennakkoluuloisimpien** ja **patavanhoillisimpien** tietämättömyyttä ja pelkoja. (HS 8.10.2016)

Esimerkissä 61 käytetään samaa predikaattia *hyödyntää* kuin esimerkissä 60. *He*-pronomini viittaa edelleen perussuomalaisiin, kristillisdemokraatteihin ja Afrikan homofoobikkoihin. Esimerkissä nimitetään osaa suomalaisista ennakkoluuloisiksi ja patavanhoillisiksi. Lauseessa *vanhoillinen*-ilmaus on saanut etuliitteen *pata*, mikä on vahvikesana, joka viittaa jonkin ominaisuuden voimakkuuteen tai paljouteen (KS s.v. *patalaiska*). *Patavanhoillinen* viittaa siis erittäin tai perinpohjaisen vanhoilliseen ihmiseen. Mielestäni *pata* vahvikesanana on negatiivisia konnotaatioita herättävä. Lauseen predikaattina toimii jälleen *hyödyntää*-verbi, joka on luonteeltaan materiaallinen. Toimijana lauseessa on yksikön kolmannen persoonan persoonapronomini *he*, joilla viitataan laskelmoiviin poliitikkoihin. Laskelmoivat poliitikot siis kirjoittajan mukaan käyttävät hyväkseen (KS s.v. *hyödyntää*) suomalaisten konservatiivien ja ennakkoluuloisten pelkoja. Tämä luo negatiivista kuvaa perussuomalaisten ja kristittyjen harjoittamasta politiikasta.

62) Afrikan ja Jamaikan kokemukset nousevat aina mieleen, kun kuuntelee **eduskunnan konservatiiviosaston asenteellista ja tietämätöntä mölinää** – (HS 8.10.2016)

Esimerkissä 62 vahvistetaan negatiivista representaatiota eduskunnassa toimivista arvokonservatiivipuolueista, joiden kirjoittaja kuvaa pitävän *asenteellista ja tietämätöntä mölinää*. Asenteellisuus ja tietämättömyys ovat ominaisuuksia, joita ei toivoisi poliittisilla toimijoilla olevan, ja näiden ominaisuuksien liittäminen poliitikkoihin on mielestäni provosoivaa ja myöskin asenteellista. *Mölinä*-sana viittaa puolestaan mölyn tai metelin pitämiseen (KS s.v. *möly*), mikä luo jopa hieman humoristista ja ivallista suhtautumista eduskunnan konservatiiviosastoon. Mentaalista toimintaa ilmaiseva *kuunnella*-verbi on yksikön kolmannessa persoonassa, mutta tekijä on ilmipanematon. Tämä luo toiminnalle yleistettävyyttä: kirjoittaja ei kerro pelkästään omasta kokemuksestaan, vaan yleistää sen koskemaan ketä tahansa.

- 63) Terveiset Thaimaasta eduskuntaan – vierastyöläisten kohtelu olisi **kokoomuslaisten ja perussuomalaisten mieleen** – – (HS 6.2.2016)
- 64) Kaikkien **talibanien, hindunationalistien, donaldtrumpien tai mikaniikkojen** yhteinen etu on kärjistää ja luoda vastakkainasettelua. (HS 8.10.2016)

Esimerkeissä 63 ja 64 vahvistetaan negatiivista representaatiota suomalaisista oikeisto- ja konservatiivipuolueista tai niiden toiminnasta. Esimerkissä 63 kokoomus ja perussuomalaiset mainitaan nimeltä, ja esimerkissä 64 puolestaan viitataan Yhdysvaltain presidenttiin ja tunnettuun oikeistopopulistiin Donald Trumpiin sekä perussuomalaisten kansanedustajaan Mika Niikkoon. Esimerkissä on tehty erisnimistä yleisnimet, mikä luo jälleen yleistävää puhetapaa (ks. esimerkki 38). Molemmissa esimerkeissä predikaatit ovat relationaalisia ja identifioivia. Esimerkissä 64 identifioidaan vierastyöläisten kohtelua Thaimaassa. Kyseisessä kolumnissa kerrotaan, kuinka Thaimaassa vierastyöläisten kohtelu on huonoa ja rasistista. Esimerkki luo siis hyvin negatiivista kuvaa kokoomuksen ja perussuomalaisten poliittisesta toiminnasta. Molemmat puolueet ovat oikeistolaisia.

Esimerkissä 64 puolestaan identifioidaan terroristien ja oikeistopopulistien yhteistä etua. Näin rinnastetaan uskonnolliset ääriliikkeet ja oikeistopopulistit yhteen nippuun, jonka *yhteinen etu* kirjoittajan mukaan on kärjistäminen ja vastakkainasettelu. Tämä on mielestäni retorinen keino, jonka tarkoituksena on luoda negatiivista representaatiota konservatiiveista ja oikeistopopulisteista. Kvanttoripronomini *kaikki* lauseen alussa ilmaisee osallistujajoukon lukumäärää (VISK § 570) ja äärimmäisyyttä. Sananvalinnalla vahvistetaan myös yleistävyyttä: kaikki *mikaniikot* on väheksyvä ilmaus, jolla viitataan myös muihin samankaltaisia aatteita ja arvoja omaaviin poliittisiin toimijoihin. Näissäkin esimerkeissä luodaan voimakasta representaatiota kirjoittajan mielestä vääränlaisesta politiikasta.

6 MILLAISIA SUOMALAISET OVAT?

Suomen ja suomalaisen politiikan representoinnin lisäksi kolumneissa kuvataan myös suomalaisia. Tässä luvussa esittelen, millaisia representaatioita suomalaisista kolumneista löytyy. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen *sivistymättömät suomalaiset* -representaation, jossa kuvataan suomalaisia tietämättöminä ja sivistymättöminä. Toisessa alaluvussa käsittelen *tiukkapiipoiset suomalaiset* -representaatiota, jonka kautta suomalaisia kuvataan jumalanpelkoisina ja kykenemättöminä nauttimaan ja pitämään hauskaa. Kolmannen suomalaisia kuvaavan representaation olen nimennyt *kiittämättömät suomalaiset* -representaatioksi, jonka mukaan suomalaiset eivät osaa arvostaa maataan ja ovat ylimielisiä. Kaikki kolme representaatiota ovat sävyiltään melko negatiivisia ja osittain melko humoristisia ja itseironisia – onhan Rantala itsekin suomalainen.

6.1 Sivistymättömät suomalaiset

Tässä alaluvussa käyn läpi sitä, kuinka kolumneissa rakentuu representaatio suomalaisista sivistymättöminä. Representaatiota luodaan leksikaalisilla valinnoilla sekä prosessityypeissä ilmenevän toiminnan kautta. Seuraavia esimerkkejä analysoimalla havainnollistan sivistymättömien suomalaisten representaation rakentumista.

65) Miksei Suomessa syödä, kun juodaan? – **Suomalaisten juomatavoilla** se olisi tarpeen – (HS 16.1.2016)

66) Miksi ihmeessä Suomessa **vain juodaan ja jätetään syömättä**? (HS 16.1.2016)

Esimerkeissä 65 ja 66 luodaan vertailun kautta hieman negatiivista representaatiota suomalaisesta alkoholikulttuurista. Molemmissa esimerkeissä predikaatit *syödä* ja *juoda* ilmaisevat materiaalista toimintaa, ja niistä on ilmipanematon tekijä passiivi- tai nollapersoonamuodon kautta lukuun ottamatta esimerkin 65 toista lausetta, jossa prosessiverbi on relationaalinen ja identifioiva. Tekijän häivyttäminen korostaa tekemistä ja luo yleistävää sävyä esimerkkeihin. Molemmissa esimerkeissä ihmetellään, miksei Suomessa nautita ruokaa samalla kun juodaan alkoholia. *Juoda*-verbillä viitataan tässä kontekstissa alkoholijuomien juomiseen (KS s.v. *juoda*). Sitä ei kolumnin otsikossa erikseen mainita, mutta kirjoittaja ehkä luottaa siihen, että sanan merkitys välittyy lukijalle. Ihmettelevä sävy syntyy esimerkkien kysymysmuodoista sekä esimerkin 66 *ihmeessä* -ilmauksessa, joka on inessiivimuodon kiteytynyt tavan ilmaus, jolla vahvistetaan affektiivisesti ihmettelyä tai kysymystä (VISK § 1251). Suomalaisten tavassa nauttia alkoholia on siis kirjoittajan mielestä jotakin, jota täytyy ihmetellä.

Esimerkin 65 toisessa lauseessa puhutaan myös *juomatavoista*, ja tämän ilmauksen voi ajatella liittyvän hyvin kiinteästi nimenomaan alkoholin juomisen tapoihin (KS s.v. *juomatapa*). Puhumalla *suomalaisista juomatavoista* annetaan ymmärtää, että suomalaisilla on oma tapansa juoda alkoholia, joka poikkeaa muiden maiden tavoista. Jälleen konditionaalimuotoista prosessiverbiä käyttämällä kirjoittaja toteaa, että alkoholin nauttimisen yhteydessä syöminen olisi hyväksi suomalaisille. Puhumalla suomalaisista tavoista luodaan yleistyksen keinoin mielikuvaa suomalaisista yhteneväisenä ja samalla tavalla käyttäytyvänä ryhmänä, jonka kaikki jäsenet nauttivat alkoholia tietyllä, suomalaisella tavalla.

- 67) Tätä on moni **reissusta** palannut **päivitellyt**: **meillä** keittiöt suljetaan tuntikausia ennen anniskeluajan päättymistä. **Kotimaisen kaljakuppilan** tiskiltä löytää **korkeintaan härskiintyneen suolapähkinäpöntön**, ja yökerhoissa verensokeria on ilmeisesti ajateltu hallittavan energiajuomilla. (HS 16.1.2016)

Esimerkissä 67 suomalaista ravintolakulttuuria kritisoidaan ja verrataan ulkomaihin. Esimerkin ensimmäisessä lauseessa viitataan muihin kulttuureihin ilmauksella *moni reissusta palannut*. Tällä luodaan vertailua ulkomaisten ja suomalaisten toimintatapojen välillä. Lauseen mentaalinen kommunikaatioprosessiverbi *päivitellä* luo jälleen ihmettelevää sävyä – suomalaisia tapoja täytyy päivitellä. Toisen lauseen keskiössä on puolestaan materiaallinen passiivimuotoinen *sulkea*-verbi, jonka objektina on nominatiivimuodon monikossa oleva *keittiöt*-totaaliobjekti (VISK § 934). Totaaliobjekti luo mielikuvan kaikkien suomalaisten ravintoloiden keittiöistä. Ilmaus on siis yleistävä. *Meillä*-ilmaus viittaa tässä kontekstissa Suomeen. Tällä sanavalinnalla kirjoittaja ensinnäkin luo jälleen suomalaisista sisäryhmän, jonka vastakohtana on ulkomaista koostuva *muut*-ulkoryhmä (Pälli 2003) ja toisaalta luo yleistystä Suomesta. *Me*-tarkoittaa kaikkia meitä suomalaisia, ja *meillä* tarkoittaa kaikkia suomalaisia ravintoloita, joissa kirjoittajan mielestä keittiöt suljetaan liian aikaisin.

Kolmannessa lauseessa nollapersoonamuotoinen materiaallinen *löytää*-verbi luo myös yleistävää puhetapaa, sillä nollapersoona viittaa puhujan itsensä lisäksi myös keneen tahansa muuhun (VISK § 1347). Kirjoittaja viittaa siis sekä itseensä että keneen tahansa muuhunkin anniskeluravintoloiden asiakkaisiin ja näin ollen luo yleistystä omien kokemustensa pohjalta. *Löytää*-verbin objektina lauseessa toimii *härskiintynyt suolapähkinäpönttö*. Ilmauksena tämä luo epämiellyttäviä mielikuvia: härskiintynyt on synonyymi eltaantumiselle (KS s.v. *härskiintynyt*) eli rasvan pilaantumiselle. Jos suolapähkinät ovat härskiintyneitä, ne eivät taatusti maistu hyvältä. *Korkeintaan*-partikkeli vahvistaa lauseen negatiivista sävyä. Sen merkitys lauseyhteydessä on se, että suomalaisesta anniskeluravintolasta saa suolapähkinöitä, jos niitäkään. Myöskään *kotimainen kaljakuppila* ei

luo imartelevaa kuvaa suomalaisesta ravintolasta.

Esimerkeissä 65–67 on yleistävä sävy: kukaan suomalainen ei syö kun juo alkoholia, kaikilla suomalaisilla on samanlaiset juomatavat, jokaisesta suomalaisesta kaljakuppilasta löytää vain suolapähkinöitä. Passiivi- tai nollapersoonan käyttäminen etäännyttää tekijät kauemmas ja asettaa tekemisen jälleen keskiöön. Olennaista ei ole se, ketkä suomalaiset tarkalleen ottaen juovat ja jättävät syömättä tai minkä anniskeluravintolan tiskiltä löytää pähkinöitä ja minkä ei, vaan keskiössä on se, että tällaista toimintaa kirjoittaja olettaa Suomessa tapahtuvan. Esimerkkien kautta suomalaisia ja suomalaista ravintolakulttuuria representoidaan banaaleiksi ja sivistymättömiksi. Myös seuraavassa esimerkissä 68 jatketaan samalla tyylillä:

- 68) Jos hallitus haluaisi vähentää alkoholihaittoja, se voisi ensi alkuun rätkäistä kunnan haittaveron sellaisille **ravitsemusliikkeen irvikuville**, jotka eivät tarjoile kohtuuhintaista pikkupurtavaa pilkkuun saakka. (16.1.2016)

Edeltävä esimerkki luo edelleen kielteistä kuvaa suomalaisista ravintoloista tai ravintolakulttuurista. Kirjoittaja viittaa suomalaisiin ravintoloihin toteamalla niiden olevan *ravitsemusliikkeen irvikuvia*. *Irvikuvalla* viitataan johonkin, ‘joka kielteisessä mielessä (lähes) täydellisesti poikkeaa siitä, mitä sen pitäisi olla’ (KS s.v. *irvikuva*). Kirjoittajalla on siis vahva visio siitä, minkälainen on kunnollinen tai oikea ravintola, ja suomalaiset ravintolat eivät täytä tämän vision vaatimia kriteerejä. Ilmaus on hyvin asenteellinen ja äärimmäisyydessään jopa humoristinen, ja se vahvistaa sivistymättömyyden representaatiota.

Seuraavat esimerkit 69–72 ovat myös ruoka-aiheisia. Niiden kautta tarkastelen sitä, kuinka sivistymättömyyden representaatiota rakennetaan kolumneissa vertailun keinoin. Esimerkissä 69 kommentoidaan jälleen suomalaista juomakulttuuria ja suomalaisten tapaa olla syömättä alkoholin nauttimisen yhteydessä.

- 69) **Juuri suomalaiset juomatavat** edellyttäisivät vankkaa **oheissyöpöttelyä**. (HS 16.1.2016)

Adverbi *juuri* korostaa sitä, että nimenomaan suomalaisilla on tietynlaiset tavat nauttia alkoholia ja nämä tavat edellyttäisivät syömistä. Lauseen verbinä toimii mentaalinen *edellyttää*. Konditionaalimuoto ilmentää sekä kirjoittajan toivetta että toiminnan kuvitteellisuutta. Lauseen subjektina on eloton, abstrakti ilmiö, *suomalaiset juomatavat*, joka luo yleistävää puhetapaa esimerkkiin niputtamalla kaikkien suomalaisten tavat nauttia alkoholia samaan kategoriaan. Lauseen objektina on partitiivimuoto ilmauksesta *vankka oheissyöpöttely*. Partitiivimuoto luo toiminnan jatkumisen mielikuvaa: syöpöttelyä edellytetään nyt ja tulevaisuudessa. Ilmaus *oheissyöpöttely* luo humoristista sävyä esimerkkiin ristiriidan kautta, sillä *syöpöttely* viittaa

juopotteluun, jonka kirjoittaja on tuominnut. *Suomalaiset juomatavat* pitää sisällään paljon kulttuurisia merkityksiä, jotka suomalaiset ymmärtävät: suomalaisten sanotaan juovan liikaa ja humalahakuisesti ilman nautiskelua, mitä voidaan pitää vastakohtana niin kutsutuille *eurooppalaisille juomatavoille*, joihin liitetään ruuan kanssa nautiskelu ja sivistynyt juominen.

Kolumneissa luodaankin kontrastia muiden kulttuurien juomatapoihin, minkä kautta korostetaan suomalaisten sivistymättömyyttä. Kontrastia ja vertailua luodaan usein kuvailun keinoin:

70) Edessäni **helmeilee** lasillinen yaa dongia, **thaimaalaista yrttipontikka**, mutta sen seuraksi kiikutetaan pian huikopala. (HS 16.1.2016)

Lauseen materiaalista toimintaa ilmaiseva predikaatti *helmeillä* luo hyvin miellyttäviä konnotaatioita: verbi on synonyymi esimerkiksi poreilulle tai kuplimiselle (KS s.v. *helmeillä*). Lauseen subjektina on lasillinen eksoottiselta kuulostavaa juomaa. Eksoottinen nimi ja aineen nimeäminen yrttipontikaksi luo myös melko ylellisiä mielikuvia. Verrattuna esimerkiksi esimerkin 67 melko banaalilta kuulostavaan ilmaukseen *kotimainen kaljakuppila*, kuulostaa helmeilevä lasillinen thaimaalaista yrttipontikkaa eksoottiselta ja ylelliseltä. Pontikkaa nautiskellaan, ja tätä suomalaiset eivät kirjoittajan mukaan osaa.

Pontikan ohessa nautiskellaan myös hyvää ruokaa, mistä suomalaiset eivät ymmärrä tai osaa nauttia:

71) Kuuntelen aaltojen loisketta ja **nautin** yömyssyä kuin kuka tahansa turisti. (HS 16.1.2016)

Esimerkin 71 toisen lauseen predikaatti *nauttia* on luonteeltaan mentaalinen ja kirjoitettu yksikön ensimmäisessä persoonassa eli kirjoittajan omasta näkökulmasta. Hän kertoo kokemuksistaan ulkomailla, jossa on nauttinut yömyssyä eli ennen nukkumaanmenoa otettavaa viimeistä ryyppyä (KS s.v. *yömyssy*). Esimerkki luo kontrastia suomalaiseen alkoholikulttuuriin, jonka yhteydessä ei kolumneissa ole puhuttu nautiskelusta. Myös seuraavassa esimerkissä tehdään eroa suomalaisten ja ulkomaalaisten kulttuurien välille:

72) **Siemalen** juomaa ja muistelen maailman parhaita kyytipaikien kumppaneita: **uppoaistettuja keittobanaaninsiivuja** Amazonilla, **edamame-papuja** Japanissa, **puolihuolimattomia** tapaksia Barcelonassa, dagestanilaisten mafiosojen kattamaa **zakuskapöytää**... (HS 16.1.2016)

Materiaalinen prosessiverbi *siemailla* on kirjoitettu yksikön ensimmäisessä persoonassa, kuten esimerkissä 72. Siemaileminen tarkoittaa juomista 'hitaasti nautiskellen' (KS s.v. *siemailla*), mikä luo esimerkkiin verkkaisen ja kiireettömän toiminnan tuntua. Siemaileminen luo mielikuvia rauhallisuudesta ja miellyttävistä aistimuksista, ja tällaisia konnotaatioita ei liitetty suomalaiseen alkoholi- tai ravitsemuskulttuuriin. Nautiskelu ja siemailu ovat molemmat

aisteihin liittyvää toimintaa, ja näistä aistillisista olosuhteista käsin kirjoittaja ikään kuin maalailee kontrastia Suomen ja vierailemiensa maiden välille.

Verrattuna näihin eksoottisiin ja lukijalle hyvin todennäköisesti vieraisiin herkkuihin esimerkin *67 härskiintynyt suolapähkinäpönttö* (tai *energiajuoma*) ei kuulosta kovin herkulliselta. Kun ulkomailla alkoholi *helmeilee*, sitä *nautitaan* ja *siemallaan* ja alkoholin kanssa syödään eksoottisen kuuloisia ruokia, suomessa syödään korkeintaan *härskiintyneitä suolapähkinöitä ravitsemusliikkeen irtokuvissa*. Suomalalaisia representoidaan yleistämisen kautta sivistymättömiksi. Samalla kirjoittaja asettaa itsensä ikään kuin muiden suomalaisten yläpuolelle asiantuntija-asemaan, josta voi arvioida suomalaisten tapoja.

Myös esimerkissä 73 kirjoittaja yleistää ja tekee rajavetoa itseensä ja muihin suomalaisiin. Näiden esimerkkien kautta suomalaisia representoidaan tietämättöminä ja sitä kautta sivistymättöminä.

- 73) Meksikossa sydänkohtauksen saaneen suomalaismatkailijan tapaus nosti esiin aiheen, josta **olemme yrittäneet Madventuresissa toitttaa** yli vuosikymmenen: matkavakuutusten korvausehdot. **Suomalaiset ovat nimittäin täysin pihalla** matkavakuutuksista ja etenkin niiden korvauskäytännöistä. (HS 16.4.2016)

Kirjoittaja kritisoi suomalaisten tapaa matkustaa ilman matkavakuutusta. Kirjoittaja ei tässä esimerkissä miellä itseään siihen suomalaisten joukkoon, johon viittaa. Tämä näkyy esimerkin 73 ensimmäisen virkkeen sivulauseessa, jossa kommunikaatioverbi *toitttaa* on taivutettu monikon ensimmäisessä persoonassa. Toittaminen tarkoittaa julistamista tai metelin pitämistä jostakin asiasta (KS s.v. *toitttaa*). Kirjoittaja sijoittaa itsensä *me*-ryhmään Madventures-ohjelman tekijätiimin kanssa ja *muut*-ryhmään ne suomalaiset, jotka matkustavat hänen mielestään väärällä tavalla. Tämän ryhmän tai joukon riveistä kirjoittaja on pitänyt meteliä matkavakuutuksista jo yli vuosikymmenen ajan. Esimerkin toisessa virkkeessä ilmaistaan olosuhdetta *olla*-verbin avulla. Tässä tapauksessa kerrotaan, missä jokin on. *Suomalaiset* on lauseen subjekti, ja *täysin pihalla* on paikkaa ilmaiseva adverbiaali. *Olla pihalla* tarkoittaa sitä, että ei ymmärrä mitään jostakin asiasta (KS s.v. *piha*). Ilmaus on affektiivinen ja metaforinen, ja *täysin* on astemääräite, joka ilmaisee täyteyttä tai likimääräisyyttä (VISK § 615). Se ei jätä tilaa muille vaihtoehdoille (vrt. esimerkiksi *hieman*, *melko*).

6.2 Tiukkapipoiset suomalaiset

Tässä alaluvussa esittelen representaation, jossa suomalaisia kuvataan tiukkapipoisina. Kolumneissa suomalaisia representoidaan sivistymättömien lisäksi myös tiukkapipoisiksi ja sääntöjä noudattaviksi. Tässä representaatiossa on havaittavissa sen taustalla vaikuttava

uskonnollinen diskurssi, joka näkyy erityisesti kolumnien sananvalinnoissa. Tiukkapipoiset suomalaiset -representaatiota rakennetaan myös muihin kulttuureihin vertaamisen ja kansainvälisyysdiskurssin kautta.

Seuraavissa esimerkeissä 74 ja 75 tarkastelen sitä, millaisia ominaisuuksia Suomeen liitetään ja niiden kautta rakennetaan representaatiota myös suomalaisista.

74) **Sääntö-Suomesta**, kalleudesta ja ajoittaisesta liikajuopottelusta viis – – (HS 16.7.2016)

75) Sitten vuokra-auto olisi suunnattava kohti Joensuuta ja **ruuhka-Suomen murheita**. (HS 28.5.2016)

Esimerkissä 74 Suomea kutsutaan *Sääntö-Suomeksi*, ja esimerkissä 75 Suomen nimeen on puolestaan liitetty sana *ruuhka*. Molemmissa esimerkeissä ikään kuin yksi piirre, säännöt ja ruuhka, on liitetty representoimaan koko Suomea. Runoudessa tätä kutsutaan metonymiaksi, jossa osa edustaa kokonaisuutta (Kesonen 2011: 167). Sääntö-Suomi on ilmaus, joka kuvastaa suomalaisten oletettua taipumusta tai tahtoa noudattaa sääntöjä ja suomalaista yhteiskuntaa, jonka voi ajatella perustuvan sääntöihin ja lakeihin. Ruuhka-Suomella puolestaan viitataan pääkaupunkiseutuun, jossa ihmisten paljoudesta johtuen liikenne usein ruuhkautuu. Esimerkissä on siis otettu yksi pääkaupunkiseutuun tai kaupunkeihin liitettävä piirre, eli ruuhka, ja sen avulla kuvataan koko aluetta. Esimerkkilauseen konditionaalimuotoinen nesessiivirakenteinen materiaalinen verbirakenne ilmaisee pakkoa eli mahdollisesti vastoin tekijän tahtoa suoritettavaa toimintaa, mikä yhdessä *murheita*-sanalla luo negatiivista sävyä.

76) Tilaan uuden oluen, jonka nettikahvilan apupoika kätevästi kipaisee läheiseltä kioskilta. Suomessa tämä johtaisi välittömään **anarkiaan ja tuhoon**. (HS 27.2.2016)

Suomi on hallinnoltaan hyvin säntillinen ja byrokraattinen: lakeja on paljon ja niitä noudatetaan, jotta yhteiskunnallinen järjestys pysyisi kasassa. Rantala toteaa, että jos Suomessa baarimikko hakisi myymänsä oluen naapurikioskilta, järkyttäisi tämä niin perustavanlaatuisesti sääntöihin, lakeihin, rajoituksiin ja määräyksiin tottuneita suomalaisia, että vääjäämätön lopputulos olisi yhteiskunnan ajautuminen ensin anarkiaan ja lopulta tuhoon. Anarkia tarkoittaa hallituksen tai poliittisen järjestelmän kaatumista tai poissaoloa, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös sekasortoa (KS s.v. *anarkia*). Näin kirjoittaja luo humoristista kuvaa sekasorron valtaan ajautuneesta Suomesta. Suomalainen yhteiskuntajärjestys ja suomalaisten toiminta asetetaan naurunalaiseksi: suomalaiset noudattavat niin mielellään sääntöjä, että alkoholilakia rikkomalla koko yhteiskunta tuhoutuisi. Toisen virkkeen prosessiverbi *johtaa* ilmaisee konditionaalimuodon kautta tässä yhteydessä mahdollisesti tapahtuvaa kuviteltua skenaariota.

Seuraavissa esimerkeissä rakennetaan representaatiota suomalaisista, jotka eivät osaa pitää hauskaa.

77) Meiltä **on imetty rytmi verestä**. (HS 19.11.2016)

78) Musiikin ja rytmin voima on totisesti pelottanut **suomalaisia kirkonmiehiä** ja **ankaria** vanhempia – niin jyrkästi tanssi ja musiikki on täällä **synniksi leimattu**. (HS 19.11.2016)

Esimerkeissä 77 ja 78 on käytössä passiivimuoto: tanssi ja musiikki *on leimattu* synniksi ja rytmi *on imetty* verestä. *Rytmi* sekä *tanssi ja musiikki* ovat lauseissa tekemisen kohteita eli objekteja. Verbit ovat luonteeltaan materiaalisia, mutta kuvainnollisia ja metaforisia: kyseessä ei ole konkreettinen imeminen tai leimaaminen. Sanavalinnat luovat mielestäni negatiivisia konnotaatioita, sillä veren imeminen liitetään usein epämiellyttäviin eläimiin tai taruolentoihin, ja leimaaminen tarkoittaa kuvainnollisesti tuomitsemista (KS s.v. *leimata*). Passiivimuotoiset prosessiverbit etäännyttävät toimijat pois keskiöstä: olennaista on se, mitä on tapahtunut. Verbien perfektimuoto kertoo siitä, että toimintaa on tapahtunut jo jonkin aikaa, ja objektien nominatiivimuoto puolestaan kertoo siitä, että kyseessä on totaaliobjekti (VISK § 934). Asia on siis viety loppuun asti: kaikki rytmi on imetty ja kaikki tanssi ja musiikki on leimattu.

Mainittujen *imeä-* ja *leimata-*verbien passiivimuoto tuo mieleen kaukaisen auktoriteetin, joka toimii ja määrää etäältä. Esimerkissä 78 tällaisia auktoriteetteja onkin nimetty: *suomalaiset kirkonmiehet* sekä *ankarat vanhemmat*. Kirkonmiehet edustavat kirkkoa ja kirkon asettamia sääntöjä ja normeja, ja ankarat vanhemmat asettavat lapsilleen sääntöjä. Esimerkissä puhutaan myös *synnistä*. Uskonnolliset yhteisöt määrittävät, mitkä asiat ovat uskonnollisissa säännöissä kiellettyjä eli syntisiä. Ilmauksissa rakennetaan representaatiota suomalaisista jumalanpelkoisina ja vahvistetaan näin tiukkapipaisen kansan representaatiota. Seuraavissa esimerkeissä tätä representaatiota vahvistetaan:

79) **Musiikin ja rytmin voima on** totisesti **pelottanut** suomalaisia kirkonmiehiä ja ankaria vanhempia – – (HS 19.11.2016)

80) **Ahdasmielisyys vei** suomalaisilta rytmin verestä – – (HS 19.11.2016)

81) – – vuosisatojen **syntileima on** väistämättä **vaikuttanut** suomalaiseen musiikkikulttuuriin. (HS 19.11.2016)

Näitä esimerkkejä 79–81 yhdistää se, että esimerkeissä subjekteina toimivat elottomat ja abstraktit asiat: *musiikin ja rytmin voima*, *ahdasmielisyys* ja *vuosisatojen syntileima*. Tekemisen kohteina esimerkeissä esitetään suomalaiset kirkonmiehet ja vanhemmat, rytmi sekä musiikkikulttuuri. Kaikissa esimerkeissä mainitaan suomalaisuus jossakin muodossa. Virkkeissä luodaan representaatiota suomalaisista ja suomalaisesta musiikkikulttuurista ikään kuin uhreina: ne ovat joko ahdasmielisyyden, synniksi leimaamisen tai syntileiman uhreja.

Pelottaa-verbi kertoo pelosta ja *viedä*-verbi kertoo vastentahtoisuudesta, ja myös *vaikuttaa* kertoo valta-asetelmasta. Esimerkit eivät luo kovinkaan vapautunutta kuvaa suomalaisista, vaan heitä kuvataan pikemminkin tiukkapipoisina, herranpelkoisina ja sääntöjä noudattavina ja ihannoivina. Tätä representaatiota vahvistetaan vertaamalla suomalaisten toimintaa muihin kulttuureihin, joissa ilmapiiri on kirjoittajan luoman kuvan mukaan rennompaa:

82) Manilassa **saa tanssia haudoilla** – (HS 27.8.2016)

83) Väki **hytkeyi kuin riivattu** – (HS 19.11.2016)

84) – kansa **jatsasi kuin riivattu**. (HS 6.8.2016)

Esimerkit 82–84 luovat ristiriitaa suomalaiseen kulttuuriin: *tanssia haudoilla*, *hytkeyi kuin riivattu* tai *jatsasi kuin riivattu* luovat vapautunutta, jopa pakanallista mielikuvaa. Kun suomalaiset eivät uskalla tanssia jumalanpelossa, ulkomailla hytkeytään ja jatsataan kuin riivatut ja tanssitaan jopa haudoilla. Verbit ovat materiaalista, ja ne luovat hyvin aktiivista toimintaa lauseisiin: tanssiminen, hytkyminen ja jatsaaminen ovat musiikin tahdissa tapahtuvaa liikehdintää. Jatsaaminen viittaa jazz-musiikkiin, joka on ‘musiikkimuoto, jolle on tyypillistä eloisa rytmisyke ja runsas improvisointi’ (KS s.v. *jazz*). *Kansa jatsasi kuin riivattu* luo mielikuvan kiihkeästi rytmistä ja musiikista nauttivasta joukosta. Samanlainen mielikuva tulee esimerkistä 83 *Väki hytkeyi kuin riivattu*. Riivattuna jonkin asian tekemistä voidaan pitää hieman hulluna tai järjettömänä toimintana (KS s.v. *riivattu*). Tällaista toimintaa tai sanastoa ei kolumneissa liitetä suomalaisiin, mikä rakentaa kontrastia eri kulttuurien kuvauksien välille.

Esimerkeissä 85–88 mainitaan erilaisia synonyymejä juhlille:

85) Joelin naapuri pitää ulkomaalaisten vieraiden kunniaksi **pippalot**. Tuomme olutta ja viskiä, luutarhan asukkailla on pontikkaa ja suolapalaa. (HS 27.8.2016)

86) Meitä kiinnostivat Latinalaisen Amerikan **villeimmiksi sanotut tanssit**. (HS 6.8.2016)

87) **Kinkerit** pidettiin Rocinhassa perjantaisin funk cariocan, omintakeisen elektronisen favela-soundin, tahtiin (HS 6.8.2016)

88) Kerran todistin Jamaikalla **maalaistansseja** – (HS 8.10.2016)

Esimerkit kuvaavat kirjoittajan kokemuksia ulkomaanmatkoilta. Nämä värikkäät synonyymit juhlille ja tanssimiselle luovat hyvin erilaista kuvaa juhlimisesta ja tanssimisesta kuin seuraava esimerkki, joka kuvaa suomalaisia tansseja:

89) Mietin Bi Kidudea, kun äskettäin kuulin erään suomalaisissa vanhainkodeissa **tansseja** järjestävän vapaaehtoisen kokemuksesta: ysikymppinen mummeli **uskaltautui** siellä **tanssimaan** ensimmäistä kertaa elämässään. ”Isä kyllä **kääntyy haudassaan**”, vanhus totesi ja nautti suunnattomasti. (HS 19.11.2016)

Esimerkin toisen lauseen predikaatti *uskaltautui tanssimaan* kuvaa sävyiltään hyvin erilaista toimintaa kuin esimerkin 82 *saa tanssia*. Lisäksi ilmaus *isä kyllä kääntyy haudassaan* luo kiinnostavaa eroavaisuutta jo mainitun esimerkin 82 *saa tanssia haudoilla* -ilmauksen kanssa.

Molemmissa ilmauksissa mainitaan sana *hauta*, mutta hyvin erilaisessa kontekstissa. Esimerkissä 89 edesmennyt ankara suomalainen isä kääntyisi haudassaan eli suhtautuisi tuomitsevasti, jos tietäisi tyttärensä tanssivan. Filippiinien Manilasta kertovassa esimerkissä 82 puolestaan on sallittua tanssia hautojen päällä.

6.3 Kiittämättömät suomalaiset

Tässä analyysiosion viimeisessä alaluvussa käsittelem *kiittämättömät suomalaiset* -representaatiota. Kolumneissa suomalaisia representoidaan kykenemättöminä arvostamaan tai ymmärtämään omaa etuoikeutettua asemaansa näin hyvinvoivan ja tasa-arvoisen yhteiskunnan asukkaina, sillä jossain muualla asiat voivat olla todella paljon huonommin. Tällekin representaatiolle on tyypillistä kriittinen ja negatiivinen suhtautuminen suomalaisiin, mutta huomionarvoista on se, kuinka kirjoittaja asemoi itsensä huomattavasti enemmän tämän representaation esimerkeissä osaksi suomalaisten joukkoa kuin muissa representaatioissa.

Esimerkissä 90 kuvataan, kuinka suomalaiset eivät ymmärrä arvostaa oman maansa luontomatkailukohteita:

90) Suomessa emme aina **itsekkään** ymmärrä, millaisia maailmanluokan luontomatkailukohteita maassamme on – (HS 28.5.2016)

Esimerkin ensimmäisessä lauseessa luodaan mentaalisen *ymmärtää* verbin monikon ensimmäisen persoonan kautta sisäryhmää, johon kirjoittaja sisällyttää tällä kertaa myös itsensä. *Suomessa*-ilmaus on kehys- eli puiteadverbiaali (VISK § 962), jolla rajataan esimerkkivirkkeen toimijoiden olinpaikka pelkästään Suomeen. Kirjoittaja luo suomalaisten ryhmää, johon kokee tässä esimerkissä myös itse kuuluvansa. Osana subjektia on *itse*-sana, joka on kontrastoiva ilmaus ja tuo esille puheena olevaa aihetta yhtenä monista muista vaihtoehdoista (VISK § 768). Tässä lauseyhteydessä *itse*-sanana liite *-kAAn* ilmaisee sitä, että suomalaiset eivät muiden maiden joukossa ymmärrä asiaa.

91) Sillä asenteella, joka tämän päivän kehitysmaiden Väinö-papoilla ja Skiftesvikeillä on, pääsi pitkälle. Kuka tietää, missä he ovat 50 vuoden päästä – ja missä **meikäläiset ruikuttajat ja sydämättömät väheksyjät**? (HS 18.6.2016)

Esimerkissä 91 suomalaisiin viitataan ilmauksilla *meikäläiset ruikuttajat* ja *sydämättömät väheksyjät*. Edellisen esimerkin tapaan myös tässä tapauksessa kirjoittaja sisällyttää itsensä osaksi suomalaisten joukkoa, joka ei tajua tai ymmärrä maansa hyviä puolia. Tällä kertaa kirjoittaja sisällyttää itsensä muihin suomalaisiin *meikäläiset*-ilmauksen kautta, johon sisältyy monikon ensimmäinen persoonapronomini *me*. Ilmauksen muut leksikaaliset valinnat,

ruikuttajat sekä *sydämettömät* ja *väheksyjät* ovat konnotaatioiltaan negatiivisia. *Ruikuttaa*-verbi voi merkitä esimerkiksi voivottelua tai vaikertamista (KS s.v. *ruikuttaa*), ikään kuin turhasta valittamista. *Sydämetön* on metaforinen synonyymi tunteettomuudelle (KS s.v. *sydämetön*) tai julmuudelle. Suomalaiset kuvataan siis turhasta valittaviksi ja tunteettomiksi, ja kirjoittaja asemoi itsensä tähän joukkoon kirjoittamalla *meikäläisistä*. Myös seuraavassa esimerkissä luodaan samankaltaista representaatiota suomalaisten toiminnasta ja luodaan myös vertailua Suomen ja kehitysmaiden välille:

- 92) Kun me **suhtaudumme ylimielisesti** maailman vähäosaisempiin, kun **pilkkaamme** heidän tietämättömyyttään tai vanhoillisia asenteitaan tai heikkouttaan, olisi hyvä muistaa tämä: Suomi oli ihan samanlainen vain pari sukupolvea sitten. (HS 18.6.2016)

Esimerkin kaksi ensimmäistä lausetta ovat jälleen monikon ensimmäisessä persoonassa. Predikaatit *suhtautua* ja *pilkata* luovat negatiivista sävyä suomalaisten toiminnasta, sillä suomalaisia representoidaan ylimielisiksi ja suomalaisten kuvataan pilkkaavan huono-osaisempia ihmisiä ja kansoja. Esimerkkivirkkeessä verrataan Suomea ja kehitysmaita ja sitä kautta tuodaan esille sitä, että Suomi oli samanlainen vain vähän aikaa sitten. Suomalaisilla ei siis ole varaa pilkata tai suhtautua ylimielisesti, sillä kuten kirjoittaja toteaa, suomalaiset ovat olleet joskus samassa asemassa kuin tämän päivän kehittyvien valtioiden kansalaiset. Kirjoittaja ehkä kokee, että suomalaiset pitävät nykyisen yhteiskuntamme hyvinvoinnin tason niin itsestäänselvänä, että heillä on varaa pilkata tai suhtautua ylimielisesti niihin, joiden tilanne ei ole yhtä hyvä.

Seuraavassa esimerkissä 93 tuodaan esille suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksia ja luodaan kiittämättömyyden representaatiota:

- 93) Mietin tilastoja: mitä tasa-arvoisempi yhteiskunta ja mitä pienemmät tuloerot, sitä onnellisempia sen asukkaat ovat. Ja me tulimme **juuri sellaisesta paikasta**, Pohjoismaista. Ajattelin **nolona** kaikkia hetkiä, kun **en ollut** tyytyväinen elämääni, vaikka minulla oli miltei kaikki, mitä voi kohtuudella toivoa. (HS 6.8.2016)

Kirjoittaja toteaa tulevansa *juuri sellaisesta paikasta*, jossa tasa-arvo toteutuu ja tuloerot ovat pieniä. Tällaisen yhteiskunnan asukkaat ovat suuremmalla todennäköisyydellä onnellisia. Esimerkin kolmannessa virkkeessä kirjoittaja puolestaan ilmaisee nolostuksensa, kun ei ole arvostanut niitä puitteita, jotka on elämälleen saanut. Mentaalinen prosessiverbi *ajatella* yksikön ensimmäisessä persoonassa kertoo kirjoittajan kokemista ajatuksista. Relationaalisuutta ilmaisevan *en ollut* -verbirakenteen kautta kirjoittaja määrittelee itseään: hän ei ollut tyytyväinen elämäänsä, vaikka hänellä *oli miltei kaikki, mitä voi kohtuudella toivoa*. Kirjoittaja luo näillä ilmauksilla jälleen kiittämättömien suomalaisten representaatiota – vaikka

hänellä on ollut lähes kaikki, mitä ihminen voi toivoa, hän ei ole ollut tyytyväinen elämäänsä.

Kiinnostavaa on verrata esimerkkiä 93 ja seuraavan esimerkin 94 representaatiota eri maiden yhteiskunnista:

94) Brasilian yhteiskunta on yhä **avoimen rasistinen** – – (HS 6.8.2016)

Brasilian yhteiskuntaa luonnehditaan identifioivalla *olla*-verbillä avoimen rasistiseksi. Esimerkin 93 pohjoismainen yhteiskunta sen sijaan ei ole avoimen rasistinen, vaan tasa-arvoinen. Näiden kahden yhteiskunnan välille luodaan vertailua, jotta lukija ymmärtäisi, kuinka erilaisissa olosuhteissa ihmiset ympäri maailmaa elävät. Suomalaisten tulisi olla kiitollisia siitä, miten hyvin asiat täällä ovat: Pohjoismaiseen yhteiskuntaan liitetään esimerkissä sanat *tasa-arvoinen*, *pienet tuloerot*, *onnellinen*, ja nämä sanat luovat tiettyä kuvaa pohjoismaisesta yhteiskuntamallista. Pohjoismaiden voidaan esimerkin perusteella olettaa olevan tasa-arvoisempi kuin Brasilian yhteiskunta, johon liitetään muun muassa seuraavia ilmauksia. Esimerkki korostaa sitä, kuinka etuoikeutettuja suomalaiset pohjoismaalaisina ovat. Suomalaiset ovat kiittämättömiä tai eivät arvosta tarpeeksi sitä, kuinka hyvin Suomessa asiat verrattain ovat. Suomi on poikkeuksellisen hyvä, tasa-arvoinen ja turvallinen maa asua, ja silti meikäläiset kirjoittajan mukaan ruikuttavat.

7 PÄÄTÄNTÖ

7.1 Pohdintaa tuloksista

Tässä tutkielmassa olen tutkinut kriittisen diskurssianalyysin keinoin sitä, minkälaisia representaatioita Riku Rantalan kolumneissa rakennetaan suomalaisuudesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta. Viidestätoista vuonna 2016 ilmestyneestä kolumnista olen eritellyt erilaisia representaatioita vastaamalla kysymyksiin siitä, millainen maa Suomi on, millaista on suomalainen politiikka sekä millaisia suomalaiset ovat. Kolumneissa Suomea on representoitu hyvänä maana, idyllisenä luontokohteena sekä kirjoittajan ideaaliyhteiskunnan näkökulmasta. Suomalaista politiikkaa on puolestaan representoitu hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta, älyttömänä politiikkana sekä vääränlaisena politiikkana. Suomalaisia on representoitu sivistymättöminä, tiukkapipoisina ja kiittämättöminä.

Kolumneissa on havaittava voimakas kansainvälisyyden diskurssi. Tämä kansainvälisyyden diskurssi on läsnä jo kolumnien tekstilajissa ja kontekstissa, sillä ne ovat matkailukolumneja. Rantalan ammattimatrustajan tausta ja kokemukset ulkomailta leikkaavat näkemystä Suomesta, suomalaisesta politiikasta ja suomalaisista. Vertaamalla Suomea ja suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin pidetään yllä ajatusta siitä, että suomalaisuus eroaa muista kansallisuuksista. Tällainen vertailu luo käsityksen siitä, että on olemassa suomalaisten sisäryhmä ja ulkomaalaisten ulkoryhmä (Pälli 2003: 41). Suomalaiseksi itsensä identifioiva lukija voi näin ollen vahvistaa omaa kansallista identiteettiään lukemalla yleistyksiä suomalaisista ja suomalaisuudesta.

Kansainvälisyyden diskurssi ja ulkomaihin vertaaminen luo kolumneissa kahdenlaista mielikuvaa ja tapaa hahmottaa Suomi: Yhtäältä se luo imartelevaa ja yhtenäistävä, kansallista identiteettiä vahvistavaa representaatiota. Toisaalta sen kautta voidaan havaita piilotettua ajattelutapaa Suomen huonommuudesta. Tämän ajattelutavan mukaan on poikkeuksellista ja yllättävää, jos Suomi päihittää ulkomaat jossakin tai saa kansainvälistä huomiota, joten se täytyy mainita. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Rantala ilmaisee yllättyneisyyttä, jos Suomi kipuaa joissakin asioissa, esimerkiksi televisio-ohjelmissa, kansainvälisesti vertailukelpoiselle tasolle. Oletus on se, että Suomi ei tällaiseen tasoon normaalisti yllä.

Suomalaisuuden representaatioita rakennetaan kolumneissa myös luonnon kautta. Suomea kuvataan idylliseksi luontomaana, mutta myös matkailukohteena. Kansallismaisemana mielletty luontokuvasto on merkittävä osa suomalaista identiteettiä – Lehtosen ym. (2004: 33–34) mukaan luontomaisemasta on tullut eräänlainen kulttuurimaisema. Tämä tarkoittaa sitä, että

suomalaista kulttuuria luodaan ihannoivien luontokuvausten kautta. Kolumneissa ei esimerkiksi hehkuteta suomalaista kaupunkikulttuuria tai urbaanien maisemien kauneutta, sillä kaupunkimaisemaa ei useinkaan mielletä kansallismaisemaksi (Lehtonen ym. 2004: 58). Tällainen ihannoiva suhtautumiseen luontoon on voinut Simulan (2012: 36) mukaan vaikuttaa suomalaisen yhteiskunnan nopea rakennemuutos eli työnteon ja asumisen muuttuminen 1960-luvusta eteenpäin. Kun talonpoikauskulttuurissa luonto oli arkipäiväinen työympäristö ja usein myös toimeentulon elinehto, ei se nykypäivänä ole läsnä jokapäiväisessä elämässä. Valtaosan suomalaisen arkipäivä sijoittuu urbaaniin ympäristöön, joten luonnosta ja luonnossa olemisesta on tullut eksklusiivinen, harvinainen ja arvostettava tapahtuma.

Myös politiikkadiskurssi on kolumneissa voimakkaasti läsnä. Poliitiikkadiskurssin kautta Rantala luo melko negatiivista representaatiota suomalaisesta yhteiskunnasta ja suomalaisesta politiikasta. Kolumneista havaitsemani *vääränlaisen politiikan* representaatio kohdistuu oikeistolaiseen ja arvokonservatiiviseen politiikkaan, mikä luo vasemmistolaista ja arvoliberaalia diskurssia teksteihin. Kritiikki kohdistuu siis vain tiettyihin poliittisiin toimijoihin tai aatteisiin. Vastaavanlainen asennoituminen näkyy myös *minun Suomeni* -representaatioissa, jossa Rantala nostaa esimerkiksi omasta mielestään negatiivisten toimintatapojen kautta esille ne asiat, joiden haluaisi muuttuvan tai joita ei arvosta tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa. Taustalla vaikuttaa myös oikean ja väärän diskurssi, joka on näkyvissä myös muissa representaatioissa. Diskurssien voidaankin ajatella olevan ideologisen kamppailun ilmentymiä (Fairclough 1992: 30). Rantala luo representaatioita ja käsityksiä suomalaisuudesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta siis omien ideologioidensa ja aatteidensa pohjalta ja määrittelee niiden kautta, mikä on oikeaa ja mikä puolestaan väärää.

Oikean ja väärän diskurssi leikkaakin lähes kaikkien esitellyjen diskurssien läpi. Kolumneissa ilmaistaan hyvin selkeästi, minkälainen toiminta on kirjoittajan mukaan oikeaa ja minkälainen on väärää. Vääränlaista politiikkaa harjoittavia poliitikkoja ja heidän toimintaansa saatetaan kuvata alentavasti tai sarkastisesti. Myös suomalaiseen alkoholi- ja ravintolakulttuuriin liitetään ivallisuutta. Oikean ja väärän diskurssiin liittyy myös vallankäyttöä. Kirjoittaja luo itselleen asemaa, jossa on ylempänä kuin muut suomalaiset, joiden edesottamuksia hän voi kritisoida. Toisin sanoen hän käyttää diskursiivista valtaa suhteessa esimerkiksi lukijoihin. Toisaalta kirjoittaja tuo myös esille suomalaisen yhteiskunnan valtarakenteita kritisoimalla poliitikkoja ja muita yhteiskunnallisia päättäjiä ja toimijoita. Kirjoittajalla, jonka tekstejä julkaistaan suuren levikin sanomalehdissä, on paljon diskursiivista valtaa suhteessa lukijoihinsa, ja sitä kautta mahdollisuus ylläpitää tai luoda uusia diskurssirakenteita ja -järjestyksiä.

Stereotyyppittely ja yleistäminen ovat myös läsnä kolumnin kielessä. Kansallisia ja ryhmäidentiteettejä luodaan ja pidetään usein yllä juuri yleistämisen keinoin (Pälli 2003: 199). Yleistävä puhetapa on läsnä myös kolumneissa. Jo käsitteet *suomalaisuus* ja *suomalaiset* ovat yleistäviä, sillä niiden kautta rakennetaan osittain myyttistäkin kokemusta siitä, että tietty kansallisuus pitää sisällään tiettyjä piirteitä, jotka toteutuvat kansalaisissa. Yleistäminen ja yhdistävien piirteiden tai kansanluonteen luominen suomalaisille on tietyllä tapaa suomalaisuutta olemuksellistavaa totalisointia. Esimerkiksi taipumusta masennukseen tai väkivaltaiseen käytökseen saatetaan selittää kansanluonteella, vaikka syyt todellisuudessa ovat monisyisempiä. (Lehtonen ym. 2004: 19–20.) Toisaalta yleistämällä järjestetään sosiaalista todellisuutta ja rakennetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kokemus kansallisesta identiteetistä ja tunne siitä, että suomalaiset ovat erilaisia kuin esimerkiksi venäläiset, mahdollistaa kollektiivisen identiteetin ja me-kokemusten rakentamisen. Tällaisen kollektiivisen identiteetin kannalta on tärkeää, että on kokemus *meistä* ja *muista*.

Kielenkäyttö on luomassa laajempaa kulttuurista kontekstia. Asioiden ja ilmiöiden representaatiot vaikuttavat siihen, millä tavalla siihen suhtaudutaan tai millaisia mielikuvia siihen liitetään. (Fairclough 1992: 5–6.) Kielenkäyttö ja kielelliset valinnat vaikuttavat siihen, millä tavalla diskurssiyhteisöjen jäsenet hahmottavat itseään suhteessa yhteisön muihin jäseniin ja muihin yhteisöihin. Tähän perustuu myös Rantalan Suomi-representaatiot: toisaalta hän rakentaa kolumneissaan Suomi-identiteettiä vertailemalla suomalaisia muihin kansallisuuksiin ja toisaalta vertailemalla myös suomalaisia keskenään. Tällaisten diskursiivisten sisä- ja ulkoryhmien luominen ja määrittäminen voi toimia sitouttavana ja yleistävänä kokemuksena, ja sen takia niitä on tärkeä tutkia. Rantalan kolumnit ovat keränneet parhaimmillaan satoja kommentteja verkossa, mikä kertoo siitä, että nämä määritelmät ja yleistyksset suomalaisuudesta herättävät suomalaisissa tunteita.

Globalisoituvassa maailmassa identiteetit muuttuvat ja muovautuvat tiuhaan ja yksilö voi olla osa monia erilaisia viiteryymiä. Silti suomalaisuus yhdistää ainakin jollakin tavalla Suomessa asuvia tai suomalaiseksi itsensä mieltäviä ihmisiä. Kokemus siitä, että on osa jotakin suurempaa kokonaisuutta, tuo modernissa maailmassa toimivalle subjektille pysyvyyden tunnetta (Hall 2002: 45). Ehkä Rantalan kolumnit kirvoittavatkin niin paljon keskustelua sen takia, että suomalaisuus ja suomalaisuuden kuvaamisen tavat kiinnostavat suomalaisia. Kansallinen identiteetti on harvoja suhteellisen pysyviä identiteettejä globalisoituvassa ja muuttuvassa maailmassa, joten ihmisiä kiinnostaa, miten sitä rakennetaan. Kansallisuus on yksi kulttuurisen identiteetin keskeisistä rakennusmateriaaleista (mts. 45), ja tällaisten makrotason identiteettien kautta yksilöt määrittävät myös omaa henkilökohtaista

identiteettiään.

Globalisaatio ja globaalius näkyvät myös Rantalan kolumneissa, sillä hän peilaa niissä usein Suomea muihin maihin. Tämä kuvaa globalisaation aikaansaamia ilmiöitä, kuten refleksiivisyyttä: vanhoja, totuttuja sosiaalisia käytänteitä peilataan uusiin vastaaviin käytänteisiin, minkä johdosta tottumuksesta jatkettuja perinteitä tai toimintatapoja kyseenalaistetaan (Giddens 1990: 38). Suomalaisuus määrittyy eri tavalla riippuen siitä, kuka määrittelee, missä kontekstissa määritellään ja mitkä diskurssit vaikuttavat taustalla. On eri asia luoda representaatiota suomalaisesta identiteetistä suomalaisena kuin esimerkiksi intialaisena. On myös eri asia käydä merkitysneuvotteluja suomalaisesta identiteetistä esimerkiksi kulttuurisen, sosiaalipoliittisen, nationalistisen tai historiallisen diskurssin kautta.

Kansallista identiteettiä voidaan lähestyä myös sosiologisesta näkökulmasta, jolloin yksilön identiteetti muodostuu tämän ja yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että yksilön sisäinen “minä” käy jatkuvaa dialogia ulkopuolella olevan maailman – yhteiskunnan ja sen kulttuurien – kanssa ja identiteetti syntyy tämän dialogin pohjalta. (Hall 2002: 22.) Suomalainen identiteetti on jokaisella Suomen kansalaisella omanlaisensa, sillä jokaisella yksilöllä on oma sisäinen minänsä, jonka kanssa yhteiskunta ja kulttuurit resonoivat. Silti kansalaisuus on hyvin suuressa osassa määrittämässä yksilön identiteettiä. Siksi Rantalan kolumneilla voi olla suurta diskursiivista valtaa ja vaikutusta siihen, millä tavalla kolumnien lukijat määrittelevät identiteettiään suhteessa suomalaisuuteensa.

Kansallisen identiteetin määrittely saattaa olla sortavaa ja alistavaa, sillä kansallisuuden määrittäminen on poissulkevaa. Kansalliseen identiteettiin ja sen määrittelyyn voi ajatella liittyvän myös valtaa: valtaa on sillä, jolla on mahdollisuus määritellä oma identiteettinsä. Yhteiskunnassa valtaa on niillä, jotka saavat äänensä kuuluviin. Esimerkiksi kantasuomalaisilla, miehillä ja hyvin koulutetuilla on intersektionaalisesta näkökulmasta enemmän valtaa määritellä suomalaisuutta kuin maahanmuuttajataustaisella kouluttamattomalla naisella. Siksi Rantalan luomat representaatiot ovat hyvin erilaisia kuin erilaisista lähtökohdista olevan suomalaisen kokemukset. Rantalan kokemukset ja ideologiset näkemykset vaikuttavat siihen, millä tavalla hän kokee Suomen ja suomalaisuuden. Kriittisen diskurssianalyysin avulla näitä ideologioita ja näkökulmia on mahdollista paikantaa ja purkaa.

7.2 Tutkimuksen onnistumisen arviointi ja jatkotutkimus

Tutkielmassani pyrin saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiini, jotka ovat: 1) Millä tavoin Riku Rantalan kolumneissa representoidaan suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisuutta? 2) Millaisin kielellisin keinoin näitä representaatioita rakennetaan? Näihin kysymyksiin olen tutkielmassani hakenut vastauksia kriittisen diskurssianalyysin sekä systeemis-funktionaalisen kieliopin keinoin. Olen mielestäni kyennyt vastaamaan kysymyksiin onnistuneesti.

Kriittinen diskurssianalyysi ja systeemis-funktionaalinen kielioppi toimivat mielestäni hyvin tutkielmani teoreettisena viitekehysenä ja metodeina. Kriittisen diskurssianalyysin ja representaation käsitteen avulla kolumneja pystyi lukemaan läheltä ja kriittisesti, ja systeemis-funktionaalisen kieliopin metodein representaatioiden rakentumista pystyi tarkastelemaan kieliopillisten ja tekstuaalisten ilmiöiden kautta. Systeemis-funktionaalisen kieliopin metafunktioita ja prosessityyppejä analysoimalla on mahdollista pureutua kieliopillisiin rakenteisiin ja valintoihin, jotka luovat diskursseja ja representaatioita. Kielen analysointi ja tutkiminen mahdollistavat tekstin ymmärtämisen ja toisaalta myös sen arvioimisen (Halliday 1994: xv). Funktionaalinen kielikäsitelmä mahdollistaa kielen rakenteen ja merkityksen analysoimisen niin, että rakenteen analyysi tukee merkitysten analyysiä. Kielioppiin perustuva diskurssianalyysi on relevantti analyysin ja tulkintojen rakentamisen keino, sillä sen avulla tulkinnat voidaan perustella todeksi (mts. xvii).

Kriittisen diskurssianalyysin ajattelun mukaisesti ajattelen, että kielellä on valtaa ja kielellisillä valinnoilla on vaikutusta siihen, millä tavalla maailmaa ja sen ilmiöitä hahmotetaan. Olen tutkielmassani onnistunut etsimään ja löytämään diskursseja ja ideologioita, joiden kautta Suomea ja suomalaisia on representoitu. Kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaisesti diskurssien ajatellaan muodostuvan valtasuhteista ja ideologioista ja muokkaavan ja vaikuttavan yksilöiden sosiaalisiin identiteetteihin ja suhteisiin sekä uskomusjärjestelmiin (Fairclough 1992: 12). Kriittisen diskurssianalyysin tarkoitus on suhtautua kriittisesti yhteiskunnan diskursseihin ja saada yhteiskunnan jäsenet huomaamaan, minkälaisia diskursseja siitä löytyy. Näiden periaatteiden mukaisesti olen onnistunut löytämään Rantalan kolumneista diskursseja ja vallanpaikkoja.

Tutkielmani aineisto koostuu Riku Rantalan kolumneista, joista tutkin kriittisen diskurssintutkimuksen menetelmin erilaisten suomalaisuuden representaatioiden muodostumista. Aineistoni koostuu kuitenkin vain yhden vuoden aikana ilmestyneistä kolumneista. Siksi tutkimustulokseni pätevät vain vuoden 2016 ilmestyneiden kolumnien representaatioihin eikä niitä voi siten yleistää koskemaan kaikkia Rantalan kirjoittamia

kolumneja. Toki ne voivat antaa viitteitä siitä, millaisia diskursseja tai ideologioita Rantalan muissa kolumneissa esiintyy. Lisäksi kolumnit ovat yhden ihmisen kirjoittamia, joten yleistettävyyys koko yhteiskunnan diskursseihin ei ole suoraviivaista. Uskon kuitenkin, että erittelemieni representaatioiden syntyyn on vaikuttanut maailmalla tapahtuneet ajankohtaiset asiat ja ilmiöt ja viime aikojen poliittinen tilanne, kuten oikeistopopulismin nousu ja Donald Trumpin presidenttiehdokkuus, joihin kolumneissa viitataan useamman kerran. Nämä ajankohtaiset ilmiöt ovat vaikuttaneet kolumnien aiheisiin ja sen kautta myös kolumnien diskursseihin ja representaatioihin. Jos tutkielmani aineisto olisi koostunut vanhemmista kolumneista, olisivat representaatiot voineet muodostua eri tavalla ja erilaisiksi.

Tutkielmani on relevantti ja tärkeä, sillä mediatekstien luomia diskursseja on hyvä osata tutkia ja lukea kriittisesti. Kriittinen lukutapa pyrkii selvittämään sitä, minkälaisia diskurssijärjestyksiä ja -kamppailuja yhteiskunnassa käydään tekstin välityksellä ja millaisia diskursiivisia hegemonioita yhteiskunnassa on olemassa (Valtonen 1998: 102). Diskurssijärjestykset näkyvät niin mikro- kuin makrotasolla, joten vaikka tämän tutkielman aineisto on verrattain pieni, voi siitä saatuja tuloksia peilata myös laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Koska diskurssianalyysin mukaisesti ajattelen, että kieli on sosiaalista toimintaa ja osa laajoja sosiaalisia rakenteita, on myös yksittäisillä teksteillä vaikutusta tähän kokonaisuuteen.

Jatkotutkimusaiheena tälle tutkielmalle voisi olla vanhempien kolumnien tutkiminen kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Olisi kiinnostavaa verrata aiemmin ilmestyneiden kolumnien luomia representaatioita tässä tutkielmassa esitettyihin representaatioihin. Kolumnit ovat keränneet myös paljon kommentteja lukijoilta. Näitä kommenttejakin olisi kiinnostava tutkia kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta. Myös muita Rantalan tekstejä olisi hedelmällistä tutkia, sillä Rantala on tunnettu yhteiskuntavaikuttaja ja -kriitikko.

LÄHTEET

- Aarni, Mari 2016: ”*Samaa maata*” – suomalaisuuden representaatiot kotimaisissa 1990-luvun televisiomainoksissa. Maisterintutkielma. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta. – http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62453/Pro%20Gradu%20tutkielma_Aarni%20Mari%20Helena_Lauda.pdf?sequence=2.
- Anttila, Jorma 2007: *Kansallinen identiteetti ja suomalaiseksi samastuminen*. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos.
- Basso 2016: <http://www.basso.fi/riku-rantala-ja-tunna-milonoff-aloittavat-bassolla-marraskuussa/24.3.2017>.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 1993: *Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: the universities*. - *Discourse & Society*. 4 (2) s. 133–168.
- 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Giddens, Anthony 1990: *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Gimme Ya Wallet 2017: <http://www.gimmeyawallet.fi/> 24.3.2017.
- Hall, Stuart 2002: *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Halliday 1994: *An introduction to functional grammar*. London: Arnold.
- Hasan, Ruqaiya 2009: The place of context in a systemic functional model. – M. A. K. Halliday & Jonathan J. Webster (toim.), *Continuum companion to systemic functional linguistics* s. 166–189. Lontoo: Continuum.
- Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY 2003.
- Hyvinvointivaltion Kummit Ltd. 2016: <http://hyvinvointivaltionkummit.fi/> 24.3.2017.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. – Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 17–41. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Petri Ylikoski: Kuinka argumentti voi epäonnistua? – Kakkuri-Knuuttila Marja-Liisa (toim.), *Argumentti ja kritiikki: Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot* s. 158–173. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaunismaa, Pekka 1997: *Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista*. – *Sosiologia: Westermarck-seuran julkaisu* 34 (3) – <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/34/3/keitameo.pdf> 18.1.2017.
- Kesonen, Kaisu 2011: Metonymia. Metaforaan limittyvä kielikuva. – Kainulainen, Siru, Kesonen, Kaisu & Lummaa, Karoliina (toim.), *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin* s. 167–190. Tampere: Vastapaino.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. – <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> 30.3.2017.
- Lehtonen, Mikko, Löytty, Olli & Ruuska, Petri 2004: *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.

- 2002: M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–123. Jyväskylä: Solki.
- Majuri, Ruut 2016: *Luonnon diskursiivinen rakentuminen luontomatkailusivustoilla*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos.
- Mattlar, Markus 2009: *Protesti, vitsi vai äärioikeiston nousu? Tony Halmeen vaalivoitto ja radikaali oikeistopopulismi suomalaisessa politiikan journalismissa*. Lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos.
- OKM = Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012: www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/09/tiedonjulkistamisen_valtionpalkinnot.html?lang=fi 24.3.2017.
- Pietikäinen, Sari 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 191–219. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Jyrki 2008: *Kirjoitus, juttu, tekstielementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyprien kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771-2000*. Jyväskylä studies in humanities 111. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pälli, Pekka 2003: *Ihmisyryhmä diskurssissa ja diskurssina*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- Rossi, Leena-Maija 2010: Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. – Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* s. 21–39. Helsinki: Vastapaino.
- Sanoma 2016: http://media.sanoma.fi/helsingin_sanomat 6.10.2016.
- Simula, Mikko 2012: *Luonnossa liikkumisen kulttuuriset representaatiot. Diskurssianalyysi suomalaisten luonnossa liikkumista käsittelevistä haastatteluista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37961/9789513947552.pdf> 28.3.2017.
- Shore, Susanna 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi* s.131–157. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Systeemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus.
- Smith, Anthony 1991: *National Identity*. London: Penguin books.
- Thompson, John B. 1984: *Studies in the theory of ideology*. Cambridge: Polity Press
- Tottemattomuuskoulu 2017: <http://tottemattomuus.fi/opettajat/> 24.3.2017.
- Valtonen, Sanna 1998: Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. – Anu Kantola, Inka Morning & Esa Välvärronen (toim.), *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan* s. 93–121. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- VISK = Hakulinen, Auli, Vilkuna, Maria, Korhonen, Riitta, Koivisto, Vesa, Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 31.3.2017.

Aineistolähteet

- Ahdasmielisyys vei suomalaisilta rytmin verestä – synniksi leimaaminen on vaikuttanut koko musiikkikulttuuriimme. Helsingin Sanomat 19.11.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000004875608.html>
- Venäläiset ovat maailman parhaita reissuun lähtijöitä – ja meidän tulisi ottaa heistä oppia. Helsingin Sanomat 29.10.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002927599.html>
- Perussuomalaiset, kristilliset ja Afrikan homofoobikot ovat yhteisellä asialla – ja hyödyntävät taitavasti ihmisten pelkoja. Helsingin Sanomat 8.10.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002924332.html>
- Suomalaiset saavat nauttia laadusta – suurin osa muun maailman televisioista suoltaa hirveää kuraa. Helsingin Sanomat 17.9.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002921088.html>
- Manilassa saa tanssia haudoilla, mutta Sinatran laulaminen voi viedä hengen. Helsingin Sanomat 27.8.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002917782.html>
- Olympialaisten alla unohtuu, että Brasilia on avoimen rasistinen yhteiskunta. Helsingin Sanomat 6.8.2016. <http://www.hs.fi/raha/art-2000002913999.html>
- Mitä Suomessa pitäisi kokea edes kerran elämänsä aikana? Helsingin Sanomat 16.7.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002910902.html>
- Suomikin oli kehitysmaa, eikä siitä ole pitkä aika. Helsingin Sanomat 18.6.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002906388.html>
- Suomella on maailmanluokan kansallisaarre, emmekä edes tajua sitä. Helsingin Sanomat 28.5.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002903131.html>
- Maailma elää yhä kansallismielisissä harhoissa – sepitetyn historian päälle rakennetaan ihmisvihaa. Helsingin Sanomat 7.5.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002899791.html>
- Suomalaiset ovat täysin pihalla matkavakuutuksista, eikä vakuutusyhtiöitä kiinnosta. Helsingin Sanomat 16.4.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002896447.html>
- Olisitko ollut mukana Auschwitzin, Kambodžan ja Suomen sisällissodan hirmuteoissa? Helsingin Sanomat 19.3.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002891896.html>
- Suomen pöljyys tiivistyy alkoholipykälissä – poliitikoilla olisi nyt tärkeämpääkin tekemistä. Helsingin Sanomat 27.2.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002887844.html>
- Terveiset Thaimaasta eduskuntaan – vierastyöläisten kohtelu olisi kokoomuslaisten ja perussuomalaisten mieleen. Helsingin Sanomat 6.2.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002884335.html>
- Miksei Suomessa syödä, kun juodaan? – Suomalaisten juomatavoilla se olisi tarpeen. Helsingin Sanomat 16.1.2016. <http://www.hs.fi/matka/art-2000002879687.html>